109E JAARGANG — NO.: 228 ZATERDAG 3 OKTOBER 1992

AMIGOE

VANDAAG

* VBC verklaart vakbonden de oorlog p.2
* Dit jaar al 700 auto's gestolen p.3
* 'Iedere dag zou dierendag moeten zijn' p.5
* Flink jaarsalaris voor Magic Johnson p.7
* Kamer sleept overheid voor de rechter p.9

JOHNSON ...miljoenen...

Prekè

Diefstal op Curacao: automatisme

Collor de Mello teruggetreden

BRASILIA - Fernando Collor de Mello tekende vrijdag een document (zie foto) in verband met het senaatsonderzoek naar zijn eventuele corruptieve handelen. Dit betekende meteen dat hij afstand deed van zijn presidentiële macht ten gunste van Itamar Franco. Collor de Mello werd bij deze ondertekening vergezeld van zijn minister van Justitie, Celio Borja (rechts). De op non-actief gestelde president bedankte de bevolking, ook zijn politieke tegenstanders, en gaf de verzekering dat hij met een schoon geweten aftrad.

(AFP-satellietfoto)

Bush wil vliegverbod, weer strijd in Sarajeco

Unicef: Leven duizenden kinderen is in gevaar

SARAJEVO - Servische milities hebben in de nacht van vrijdag op zaterdag met tanks en mortieren het vliegveld van de Bosnische hoofdstad Sarajevo beschoten, enkele uren voordat daar de eerste internationale hulpvluchten binnen een maand verwacht werden. De beschieting komt nadat president George Bush van de Verenigde Staten een vliegverbod had bepleit over Bosnië hoewel daar in Amerikaanse regeringskringen verzet tegen bestaat. Het Kinderfonds van de Verenigde Naties UNICEF heeft gewaarschuwd dat duizenden kinderen het slachtoffer zullen worden van de winterperiode als er geen maatregelen worden getroffen.

De wijk Dobrinja, waar het vliegveld ligt, is constant het toneel van gevechten geweest sinds het begin van de Servische belegering van Sarajevo in april. De laatste dagen was het er vrij rustig, reden ook waarom werd besloten de luchtbrug op Sarajevo te hervatten. Deze luchtbrug is ook van belang voor het aanvoeren van goederen welke dadelijk in de koude periode nodig zijn zoals dekens. Rond het middaguur werden Amerikaanse en Franse vliegtuigen op de luchthaven verwacht met hulpgoederen.

DRAMATISCH

De VN-kinderorganisatie Unicef heeft vrijdag een dramatische oproep gedaan aan met name Westerse landen zich het lot aan te trekken van de kinderen die het slachtoffer zijn van de oorlog in Joegoslavië. Zonder massale hulp uit het Westen zullen mogelijk honderdduizendden kinderen de oorlog niet overleven en degenen die dat wel doen zullen voor het leven worden getekend door oorlogstrauma's, aldus Unicef-vertegenwoordigster Edith Simmons-Richner tegenover journalisten.

"Als we geen reddingsacties opzetten voor een miljoen kinderen in Bosnië-Hercegovina, Servië, Montenegro en Macedonië, dan zullen honderdduizenden van hen zeker sterven door kou, honger en een gebrek aan medicijnen. Het is frustrerend te zien dat in het Westen een gebrek aan begrip is voor iets dat op een grote ramp zal uitlopen." Volgens de Unicef-vertegenwoordigster hebben al negenhonderdduizend kinderen door de oorlog trauma's opgelopen en werden 150.000 van hen gedurende een lange periode aan terreur blootgesteld.

Kinderen in de vier bovengenoemde republieken hebben dringend voedsel, kleren, medicijnen, onderwijs en een goede behandeling nodig om hun trauma's te verwerken. Krijgen ze die hulp niet, dan zullen ze voor de rest van hun leven emotioneel beschadigd zijn, aldus Unicef.

Het besluit van de Amerikaanse president George Bush om de Verenigde Naties te vragen een vliegverbod in te stellen boven Bosnië-Hercegovina is binnen zijn regering niet onomstreden. Het ministerie van Defensie is bang en vreest dat hierdoor Amerikaanse militairen in het wespennest op de Balkan gesleurd worden. Waarnemers menen dan ook dan Bush' voorstel vooral gezien moet worden in het licht van de op stapel staande presidentsverkiezingen. De EG was er tot dusver geen voorstander van een vliegverbod met geweld af te dwingen.

In de VS groeit onder de bevolking de kritiek op de passieve houding die Washington tot op heden aannam tegenover de tragedie op de Balkan. Bush kwam met zijn voorstel na nieuwe berichten over Servische gruweldaden, terwijl ook de vrees toeneemt dat honderdduizenden vluchtelingen en ontheemden in Bosnië de komende winter de hongerdood zullen sterven. Bush zei ook dat Washington meer materieel zal leveren voor de

Vervolg op pag. 10

Puppy love

WILLEMSTAD — Morgen is het dierendag. Er zijn heel wat 'dierenactiviteiten': van hondenshows tot een bijeenkomst in de dierentuin.

Bij de Jacintha kleuterschool op Janwe waren de kleintjes gisteren al helemaal in de stemming: ze brachten hun favoriete huisdieren mee naar school. Zo dat niet gebeurde hadden ze wel een 'surrogaat huisdier' bij zich van stof. Dit meisje poseerde met haar hondje. Nu al een beetje te zwaar misschien, maar als je van je hondje houdt, maakt dat niet echt veel uit.

Ñapa

In ÑAPA, de weekendbijlage van de Amigoe van vandaag, zaterdag 3 oktober 1992:

* EEN JAPANS transportschip vaart deze maand de Caribische Zee binnen met een lading plutoniumafval aan boord. Milieu organisaties op Curaçao en Aruba zijn hiertegen in het geweer gekomen en hebben o.a. minister Hirsch Ballin gevraagd de betrokken landen te benaderen. Prof. mr. A. Soons, hoogleraar volkenrecht in Utrecht en gastdocent aan de Arubaanse universiteit, gaat in op de juridische aspecten van deze affaire pag. 1

* IN JAMAICA is bij de jongere generatie de Reggae belangrijker dan de politiek. Mensen luisteren meer naar de DJ's dan naar politici, bevestigt reggae-koning Papa San. Ieteke Witteveen bracht een bezoek aan Kingston en verzorgde daarover een kleurrijke reportage pag.3

* COLUMBUS was niet alleen op zoek naar goud, toen hij in opdracht van de Spaanse koningen zijn reizen naar het Westen ondernam. Als rechtgeaard zeeman voelde hij zich eigenlijk meer aangetrokken tot de natuur. Historica Ercala Maduro dook in de reisjournalen van de ontdekkingsreiziger, en tekende daaruit de passages op die deze stelling onderbouwen. pag. 7

* VERDER in Napa deze week: Gitarist H.Martina verklaart tegenover Jacoline Debrot zijn liefde voor het snaarinstrument; Carel de Haseth bespreekt het nieuwe Papiaments/Engels woordenboek; Freda Torrenga sprak met de 'Consumentenman' van de Nederlandse t.v. Wim Bosboom en de rubrieken: Buitenland, Onderwijs, Dieettips, Koken, Kerk en Wereld, Natuurlijk beter worden, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Abonnees van de Amigoe ontvangen de tien pagina's tellende bijlage gratis; in de losse verkoop kosten krant en Napa samen één gulden.

Interim-president Brazilie baart opzien:

Politiek-onbekende, economisch weinig ervaren Krause naar Economische zaken

BRASILIA - De Braziliaanse interim-president Itamar Franco heeft vrijdag een 'outsider' op de voor Brazilië (en in feite geheel Latijns-Amerika) zo belangrijke post van Economische zaken benoemd. Volgens ondernemers, Braziliaanse en internationale waarnemers is de benoeming van de 46-jarige Gustavo Krause, die volgens waarnemers altijd heeft gezegd dat "het economische vraagstuk meer politiek dan economisch van aard is", een zeer verrassende keus.

Krause heeft nauwelijks internationale ervaring, is relatief onbekend in de Braziliaanse politiek en afkomstig uit de centrum-rechtse PFL, de partij die de wegens corruptie geschorste Collor de Mello steunde. De benoeming van Krause viel in eerste instantie slecht bij ondernemers en financiële kringen. De noteringen op de effectenbeurzen van Rio de Janeiro en Sao Paulo kelderden flink.

Krause en zijn collega-minister van Planning, Paulo Roberto Haddad (Economische zaken zal in een later stadium worden gescheiden in twee ministeries, Financien en Planning) gaven meteen geruststellende verklaringen uit. Er zal geen dollarisatie van de economie optreden, geen economische schok-therapie volgen, de prijzen worden niet bevroren en geldtegoeden worden niet in beslag genomen, aldus beide ministers.

Braziliaanse kranten riepen Franco vrijdag op de economische politiek van Collor de Mello te blijven volgen. Concreet houdt dit in terugdringing van het overheidstekort, sanering van de overheidsfinancien, verdergaande privatisering en het opengooien van de economie. Tot voor kort was de interim-president voorstander van een min of meer protectionistische politiek en tegen te grote invloed van buitenlandse investeerders.

Het nieuwe kabinet van Franco is nog niet geheel rond, maar de namen van een groot aantal ministers zijn al bekend. Zo komt op Buitenlandse zaken Fernando Hendrique Cardoso, politiek leider van de centrum-linkse Braziliaanse Sociaaldemocratische partij (PSDB), en nauw gelieerd aan Franco. De PSDB krijgt de meeste ministeries in handen, waardoor het kabinet-Franco een linkser karakter krijgt dan dat van Collor de Mello.

Vice-president Itamar Franco nam vrijdag de functie van Collor de Mello over. De senaat zal zich nu verder bezinnen over het lot van Collor de Mello die officieel president blijft, maar geen enkele macht meer kan uitoefenen. Indien tweederde van de senatoren de geschorste president schuldig acht zal Collor de Mello definitief uit zijn functie worden ontheven. De president is 933 dagen in functie geweest. Zijn mandaat liep oorspronkelijk tot 1 januari 1995.

SCHOON GEWETEN

In het presidentiele paleis kreeg Collor de Mello vrijdag te horen dat hij zes maanden lang geen presidentiele bevoegdheid heeft. In aanwezigheid van zijn - inmiddels afgetreden - kabinet en zijn vrouw Rosane gaf hij een verklaring uit, zonder overigens zich tot de pers te richten waarin hij onder meer zegt: "Ik draag het leiderschap van de regering over aan mijn wettelijke plaatsvervanger, ik doe dit met een schoon geweten". De geschorste president zegt er ook overtuigd van te zijn dat hij de genegenheid van de bevolking weer zal terug winnen als men eenmaal weet hoe de vork aan de steel zit.

Op zoek naar drinkwater

SARAJEVO - Honderden mensen staan in de rij in Sarajevo om drinkwater te halen bij een gebroken hoofdwaterleiding. De Bosnische hoofdstad zou volgens plan met ingang van vandaag (zaterdag) weer door de lucht bevoorraad gaan worden met voedsel en andere artikelen welke men dadelijk in de winter hard nodig heeft.

Arubaanse gezinnen willen 20 Joegoslavische wezen adopteren

ORANJESTAD — Een aantal Arubaanse gezinnen wil een twintigtal Joegoslavische oorlogswezen adopteren. Dit heeft Suzy Kock, de initiatiefneemster, vrijdag in Oranjestad meegedeeld.

De ongetrouwde Suzy Kock, moeder van een kind, kwam op het idee Joegoslavische wezen te adopteren toen ze een reportage zag op het Amerikaanse televisiestation CNN over Sarajevo, de hoofdstad van de Joegoslavische republiek Bosnië-Hercegovina, waar een bus met 52 weeskinderen werd beschoten. Twee van de kinderen kwamen hierbij om. Aan het Rode Kruis in Nederland is gevraagd te onderzoeken waar de kinderen zich nu bevinden en wat er allemaal moet gebeuren om hen op Aruba te krijgen. De Arubaanse minister van Justitie heeft reeds toestemming verleend voor de toelating van de kinderen op Aruba. "Direct nadat ik mijn idee lanceerde, gaven zich twintig gezinnen op, die bereid waren een van de kinderen op te nemen. Vandaar dat wij gevraagd hebben om twintig kinderen te adopteren," zegt Suzy Kock. Intussen is de lijst van potentiële pleegouders van Joegoslavische oorlogswezen gegroeid tot bijna vijftig. De meeste van deze ouders zijn kinderloze echtparen. Glenda en Frank Arends, bijvoorbeeld, zijn al elf jaar getrouwd maar hebben geen kinderen. "Ik ben erg blij met deze oplossing en zou bijzonder gelukkig zijn als deze droom werkelijkheid werd", aldus Frank Arends. Adoptie is op Aruba een vrij onbekend fenomeen. Volgens de bestaande wetten is het niet mogelijk een Arubaans kindje te adopteren. Een getrouwd paar kan wel als pleegouders optreden, maar die moeten het kind onmiddellijk teruggeven zodra de biologische moeder het opeist. "Op het ogenblik zijn we bezig alle ouders, die zich voor adoptie van de Joegoslavische wezen hebben opgegeven, te toetsen. Ze moeten een medische keuring ondergaan, aantonen dat ze het financieel aan kunnen, over voldoende woonruimte beschikken en als ze kinderen hebben, onderzoeken wij hoe die op de komst van een pleegbroer of -zuster reageren," meldt Suzy Kock, manager van een benzinepompstation, die met haar actie de internationale pers haalde.

Bij veldslag Turken en PKK-Kurden:

55 doden, 25 gewonden

ANKARA - Bij een aanval door Kurdische separatisten op een dorpje in het zuidoosten van Turkije zijn donderdagavond zeker 55 burgers vermoord en hebben 25 anderen verwondingen opgelopen.

Dit heeft de prefectuur in Diyarbakir meegedeeld. Aanhangers van de Kurdische Arbeiderspartij (PKK) bestormden het dorpje Cevizdali in de provincie Bitlis waar ze 55 burgers doodden. Voordat ze vertrokken staken ze de huizen in brand. In de stad Guroymak in dezelfde provincie bestookten PKK-leden donderdag voorts een postkantoor en een politiebureau, aldus lokale journalisten. In Omerli, in de provincie Mardin werden twee militairen en een burgerwacht gedood toen hun auto op een landmijn reed.

De afgelopen acht jaar zijn zeker vijfduizend mensen gedood nadat de PKK aan zijn gewapende strijd voor onafhankelijkheid begon. Alleen dit jaar zijn al tweeduizend mensen omgekomen. Dinsdag werden bij gevechten nabij de Iraakse grens meer dan tweehonderd PKK-leden gedood, aldus de Turkse politie. De PKK zou hierbij in een twaalf uur durend vuurgevecht zijn zwaarste verliezen in jaren hebben geleden. Meer dan dertig soldaten en vijf burgers werden eveneens gedood.

CFW: c.a.o.-onderhandelingen

WILLEMSTAD — Deze week is er een nieuwe c.a.o. getekend voor de werknemers van de transportondernemingen ATCO en UTS. Deze bedrijven hebben voor 99 procent hun activiteiten op het ISLA-terrein. In het geding waren bepaalde rechten die de arbeiders sinds 1985 hadden opgegeven. De CFW heeft namens de arbeiders onderhandeld met de directie.

Ook bij Garage Cordia onderhandelt de CFW over een nieuwe c.a.o. De werknemers lieten zich onlangs mondeling informeren over de voortgang in het schriftelijk overleg.

Aan de landsbemiddelaar heeft CFW gevraagd een referendum te mogen houden bij Securitas n.v.. Voorbereidende gesprekken voor een mogelijk referendum worden ook gevoerd met werknemers van de ABC-beveiligingscentrale. Volgens de CFW zijn de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden bij dit bedrijf net als bij de andere bedrijven in de bewakingssector "pover" en "inferieur".

C.a.o.-besprekingen vinden verder plaats bij Lusa n.v..

De bedrijfsleiding van Caribbean Fruit en Lovers Distribution zou volgens de CFW niet onverdeeld blij zijn met de komst van de vakbond binnen het bedrijf.

Hirsch Ballin ontvangt bundel

■ *WILLEMSTAD — De minister voor Nederland-Antilliaanse en Arubaanse zaken mr. Ernst Hirsch Ballin maakte onlangs op doorreis van Aruba naar Nederland een tussenstop op Curaçao waar hij een onderhoud had met gouverneur mr. Jaime Saleh. De gelegenheid werd te baat genomen om aan beide autoriteiten een bundel aan te bieden van de lezingen die in maart zijn gehouden tijdens een door de Universiteit van de Nederlandse Antillen en Kamara Sindikal (KS) georganiseerd symposium over het geplande referendum inzake de staatkundige status van Curaçao. Dr. Valdemar Marcha en Errol Cova verrichtten de uitreiking namens de UNA en de KS.*

Op de foto Marcha, gouverneur Saleh, Hirsch Ballin en Cova.

"Willen vakbondsstaat stichten"
VBC verklaart oorlo aan de vakbeweging

WILLEMSTAD — De Vereniging Bedrijf Curacao (VBC) vindt, dat de vakbeweging trach vakbondsstaat te stichten. Het aantal geregistr c.a.o.'s in de private sektor daalde van 150 in 19 31 procent naar 103 in 1991. De VBC trekt hieruit de conclusie dat steeds minder private bedr bereid zijn voor hun personeel c.a.o.'s af te sl maar vindt dit een bewijs dat de machtsbasis v vakbonden steeds kleiner wordt, terwijl zij wel s meer invloed trachten te krijgen door het stelle forse looneisen. Al dan niet ondersteund met kingen. Het wordt volgens de VBC daarom tijd "d bevolking zich gaat uitspreken over de prakt van de vakbeweging".

De VBC laat in haar weekcommentaar van deze we geen twijfel over bestaan hoe zij over de vakbonden d de vakbeweging tracht een staat te stichten waar bonden een zo grote invloed hebben, dat zonder hun ak de overheid geen beslissingen kan nemen, waarin de r het parlement naar de achtergrond wordt gedrong waarin andere belangengroeperingen hun belangen n dezelfde wijze kunnen behartigen.

"Dit doel tracht men te verwezenlijken door middel va vergroten van de zeggenschap in zowel het overhe beuren, als in vitale bedrijven van de Curaçaose econ Via het toepassen van het instrument staking wor overheid en het management van deze bedrijven gedw om gestelde eisen, waaronder forse looneisen, door te vo Dat laatste is essentieel, want dat is de enige manier werknemers te mobiliseren."

Deze "taktiek" heeft al geleid tot concrete successe ondermeer de overheid, de ALM, de KAE, de Setel e aantal stichtingen. Een soortgelijk "stramien" wordt past bij de Dokmaatschappij en te verwachten valt dat bedrijven als Kodela, Isla, CPA, Curoil en Landsradio volgen, schrijft de VBC. De looneisen die daarbij g worden bevinden zich op 25 procent of meer, bij een in lager dan drie procent per jaar. De VBC noemt dit "ab en vindt deze ontwikkeling niet alleen een "uiterst waardig, doch ook gevaarlijke situatie".

De loonexplosie zal allereerst exportbedrijven gaan tr De bedrijven zullen de kosten trachten door te berek aan hun klanten, dit zal niet lukken en daardoor z bedrijven als de CDM, ALM, Isla etc. gedoemd zij verdwijnen of gesubsidieerd moeten worden. "De ex basis wordt in ieder geval kleiner."

De VBC voorspelt verder: "Dit proces zal erger wo omdat investeerders geen zin hebben om in een vakbo staat te investeren, uiteindelijk de vakbeweging ba moet halen, maar dan is het leed reeds geschied e economie danig ontwricht." De gemeenschap dient daarom nu uit te spreken of zij deze ontwikkelingen, wa een minderheid het voor het zeggen heeft, wens accepteren, stelt de VBC.

In 1985 viel 25 procent van de beroepsbevolking onder Collectieve Arbeids Overeenkomst, zes jaar later is dit maar 17 procent.

Van Leeuwen, Marugg en Arion
NOS tv-documentaire van drie Antilliaanse auteurs

=door Mike Willemse=

HILVERSUM/WILLEMSTAD — Op dinsdag 13 oktober zendt de Nederlandse Omroep Stichting (NOS) het eerste deel van een televisiedocumentaire over een drietal Antilliaanse schrijvers uit. Sherman de Jesus en Rudi Kross, verantwoordelijk voor het scenario, maakten een driedelige serie over de literatuur van de auteurs Boeli van Leeuwen, Frank Martinus Arion en Tip Marugg. 'De indiaan baarde een neger', zoals het drieluik heet, is een filmische interpretatie van hun literatuur en het hedendaagse Curaçao, met veel avontuur, humor en emotie. De makers: "Curaçao heeft enkele grote Nederlandstalige schrijvers voortgebracht. Het zijn talenten die in Nederland aandacht verdienen, niet omdat zij uit een exotische omgeving komen, maar omdat zij goede schrijvers zijn". Afleveringen twee en drie worden uitgezonden op 20 en 27 oktober aanstaande, evenals het eerste deel, tussen 17.30 en 18.00 uur.

Volgens de makers De Jesus en Kross van de 'De indiaan baarde een neger' is er bij het Nederlandse publiek weinig bekend van het bestaan van Caribische, in het Nedrlands schrijvende auteus.

Zij merken voorts op dat de Antilliaanse auteurs het over het algemeen niet makkelijk hebben: "Er zijn op Curacao weinig prikkels aanwezig om te schrijven. Hun boeken worden op hun geboorte-eiland weinig verkocht. De samenleving leest niet veel. Er is geen literair leven, geen tijdschriften. Het is al verwonderlijk dat er schrijvers zijn als Marugg, Van Leeuwen en Martinus Arion, die overigens de gewoonte hebben lange tijd niets te produceren. Daarmee maken zij zich los van de druk van de uitgever en houden alleen hun eigen ritme aan. Zij drijven uitsluitend op hun eigen motivatie".

LEEFWERELD

Het drieluik gaat aan de hand van figuren die door deze drie acteurs zijn gecreëerd de leefwerelden binnen, die zij in hun ervaring met de Caribische werkelijkheid hebben waargenomen. Daarmee konden de filmmakers de voornaamste thema's aanduiden: "De benauwde blank-zwarte wereld die uit de kolonie als geschiedenis ontstond. Het gevoel van verlatenheid op een geïsoleerd eiland. De soms acute crises in de eigen identiteit. De opvatting dat het Cariben bestaan hachelijk is, maar als enig alternatief overblijft na bedevaarten naar elders".

De titel van het drieluik 'De indiaan baarde een neger' is een vertaling uit het Guene, het zeventien/achttiende eeuwse Afroportugees, moeder can de Creoolse talen als het Papiamentu.

IK BEN NIET IK

In afleveringen staan respectievelijk Van Leeuwen, Martinus Arion en Marug centraal. In deel één, 'Ik ben niet ik' getiteld, ontmoet de kijker een Nederlandse auteur van Latijnsamerikaanse allure: Boeli van Leeuwen. Hij lijkt nu bezig met een tweede schrijversleven. In 1985 verscheen na een stilte van twintig jaar 'Schilden van leem' en in 1988 verrast hij opnieuw met 'Het teken van Jona'.

"Met Van Leeuwen belanden wij in een divinacommediationeel dat — in het decor van de Curaçaose architectuur — de bijbels God en zijn dienaars ter verantwoording roept over de tragikomedie, die zij in het menselijk bestaan hebben aangericht. Daar zijn de fantastische droombeelden die representatief zijn voor de Zuidamerikaanse kant van deze schrijver. En waarin zijn sardonische gebruik van bijbelteksten, *machismo* en zwerftochten door de menselijke existentie aan bod komen", verklaren de filmmakers.

VICTOR ST. JAGO

In aflevering twee staat Frank Martinus Arion centraal. In de film maakt hij een tocht langs de noordkust van Curaçao waar vroeger de zogenaamde 'vrije slaven' gevestigd waren. Eén van hen staat model voor Sint Jago, hoofdpersoon van de roman die hij in voorbereiding heeft. Van de Christoffelberg ziet men het Curaçao van het verleden liggen, dat het groeibed was voor het dramatische moment op 30 mei 1969. Op die dag is Curaçao zwart geworden met een intensiteit die altijd al aanwezig was, maar steeds ontkend werd.

Op die dag maakte Martinus Arion zich slechts bezorgd over het behoud van de archieven in de bisschoppelijke residentie op het Brionplein. Zij werden daar door de brand bedreigd en zijn ook inderdaad door de brand verwoest. Daardoor is veel van de zwarte erfenis, gelieerd aan de Guane-herkomst, verloren gegaan.

Martinus Arion is een exponent van het opmerkelijke Caribische in de Nederlandse literatuur. De schrijver van Curaçao die zijn volk zijn eigen taal als expressievorm wil teruggeven. Martinus Arion beweert dat vroeger een 'zwart-blanke' wereldtaal werd gesproken die een grote invloed heeft uitgeoefend op de westerse literaire talen als het Nederlands. Deze talen zouden 'gezuurdesemd zijn door hun aanraking met die wereldtaal'. Dit laatste gebeurde zowel via de schepelingen op de slavenclippers als via de Westafrikaanse cultuur in de kolinies. Het kinderversje 'Iene miene mutte' zou door schepelingen zijn omgezet in het Guene. Martinus Arion vond de oorspronkelijke betekenis: "Veel meisjes - Tijd om te vrijen - Tijd om te trouwen -Veel meisjes - Daar beneden". Aan boord van de slavenschapen werden de mannelijke slaven los van de vrouwelijke vervoerd.

NIEMAND GOEDENACHT

'Niemand Goedenacht' is het laatste deel van de serie en geheel gewijd aan Tip Marugg, de geheime schrijver die om zijn anonimiteit te waarborgen dag en nacht heeft omgewisseld.

"Marugg heeft in plaats van de verdwenen man een mythische 'ik' bijeengeschreven die de wereld met een pijnlijke, nu en dan sardonische, aandacht in de gaten houdt. Het is soms een bittere avonturier, een roeszoeker, die met behulp van verbleekten fragmenten van zijn poëzie en zijn jeugd, mislukte werelden onthult of juist grotesk maskeert. Hij is vaak de genadeloos sarcastische aanklager van God,d ie wonend onder de verblijfplaats van de 'echte God', een puinhoop voor de mensen heeft achtergelaten", aldus de makers van de televisieserie.

Volgens hen bleef 'Niemand Goedenacht' tot en met de montage een avontuur. De stijl van deze film in verregaande mate bepaald door het inzicht, dat niets de nageschreven wereld van Marugg beter benadert dan de bereidheid om met zijn fantasieën mee te gaan. "Dit deel van de trilogie had als moeilijkheid dat Tip Marugg zijn persoonlijke anonimiteit wilde handhaven". Marugg treedt op als een briljante schim, een fenomeen, die doelbewust een *vanishing act* opvoert om uitsluitend de literaire abstractie tot haar representant te maken. Alleen de taal van de letters lijkt te kunnen vertellen wat er aan de hand is. 'De poging om die wereld met de filmcamera te benaderen, bleek dan ook een gewaagd, hachelijk en uniek avontuur".

De film begint in Amsterdam waar uitgeverij De Bezige Bij is gevestigd. Alex Reinders, de toenmalige rector van de Universiteit van de Nederlandse Antillen, geeft de uitgeverij informatie over zijn ontmoeting met Marugg en vertelt hoe hij in het bezit is gekomen van het manuscript 'De Morgen loeit weer aan'. Zo is het teken dat Marugg afgaf, na twintig jaar verdwijning, langs ongewone weg in de Nederlandse boekenwereld beland.

De drie delen van 'De indiaan baarde een neger' kwamen tot stand met steun van de stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepprodukties.

Goedkoopste supermarkten

WILLEMSTAD — De Consumentenstichting FPK heeft in de maand september in veertien supermarkten prijscontroles uitgevoerd. De gepplande vijftiende, Zeelandia Supermarket, weigerde medewerking.

Van de veertien onderzochte bedrijven kwamen als goedkoopste uit de bus: La Bandera Portuguesa, Las Vegas, Central Madereinse, Freitas Jumbo en Alves Supermarkt.

Accountantsopleiding UNA

WILLEMSTAD — Het Nederlandse Instituut voor Register Accountants (NIVRA) en de Sociaal-Economisce Faculteit van de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA) tekenen op maandag 5 oktober een samenwerkingsovereenkomst die de basis vormt voor de opleiding *master of accounting* bij de UNA, die recht geeft op titel *register accountant*.

Voor de eerste fase van een accountantsopleiding zal de UNA een certificatenprogramma voor VWO-ers aanbieden, waarmee *assistent-accountants parttime* worden geschoold op het niveau van de NIVRA-opleiding. Voor de tweede fase wordt door de UNA een *master of accounting*-programma voorbereid, dat bedoeld is voor studenten die full time-opleiding Accountancy, respectievelijk de eerste fase van het NIVRA hebben voltooid. Het *master of accounting*-programma zal de tweede fase van de NIVRA-opleiding volledig afdekken, mogelijk met enkele specialisaties.

De ondertekening van deze samenwerkingsovereenkomst wordt gedaan door de voorzitter van het NIVRA drs. W. de Bruijn R.A., rector magnificus van de UNA dr. ing. Valdemar Marcha en de dekaan van de Sociaal-Economische Faculteit mr. Carl Camelia.

Dit jaar al 700 auto's gestolen

WILLEMSTAD — Dit jaar zijn er volgens informatie van Officier van Justitie Van Delft al zevenhonderd auto's gestolen voor het zogeheten 'plezierrijden'.

Volgens rechter Bob de Wit moet het daarmee nu maar eens afgelopen zijn. Gisteren veroordeelde hij de achttienjarige joyrider J., die voor de tweede maal in een jaar tijd voor dit delict met het gerecht in aanraking kwam, daarom tot een jaar gevangenisstraf (met aftrek van voorarrest). "Een eerste stap omhoog," noemde de duidelijk geirriteerde magistraat dit.

"Auto's waarvoor de burger hard heeft moeten werken om ze aan te schaffen, worden steeds vaker gestolen voor het zogeheten joyriden. Er wordt met de wagens gereden totdat de benzine op is, dan worden ze ergens in de mondi achter gelaten. Vervolgens komen er weer anderen, die de auto van alle waardevolle onderdelen ontdoen en de eigenaar vindt vervolgens zijn zuurverdiende auto volledig gestript terug. Het zit de bevolking", (en De Wit maakte het bijbehorende gebaar) "tot hier".

Het enige plezierritje dat J. in het komende jaar maakt, was daarom gisteren: de tocht naar Koraal Specht in een hele snelle politiewagen.

Dialyse hotel spoedig operationeel

WILLEMSTAD—Het zal niet lang meer duren voor het nierdialyse hotel op Curacao (Diatel) operationeel wordt. Dit project, aan de Jan Noorduynweg 81, is bedoeld om patiënten in staat te stellen onder prettige omstandigheden een nierspoeling te ondergaan. Diatel Curaçao, die nauw samenwerkt met Diatel Amsterdam en de Nierstichtingen van Curaçao en Nederland, zal bij de opening beschikken over zeven spoelmachines. Vijftig patiënten kunnen gebruik maken van een machine. Iedere behandeling duurt circa vier uur. Om deze tijd aangenaam te kunnen door te brengen beschikt het Diatel over leesmateriaal, muziek en tv, zo wordt in een persbericht bekend gemaakt. Eind november zal alles kant en klaar zijn zodat rond die tijd de deuren van het Diatel geopend kunnen worden. Momenteel verblijft een delegatie specialisten van het Diatel Amsterdam op Curacao om de laatste fase van het project te coördineren. Op de foto een beeld van de voorkant van het Diatel op Curaçao.

Allochtonenkrant wijst De Telegraaf op stigmatisering

VOORBURG/WILLEMSTAD — De Weekkrant Suriname/De Allochtonenkrant heeft protest aangetekend bij de hoofdredactie van het dagblad De Telegraaf vanwege het onjuist en stigmatiserend omspringen met persoonsgegevens.

De in Voorburg uitgegeven combinatie van de twee bladen reageerde op berichtgeving over brandstichting in een Haags pension. De dader zou een aan drugs verslaafde prostituee geweest zijn. Tijdens de persconferentie die de politie belegde was nadrukkelijk aangegeven dat de vrouw de Nederlandse nationaliteit had. De Telegraaf berichtte de volgende dag dat het zou gaan om een Surinaamse vrouw. Vast is komen te staan dat de vrouw noch Surinaamse is, noch van Surinaamse komaf.

Weekkrant Suriname/De Allochtonenkrant manifesteert zich steeds duidelijker als een mediacombinatie die scherp let op de wijze waarop etnische minderheden in berichtgeving worden aangevoerd.

In een redactioneel schrijven wordt melding gemaakt van de richtlijnen die de Werkgroep Migranten en Media van de Nederlandse Vereniging van Journalisten heeft. Volgens die uitgangspunten dient nooit een ras te worden genoemd in berichtgeving. Een afkomst zou uitsluitend vermeld mogen worden indien het in de context hoort en het algemeen belang gediend is.

De hoofdredacteur van De Telegraaf De Haas heeft aan de Allochtonenkrant verklaart geen enkele boodschap te hebben aan deze richtlijnen. "Indien er een fout gemaakt is zullen wij die herstellen". Verder zegt De Haas: "Wij hebben onze eigen richtlijnen". Op de vraag wat deze richtlijnen inhouden antwoordt hij: "Ik ben aan u geen enkele verantwoording verplicht", zo staat deze week in de Allochtonenkrant te lezen.

In het redactioneel commentaar wordt fel geageerd tegen wat lijkt een moedwillige verandering van de nationaliteit. Het foutje in de Telegraafkolommen zou niet alleen "ethisch laakbaar" zijn, maar ten onrechte stigmatiserend werken. De Allochtonenkrant: "Wij vragen ons af hoe de Nederlandse bevolking gereageerd zou hebben indien in de gewraakte zinsnede zou hebben gestaan dat de desbetreffende vrouw een *joodse* drugsverslaafde prostituee was."

Documentaire over 20 jaar balletschool Ecole de Danse

IN HET AUDITORIUM van de Openbare Bibliotheek vond gisteravond de eerste vertoning plaats van een videodocumentaire over Lucia Schnog en haar dansschool 'Ecole de Danse'. Sandra Leonora voerde de regie samen met regieassistente Helen Martina. Carillho zorgde voor het camerawerk en het OKSNA zorgde voor de financiën. Deze eerste presentatie werd feestelijk opgeluisterd door gedeputeerde Lelia Peternella-Pieters Kwiers en door Lucia Schnog, haar medewerksters en een aantal van haar leerlingen.

Sandra Leonora wil door middel van documentaires vastleggen wat het eiland Curaçao zoal te bieden heeft aan dans. Haar eerste keus viel op de balletschool van Lucia Schnog die in de loop van nu meer dan twintig jaar een goede reputatie heeft opgebouwd.

Lucia Schnog werd op Curaçao geboren en kreeg haar eerste balletlessen bij balletschool Les Sylphides o.l.v. Cocky van Oost. Dat beviel haar zo goed dat zij besloot van het ballet haar beroep te maken. Zij studeerde aan de Stedelijke Balletschool in Delft, Nederland en studeerde in 1967 af als toneeldanseres en balletpedagoge. De eerste jaren werkte zij bij haar eigen opleidingsschool, maar in 1970 keerde zij terug naar Curaçao. In 1971 richtte zij toen haar eigen balletschool op: 'Ecole de Danse'. Vorig jaar vierde de school met de uitvoering 'Eens op een eiland' het twintigjarig bestaan. Aan de school hebben in de loop der jaren veel gastdocenten meegewerkt maar vanaf het begin werd Lucia Schnog bijgestaan door Helma Bakhuis, die nog steeds aan de school verbonden is. De laatste vijf jaar is er nog een vaste kracht aan de school verbonden, n.l. Rita Koeks.

De presentatie van de videofilm, georganiseerd door de Dienst Cultuur, werd verpakt in een hommage aan Lucia Schnog. Na de inleidende woorden van Ingrid Louis werd de openingstoespraak gehouden door Lelia Peternella-Pieters Kwiers. Zij wees erop dat in vroeger jaren ballet een hobby was voor de meer gegoede mensen, maar dat het ballet door o.a. Lucia Schnog uit die elitaire hoek is gehaald. Veel kinderen, maar ook de oudere jeugd, dansen nu mee aan de balletscholen. Patricia Strijbos, een van Lucia's beste leerlingen, danste een korte dans. Dat gaf wel problemen want het podium(pje) van het auditorium is zo klein dat bij iedere danspas, naar links, naar rechts, naar voren of naar achteren, ze eraf dreigde te vallen, of er muren in de weg stonden. Roy Colastica droeg drie gedichten voor, een van Elis Juliana en twee van hemzelf. Twee van de gedichten hadden de dans tot thema. Het derde 'Savaneta', op zich een mooi en gevoelvol gedicht, paste niet zo in het geheel van dans en beweging, zoals hij later ook toegaf. Het leukst voor Lucia Schnog zelf was de spiegel die haar door een groepje leerlingen werd voorgehouden. Zij speelden enkele scenes na uit de vele lessen van Lucia Schnog gedurende de jaren van het bestaan van haar balletschool: Lucia zwanger, Lucia vlak voor een uitvoering, Lucia tijdens een uitvoering, Lucia bij de afsluiting van een schooljaar e.d.

Tenslotte de videofilm zelf. Sandra Leonora, de regisseuse, heeft haar best gedaan een zo goed mogelijk beeld te scheppen van het werk van Lucia Schnog door Lucia zelf, vanuit haar stoel, menigen te laten geven en herinneringen te laten ophalen en die te illustreren met beelden. Die beelden kwamen uit haar studio of van oude opnamen van uitvoeringen van de balletschool. Het is afwisselend en leuk om naar te kijken, maar de opnamen van de vertellende Lucia en ook die van de vertellende Helma, laten aldoor alleen haar gezicht zien, waarbij het gezicht het hele beeld vult. Nu zijn het sprekende gezichten, die van verschillende kanten belicht worden, maar naar mijn mening had wat meer ook het hele beeld, dus de hele figuur van de spreekster in beeld moeten komen. En zo zijn er nog wat kleinigheden, maar over het geheel is het een goede documentaire geworden. De videoband zal een plaats krijgen tussen de videobanden van de Openbare Bibliotheek zodat iedereen op het eiland met de balletschool en met Lucia Schnog kan kennismaken. Ook hoopt Sandra Leonora dat de film binnen afzienbare tijd vertoond kan worden op TeleCuraçao.

NEL CASIMIRI

WILLEMSTAD — Vrijdagochtend is een vrouw gewond het politiekantoor te Punda binnengelopen. Zij bloedde hevig uit het onderlichaam en zij had een steekwond aan de rechterarm. De 20-jarige V.S. die met de vrouw samenwoonde had haar mishandeld. Zowel dader als slachtoffer waren illegaal op het eiland en leefden ondergedoken. De vrouw kreeg eerste hulp en is daarna overgebracht naar de polikliniek. S. is aangehouden door de recherche.

Rechter over vele schietpartijen:

"Steeds meer Juan Bimba's op eiland"

WILLEMSTAD — "Er komen steeds meer Juan-Bimba's op het eiland, die menen dat zij hun conflikten met vuurwapens moeten uitvechten en die bezig zijn deze maatschappij naar de verdoemenis te helpen. De Juan-Bimba's in deze samenleving moeten de boodschap krijgen, dat schieten op anderen niet wordt getolereerd.' Dat zei rechter Bob de Wit in de zaak van first-offender S., die tijdens een ruzie met ene R. zijn vuurwapen pakte, dat op het hoofd van R. richtte en schoot.

S. schoot wel mis --de kogel schampte R.'s hand en vloog het raam uit, maar dat maakte het feit nog niet minder erg, aldus de rechter. 'S. is dan wel een first-offender, maar als je zijn proces-verbaal leest, rijzen de haren je ten berge, ondermeer vanwege zijn drugsgebruik.'

De Officier van Justitie had 12 maanden, waarvan vier voorwaardelijk, geeist. Daarmee was De Wit het niet eens. 'Ik beschouw het gebeurde als een poging tot doodslag. De minimumprijs voor dit delict is twee jaar, met aftrek van voorarrest. U heeft veertien dagen de tijd in beroep te gaan.'

Voor een woninginbraak door D. gaf De Wit gisteren 15 maanden en de kruimeldief V. kreeg vijf maanden, beiden met aftrek van voorarrest.

Lezing ethiek en rechtspraak

WILLEMSTAD —FESSKA presenteert een lezingencyclus over ethiek en rechtspraak. De lezingen zijn op maandag, woensdag en vrijdag in de eerste twee weken van oktober. Prof. dr. D.F. Scheltens van de Katholieke Universiteit Nijmegen heeft zijn medewerking toegezegd en zal vanaf 5 oktober in de UNA de avonden verzorgen telkens van acht tot tien uur. Prof. Scheltens is geen onbekende van de FESSKA noch van de UNA; hij heeft eerder voor beide instellingen colleges verzorgd.

De inschrijving kan geschieden voor de aanvang van de lezingen bij de ingang van de zaal. Studenten van de UNA zijn vrij van collegegeld indien de collegekaart getoond wordt.

SCF-enquete:

'Masterplan ontwikkeling Saba is dringend nodig'

WILLEMSTAD/THE BOTTOM — De Saba Conservation Foundation (SCF) heeft in september een schriftelijke enquete gehouden met vragen over ontwikkeling en milieu op Saba. Van de 213 personen die uit de kieslijst van 714 personen werden getrokken, stuurde 25 procent de formulieren terug naar de SCF. De meerderheid van hen (96,2 procent) vindt, dat er een masterplan voor de ontwikkeling van het eiland moet worden gemaakt en dat dit een grote prioriteit moet krijgen. Hoewel het onderzoek van de SCF volgens de normen van het Centraal Bureau voor de Statistiek niet representatief genoemd mag worden, zijn de resultaten wel illustratief voor de betrokkenheid van de Sabaanse bevolking bij de toekomst van hun eiland. Een flink deel van hen heeft een uitgesproken mening over de gewenste ontwikkelingen.

Opvallend was ook, dat de 53 respondenten een grote voorkeur hebben voor het ontwikkelen van de visserij (88,7 procent). Het ontwikkelen van toerisme kreeg een tweede plaats met 84,9 procent, gevolgd door lichte industrie (83 procent) en landbouw (81,1 procent).

Dagtoerisme moet een kleinschalig karakter houden, want massatoerisme wordt door de helft van de ondervraagden afgewezen. Een kwart zag daar overigens wel iets in. De voorkeur gaat echter uit naar natuurtoerisme (94,3 procent). Alle politieke reakties daarover ten spijt vinden van alle 53 respondenten slechts twee personen dat het rijbewijstoerisme moet worden bevorderd.

De respondenten zijn ook vrij eensgezind over de op korte termijn vast te leggen regelgeving. Het aantal te verrijzen hotels, guesthouses en dergelijke moet worden gelimiteerd (85 procent) en de te bebouwen zone vastgelegd (83 procent). Van de 83 procent die voorstander is van het reguleren van bouwvergunningen, vindt 81,1 procent dat met name de maximale hoogte van de gebouwen moet worden geregeld. De helft van hen zou maximaal drie of vier verdiepingen willen toestaan.

Iets meer dan de helft (54,7 procent) vindt dat voor de ontwikkeling buitenlandse arbeidskrachten mogen worden aangetrokken, mits voor het werk geen Sabaanse krachten beschikbaar zijn (36,8) of als men daarvoor niet voldoende gekwalificeerde krachten heeft (50 procent).

Open dag van stationschip

ORANJESTAD — Het Nederlandse marine-stationschip in het Caribisch gebied hr.ms. Philips van Almonde en haar 200 bemanningsleden, liep vanmorgen de haven van Oranjestad binnen.
Alvorens af te meren werden saluutschoten afgevuurd als eerbewijs aan de gouverneur van Aruba. Het schip blijft tot 12 oktober op Aruba. Aanstaande zondagmiddag van twee tot vijf uur kan de Philips van Almonde, dat onder meer een lynx-helicopter aan boord heeft, door het publiek worden bezichtigd.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

• • • • • • • •

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

• • • • • • • •

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter A.J.F. Croes, Madiki Kavel 23. Tel.: 34482/24797.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter M. Cheung via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

• • • • • • • •

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: del Pueblo, Caya Betico Croes 48 (Oranjestad). Tel.: 21253.
Pariba di brug: San Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45712.

• • • • • • • •

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

• • • • • • • •

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

• • • • • • • •

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

• • • • • • • •

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

• • • • • • • •

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

• • • • • • • •

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

• • • • • • • •

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

• • • • • • • •

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

• • • • • • • •

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

• • • • • • • •

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

• • • • • • • •

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30 3-2-1 Contact; 19.00 Small Wonder; 19.25 Elsa Klensch; 19.45 Big Story; 20.00 Life Most Embarrassing Moments; 21.00 CNN International News; 21.20 Crossfire; 21.50 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.20 After School Special; 18.05 Movie; 19.30 Showtime; 20.30 CNN International News; 20.50 Health Week; 21.05 Week in Review; 20.50 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

• • • • • • • •

DIVERSEN
SPORT
PAARDENWEDSTRIJDEN (Organisashon Caballista Arubano): 17.00 uur voortzetting Interpaso '92 (int. *Paso Fino-wedstrijden*) - Rancho El Paso.

SOFTBAL (t.g.v. 100-jarig bestaan Posterijen Aruba): 18.00 uur Aruba Jrs. Vets vs Savaneta Vets; 19.30 uur Heineken Sluggers vs Maracaibo; 21.00 uur Setar vs Postkantoor Curaçao; 22.00 uur Postkantoor Aruba vs Radiodienst Curaçao - Aruba Juniors-terrein.

• • • • • • • •

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
PAARDENWEDSTRIJDEN (Organisashon Caballista Arubano): 11.00 uur voortzetting Interpaso '92 (int. *Paso Fino-wedstrijden*) - Rancho El Paso.

ATLETIEK (Bureau Sport Marinierskazerne Savaneta): 06.30 uur start 10-mijlloop te Santa Cruz (400 meter van Joonchi's Supermarket) naar de finish bij het Marine Verlofcentrum aan de Eagle-beach.

• • • • • • • •

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12:30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

• • • • • • • •

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

• • • • • • • •

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur orgelconcert prof. dr. D. DeWitt Wasson (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: samen met Oranjestad.

Stimaruba-voorzitter Van der Linde:

'Was het maar het hele jaar Dierendag op Aruba'

ORANJESTAD - Hoewel voorzitster Olinda van der Linden, van natuur en milieuvereniging Stimaruba, vindt dat Dierendag op 4 oktober met name dit jaar in het teken moet staan van een betere behandeling van de vogels, honden en leguanen op het eiland, wordt morgen van 10.00 tot 11.30 uur te Seri Noca een 'ontmoeting met vreemde dieren' gehouden. Candido Ras, de bekende cascabelhouder van Butucu, zal met drie veilig in een kooi opgeborgen ratelslangen, de nodige informatie geven aan de belangstellenden. Een gezellige boa van maar liefst drie meter lengte behoort ook tot de genodigden. Bezoekers die zelf een eigen dier mee brengen worden in de gelegenheid gesteld hier iets over te vertellen en voor kinderen is een kleurplaat beschikbaar. Stimaruba verzoekt alle mensen die een kijkje komen nemen, gebruik te maken van de parkeerplaatsen bij de kerk te Santa Cruz.

Olinda Van der Linden is het gezicht van Stimaruba. Ze krijgt de afgelopen tijd ontzettend veel telefoontjes van dierenmishandeling. Het komt zelfs regelmatig voor dat kinderen zien dat een dier wordt mishandeld, dat aan hun ouders vertellen die vervolgens 'mevrouw van der Linden van Stimaruba' bellen. Zij gaat dan in sneltreintempo en gewapend met een fotocamera naar de plek des onheils, neemt foto's van het nummerbord, liefst met een typerende achtergrond van dat gebied. Een dag later confronteert ze de mensen met het bewijs en probeert dan een gesprek aan te gaan waarin ze enigszins begrip toont voor hun activiteiten maar toch ook duidelijk laat blijken dat zij zich schuldig maken aan dierenmishandeling. Een vervelende klus, geeft ze toe, maar iemand moet toch met die mensen praten. Ze maakt zich ook kwaad over de papegaaiensmokkel naar Europa. "Ik heb contact opgenomen met Greenpeace in Amsterdam, die op haar beurt de immigratiedienst op Schiphol heeft ingelicht. Er wordt nu een speciaal oogje in het zeil gehouden op de vluchten vanuit deze hoek".

Een ander zorgenkindje is de Bubaliplas, waar Amigoe enige tijd geleden al uitvoerig over berichtte in weekendbijlage Napa. Er is nog steeds geen natuurvriendelijke oplossing ten aanzien van de watervoorziening van de nieuwe golfbaan Tierra del Sol; een groot gedeelte zal uit de waterplas worden gepompt. Van der Linden maakt zich ernstige zorgen en is daarom gestart met Bubaliplas-wandelingen waar grote groepen natuurliefhebbers aan deel nemen. Ze vindt de Bubaliplas één van de natuurrijkste plekken van Aruba en het mag daarom onder geen voorwaarde worden bedreigd met uitsterven. De plas werd ooit bevolkt door zo'n 53 verschillende vogelsoorten; dat aantal is nu al gedaald tot ongeveer 40 soorten.

Ze maakt ook speciale wandeltochten met kinderen. Tijdens de wandelingen maakt ze regelmatig angstaanjagende taferelen mee. Zo bezocht ze onlangs met een groep van 120 kinderen een mooi gebied bij Rooi Tambu. Op een gegeven moment gooide een jongen een steen naar twee prachtige uilen. "Ik stond werkelijk perplex. Maak je een natuurwandeling, waarbij je de kinderen kennis wil laten maken met al het mooís in en van de natuur en dan gooit zo'n jongen een steen naar een uil! Ik heb met hem gepraat maar ben bang dat dat weinig heeft geholpen. Sinds die dag heb ik geen uil meer bij Rooi Tambu gezien en dat vind ik heel erg. Dat is een van die vele verschrikkelijke voorvallen die ik nooit meer zal vergeten en waar ik ook altijd tegen zal blijven strijden". Toch neemt ze het de jongen niet echt kwalijk. "De liefde voor dieren groeit meestal van huis uit. Als ouders hun kinderen niks over de natuur bij brengen, zelfs dieren dood maken om op te eten of het slecht behandelen, kun je het de kinderen niet verwijten dat ze met die bedreiging opgroeien. Dan weten ze gewoon niet beter".

Olinda van der Linden vindt de hond een echte mensenvriend en vindt het daarom jammer dat er zoveel mishandeling voorkomt op het eiland. "Loslopende zwerfhonden of beesten die dag in dag uit aan een ketting in de brandende zon liggen zonder een bak vers water, zijn taferelen die ik tijdens de georganiseerde wandeltochten door de knoek regelmatig aantref. Bij Rooi Kochi, Picaron, Mira Lama en Jaburibari heb ik al verschillende mishandelde en uitgehongerde honden naar mijn auto gedragen en ze naar het dierenasiel gebracht. Ook bij de hotels dumpen veel mensen hun honden in de hoop dat ze daar verzorgd worden door -en medelijden opwekken van- de toeristen". Toch signaleert Van der Linden de laatste tijd steeds meer jonge mensen die duidelijk meer om hun huisdieren geven: ze nemen de honden mee naar zee, verzorgen ze goed en beschouwen hun hond steeds meer als een huisvriend.

Ook over de jacht op leguanen in het voor publiek opengestelde Seroe Colorado is de dierenliefhebster niet te spreken. Al de eerste dag dat het terrein is opengesteld, werd er een enorme jacht gemaakt op de reptielen die een delicatesse zijn op de favoriete menukaart van de Arubaan. Volgens Van der Linden is er nauwelijks een verschil te proeven tussen leguanen- en kippesoep, dus waarom de toch al zeldzame leguaan dood maken? Sinds de komst van de Filippijnen en Dominikanen schijnt ook het konijnenaantal drastisch te zijn afgenomen. Ook vogels worden zomaar afgeschoten. Van der Linden zag vorige week bij Rooi Prikichi nog een prachtige blauwe reiger: doorzeefd met windbukskogeltjes. "Een doodzonde", meent ze. De Libanezen smikkelen overigens van een goed bereide Trupiaal, één van de mooiste vogelsoorten op Aruba en schieten op de beesten in de buurt van Yamanota.

Voor Olinda van der Linden, 365 dagen in het jaar dierenbeschermster en -beheodster van de eerste orde, is een speciale 'dierendag' overbodig. Dat is niet van toepassing op heel veel andere mensen. Er is voor Stimaruba en haar voorzitster nog genoeg werk aan de winkel.

Veel activiteiten vuurpreventie-week

ORANJESTAD — Volgende week staat voor het zeventiende achtereenvolgende jaar in het teken van de Fire Preventie, waarin met posters, publicaties en activiteiten aandacht voor de brandweer en haar werk wordt gevraagd. Traditiegetrouw sponsert Fatum, de Nationale Nederlanden, deze week.

Maandagmorgen wordt de week ingezet door twee brandweerwagens, versierd met de goedverzorgde stickers, die met loeiende sirenes door de stad gaan en daarna stationeren op Plaza Daniël Leo. Folders over het voorkomen van brand worden uitgedeeld en op de scholen wordt voorlichting op dit gebied gegeven. 's Avonds zijn er de sportontmoetingen op het Caribeveld met Brandweer, Coastal, Esso Petrolera en Wickland.

Gedurende de week worden in districten brandspuiten gestationeerd en de nodige voorlichting op scholen gegeven. In de avonduren wordt gesport, waarbij ook hersengymnastiek. Vrijdag 9 oktober volgt een schattenjacht, waarvoor ingeschreven kan worden bij Raquel Figaroa tel. 21108. De week wordt in het weekeinde besloten met een grote demonstratie van het beschikbare brandweermateriaal. Hierbij zijn ook politie, ambulance, Coastal en brandweer aanwezig. Dit gebeurt op het open terrein voor Café The Paddock.

Zondagmorgen om 06.00 uur start bij Aruba Palm Beach Hotel de 10 kilometerloop, die eindigt bij de brandweerkazerne. Minister mr. Hendrik Croes en directeur van de brandweer, ing. Juan Lopez, voeren het woord, waarna een aantal demonstraties van wijze van brand bestrijden, waarbij ook een demonstratie met de oefentoren. De gehele dag zijn leveranciers en installateurs van beschermings equipment tegen brand aanwezig om de nodige uitleg te geven.

Met de prijs uitreiking van de verschillende evenementen wordt de brandweerweek 1992 gesloten.

Tabaré Monzon naar Washington

ORANJESTAD — Met ingang van 1 oktober is mr. Tabaré Monzon (49) benoemd tot gevolmachtigd minister van Aruba bij de Nederlandse ambassade in Washington. In de loop der jaren heeft minister Monzon vele functies vervuld.

Tijdens zijn studietijd in Nederland was hij voorzitter van de Landelijke Vereniging voor Juridische studenten. Van 1972 tot 1976 was hij op Curaçao werkzaam als juridisch adviseur op het departement van Economische Zaken. Daarna hoofd van de afdeling Buitenlandse Economische Zaken.

In de loop der jaren maakte hij deel uit van verschillende commissies, onder meer de commissie die de oliezaken in territoriale wateren van de Antillen en Aruba regelde. Tot eind 1985 was hij in dienst van Aruba en hield zich bezig met de oliezaken. Hij was lid van de Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba. In 1978 werd hij benoemd tot hoofd van Bureau Exploitatie Bodemrijkdommen, hetgeen in 1986 Direktie Energiezaken werd met Monzon als directeur.

Voorts was hij voorzitter van de commissies voor onderhandelingen met Exxon, Coastal en de aankoop van de Elmar-aandelen. In zijn vrije tijd was hij actief in de sport, onder meer als voorzitter van de Aruba Sport Unie.

Bejaarden Bonaire weekendje uit

ORANJESTAD — Een groep van tachtig bejaarden uit Bonaire kwam een weekeinde naar Aruba in het kader van het programma 'Curason Contento'. Op de luchthaven werden zij ontvangen door Weitchi di Palm, die op Aruba de zaken van en voor Bonaire behartigt. De gasten verblijven in het Aruba Caribbean Hotel.

Gisteravond werd een bezoek aan Joey's Drive Inn gebracht en daarna aan het Royal Cabana Casino. Vanmorgen volgde een rondrit over Aruba, waarna in de middaguren gewinkeld kon worden. Vanavond wordt in Club Bonaire een diner aangeboden waarbij ook gouverneur mr. Olindo Koolman en echtgenote aanwezig zijn. Morgen na de mis in de Sint Fransicuskerk wordt een bezoek aan het Palm Island gebracht. Tot slot is de groep de gast in Buurtcentrum Brazil voor een show en diner, waarna terugkeer naar het Flamingo eiland.

Softbal toernooi

ORANJESTAD — Vanaf 11 oktober worden iedere zondag op het Warawara Ballpark softbalwedstrijden gespeeld, met als inzet de Joe Thiel beker. Iedere zondagmorgen 10.00 uur wordt begonnen met de wedstrijden, waaraan wordt deelgenomen door de volgende teams: Consales, Cempro, Olimpic, The Bad Boys, WEB, Financiën, Riceland, Atco, Happy Brothers, Spiegeltje, Sugar King, Toyota, Deco, Oil Movement, Alhambra Casino, Astros Amstelito, ABN/AMRO, Survival, Heineken Sluggers en Harbourtown. De organisatie is in handen van Joey's Warawara softbalteam.

Orgelconcert Prot. Kerk

ORANJESTAD — In de Protestante Kerk van Oranjestad kunnen de liefhebbers op zondag 4 oktober om 10.00 uur genieten van een orgelconcert met werken van onder andere J.S.Bach, B.Marcello, J.Reubke, E.Thiman en S.Wright. De organist is prof. dr. D. De Witt Wasson, een van de bekendste organisten uit de Verenigde Staten.

Hij was hoogleraar in de musicologie aan The King's College, Briarcliff Manor, New York. Hij is tevens oprichter en was de muzikale directeur van het Westchester Baroque Chorus. Daarnaast is hij de muziekcriticus van het blad 'The American Organist', het officiële orgaan van The American Guild of Organists en The Royal College of Canadian Organists. Prof. Wasson heeft vaak concerten gegeven in Europa. Op Aruba concerteert hij voor de derde maal. De toegang tot het concert is gratis. Dr. A. van der Doel treedt op als inleider en zal ook de verbindende teksten verzorgen.

Aruba op Colopex 92

ORANJESTAD — In de Alladin Temple in Columbus (Ohio) wordt van 7 tot 13 oktober de wereldtentoonstelling van postzegels, Colopex 92, gehouden. Deze staat in het teken van de herdenking van 500 jaar ontdekking van Amerika door Columbus. Aruba wordt vertegenwoordigd door Franklin Croes en Vivian Alberto-Clark, werkzaam op het postkantoor. Verwacht wordt dat twintigduizend personen de tentoonstelling bezoeken en daar de postzegels zien die Aruba sinds 1986 uitgaf. Na afloop van de tentoonstelling wordt aan de organisatoren, de postzegelclub van Columbus een serie Arubaanse postzegels over de ontdekking van Amerika aangeboden die zijn ontworpen door Stan Kuiperi.

Kindje dood aangetroffen

ORANJESTAD — In de Aliviostraat werd in de vroege ochtenduren assistentie verleend aan een twintigjarige moeder S.H. Toen zij van haar werk in het casino thuis kwam, lag haar drie weken oude baby in een plas bloed.

De vrouw verklaarde dat zij bij thuiskomst vast stelde dat haar kind geen tekenen van leven meer gaf. Dr. Yagua stelde de dood vast. De moeder werd door de schok voor behandeling in het hospitaal opgenomen.

De zaak is in onderzoek.

Wegomlegging San Nicolas

SAN NICOLAS — In verband met verbetering van het wegdek van de Kazernestraat te San Nicolas is het kruispunt Bernhardstraat/Kazernestraat ter hoogte van de Theaterstraat dit weekeinde voor alle verkeer afgesloten. De wegomlegging is door middel van borden aangegeven.

Broer minister niets van doen met drugszaken

ORANJESTAD — Minister van Publieke Werken Charro Kelly was tijdens de wekelijkse persconferentie van de regering niet te spreken over de recente publicaties, waarin zijn naam werd genoemd in verband met de aanhouding van zijn broer in een drugszaak. De bewindsman begrijpt niet waarom hierover ten aanzien van hem en de ADN zoveel ophef wordt gemaakt.

Zijn broer werd gisteren op vrije voeten gesteld omdat hij niets te maken had met de cocaïne die aan zijn adres werd gezonden. Volgens de minister zou zijn broer geen cocaïne in zijn bezit hebben gehad en dus ook niet schuldig zijn. Dat zijn naam en die van de ADN erbij gehaald wordt wees minister Kelly resoluut van de hand. "Er zijn nu eenmaal altijd mensen die met modder naar andere mensen moeten gooien".

Naar aanleiding van opmerkingen van de oppositie over dit geval stelde minister Kelly voorstander te zijn dat alle ministers, Statenleden en politici een drugstest ondergaan om vast te stellen of zij drugs gebruiken of niet. Het resultaat van dit onderzoek dient gepubliceerd te worden.

Scheidsrechter wordt bedreigd

SAN NICOLAS — De baseballscheidsrechter R.G.(57) heeft aangifte gedaan bij de politie ter zake bedreiging. Toen hij naar huis ging werd hij geroepen door een man, die in een pickup van een transportbedrijf reed.

De man liet duidelijk blijken dat hij niet te spreken was over het optreden van de scheidsrechter in de wedstrijd Shell Barlock tegen Aruba Video Center. Hem werd toegezegd, dat wanneer ze hem te pakken zouden krijgen, hij een stevig pak slaag zou krijgen.

Een onderzoek naar dit onsportief optreden wordt ingesteld.

WAARSCHUWING

De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.

Op de schietbaan HATO:

MAANDAG 05 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
DINSDAG 06 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
WOENSDAG 07 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
DONDERDAG 08 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.
ZATERDAG 10 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.

Op de schietbaan WACAO:

WOENSDAG 07 OKTOBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.15 UUR.

ONVEILIG ZEEGEBIED ±4000 METER UIT DE KUST.

PARIJS - De Franse senaat heeft vrijdag de liberaal Rene Monory gekozen als haar voorzitter. Daarmee wordt hij de tweede man in de Franse staatshierarchie. De 69-jarige Monory werd in de tweede ronde gekozen, nadat hij in de eerste zijn rivaal Charles Pasqua had verslagen. De Neo-gaullist Pasqua had zich de afgelopen weken ontpopt als de aanvoerder van het "nee"-kamp in het referendum over het Verdrag van Maastricht.

De voornaamste bevoegdheid van de voorzitter van de senaat is dat hij als interim-staatshoofd optreedt als de president tijdens zijn ambtstermijn overlijdt, aftreedt of uit zijn ambt wordt gezet. De benoemingsstrijd werd dan ook met extra aandacht gevolgd, na de onthulling dat president Francois Mitterrand aan prostaatkanker lijdt en er geruchten de ronde doen dat hij zou aftreden voordat zijn termijn in 1995 afloopt.

Kuhne + Nagel (KN) in DUITSLAND gaat per 1 oktober met de Italiaanse luchtvrachtexpediteur Air Cargo service trasporti aerei internazionali (ASC) samenwerken.

De twee bedrijven richten gezamenlijk in Milaan een onderneming op, KN ASC. KN neemt voor 75 procent in de joint venture deel.

LINDBERG INVESTMENT (CURACAO) N.V.
LINDBERG COMMERCIAL (CURACAO) N.V.
CURACAO FREE ZONE STORAGE & SERVICES N.V.
PROSPERO BAIZ INTERCONTI N.V.

Mr KA Eberhard

HAS RESIGNED
AS MANAGING DIRECTOR

of the above-mentioned companies as of September 30, 1992.

OPENBARE VERKOOP VAN TIMMERMANSWEG 1

Op dinsdag, 3 november 1992 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van één van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

het perceel eigendomsgrond gelegen in het tweede district van Curacao op "Salinja Abao", ter grootte van 600m2, kadastraal bekend als Afdeling Vijf, Sectie 1S nummer 428, met het daarop gebouwde plaatselijk bekend als Timmermansweg 1.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen vóór de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31-33
Tel.: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag 4 november 1992, des voormiddags om 10.00 uur, zal ten kantore van ondergetekende, krachtens Rechterlijk bevel de openbare verkoop worden gehouden van:

een perceel grond, gelegen in het Tweede District van Curacao, ter grootte van 980 m2, kadastraal bekend als Afdeling 5 Sectie 1S nummer 30, met het daarop gebouwde plaatselijk bekend als [illegible].

De veilingsvoorwaarden zullen gedurende één week vóór de veiling voor belanghebbenden ter inzage liggen ten kantore van de ondergetekende en houden o.m. in dat executant van iedere bieder de overlegging van een garantie kan eisen als waarborg voor de betaling van de koopsom en kosten.

mr. H.A. Sperwer
notaris
Neptunusweg 18
Telefoon: 374377

OPENBARE VERKOOP

Op donderdag 5 november 1992, des voormiddags om 10.30 uur, zal ten kantore van ondergetekende, krachtens artikel 1203 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen, de openbare verkoop worden gehouden van:

1. **een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curacao op ABRAHAMSZ, bekend als kavel nummer 16, ter grootte van 1020 m2, nader omschreven in meetbrief nummer 33 van 24 januari 1972;**
2. **een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curacao op ABRAHAMSZ, bekend als kavel nummer 17, ter grootte van 1160 m2, nader omschreven in meetbrief nummer 403 van 24 augustus 1971;**
   met al het daarop gebouwde, één en ander plaatselijk bekend als Abrahamsz 22.

De veilingsvoorwaarden zullen gedurende één week vóór de veiling voor belanghebbenden ter inzage liggen ten kantore van ondergetekende en houden onder meer in dat executant van iedere bieder de overlegging van een garantie kan eisen als waarborg voor de betaling van de koopsom en kosten.

Mr H.A. Sperwer,
notaris,
Neptunusweg 18
Telefoon: 374377.

OPENBARE VERKOOP

Op donderdag 5 november 1992, des voormiddags om 10.00 uur, zal ten kantore van ondergetekende, krachtens artikel 1203 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen, de openbare verkoop worden gehouden van:

Het tot 16 maart 2039 lopend recht van erfpacht op een perceel grond, bekend als Blok A, kavel nummer 28 van het verkavelingsplan MAHOEMA WEST, gelegen in het Tweede District van Curacao, ter grootte van 495 m2, nader omschreven in meetbrief nummer 477 van 18 oktober 1977, met al het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Seru Mahoema II-361.

De veilingsvoorwaarden zullen gedurende één week vóór de veiling voor belanghebbenden ter inzage liggen ten kantore van ondergetekende en houden onder meer in dat executant van iedere bieder de overlegging van een garantie kan eisen als waarborg voor de betaling van de koopsom en kosten.

Mr. H.A. Sperwer,
notaris,
Neptunusweg 18
Telefoon: 374377.

GOBIERNU DI KORSOU
Servisio di Limpiesa Kòrsou
Servisio Arbeidszorg

Hefe di Servisio di Limpiesa Kòrsou (Selikòr) i di Servisio Arbeidszorg ta pidi atenshon pa lo siguiente: Di djaluna dia 5 di òktober te djabiernè dia 9 di òktober trùk lo pasa pa kohe shushi grof i shushi di kurá [illegible]

BANDA ABOU: – SABANA LARGU –
– TERA KORA KASNAN DI FUNDASHON –
P'ARIBA DI BRUG: – ABRAHAMSZ – ZUID ABRAHAMSZ –
– BEURS – HERST EN OMGEVING – KORAAL PARTIER – HOENDERBERG – MINGUELITO

Pa evitá tur mal komprondementu nos ke bolbe supliká ku enfasis pa:

* PONE SOLAMENTE SHUSHI GROF I SHUSHI DI KURA AFO NA UN MANERA ORGANISA
* PONE SHUSHI GROF I SHUSHI DI KURA AFO SOLAMENTE DEN BARIONAN ANUNSIA VIA RADIO I KORANT
* PONE SHUSHI GROF I SHUSHI DI KURA AFO DEN UN BIAHA, PUES NO PONE SHUSHI AFO DESPUES KU TRUK A KABA DI PASA. ESAKI TA STAGNA TRABOU I TA DUNA IMPRESHON KU TRUK NO A PASA.

Gobiernu di Kòrsou ta hasiendo su máksimo esfuerso pa kumpli, pero mester di kooperashon di henter pueblo di Kòrsou. Demostrá sentido síviko.
Pa kualke informashon, sugerensia òf keho yama Departamentu di Informashon i Keho na Telefòn 614500 òf 614440.

E Hefe menshoná,
Dept. R.P. R.J. Francisca, M.B.A.

OPENBARE VERKOOP

Op donderdag, 15 oktober 1992 des voormiddags om 10 uur zal ten overstaan van notaris mr. M.L. Alexander, diens waarnemer of opvolger, te zijnen kantore aan de Gaitoweg 2, Alhier, in het openbaar worden verkocht krachtens rechterlijk bevel:

1. **een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curaçao op "SEROE PRETOE", ter grootte van 200m², nader omschreven in meetbrief no. 167 van 9 december 1950 met het daarop gebouwde en al hetgeen verder daartoe door aard, bestemming of natrekking behoort; en**
2. **het tot 25 maart 2040 lopend recht van erfpacht op een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curaçao, bekend als Blok B, kavel no. 20 van het verkavelingsplan "SEROE MAHOEMA OOST", ter grootte van 610m², nader omschreven in meetbrief no. 365 van 8 oktober 1979, met het daarop gebouwde, en al hetgeen verder daartoe door aard, bestemming of natrekking behoort.**

De veilingsvoorwaarden liggen 8 dagen vóór de dag van de veiling ter inzage op voormeld Notariskantoor en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

Notariskantoor Alexander & Partners
Gaitoweg 2
Curaçao
Telefoon: 37 11 11

Nederlandse clubs loten redelijke tegenstanders in Europa Cup-toernooi

DEN HAAG - De vier overgebleven Nederlandse clubs in de Europese bekertoernooien hebben in Geneve redelijk geloot. Landskampioen PSV werd gekoppeld aan AEK Athene, bekerwinnaar Feyenoord aan de Zwitserse tweede divisieclub Luzern. In het toernooi om de UEFA-beker krijgt Ajax te maken met Guimaraes en Vitesse met KV Mechelen. Vitesse is de enige Nederlandse club die eerst thuis speelt.

AEK Athene veroorzaakte als tegenstander in de tweede ronde van het toernooi van de landskampioenen nauwelijks reacties bij de PSV-ers tijdens de lunch na de training op vrijdagochtend. De Griekse titelhouder was namelijk geen liever-niet-geval zoals CSKA Moskou, Dinamo Bukarest of Glasgow Rangers en evenmin een wens, zoals Sion of Austria Wien.

Westerhof zal misschien in de competitie een extra-voorzichtigheid inbouwen. "Het is tegen mijn gewoonte. Ik ga er altijd van uit dat de eerstvolgende wedstrijd de voornaamste is, maar dit keer zal ik misschien toch heenkijken over de competitieduels, die voor de wedstrijden met AEK vallen. Dat zijn tenslotte de twee belangrijkste wedstrijden van het seizoen."

De spelersgroep constateerde dat het hete wedstrijden kunnen zijn in Athene (21 oktober) en Eindhoven (4 november). "In Griekenland is het vaak een heksenketel, het publiek kan echt gek worden bij voetbal", vertelde Erwin Koeman. "Tijdens mijn vakanties in Griekenland heb ik herhaaldelijk Papaioannou ontmoet, die stond in Salloniki in het Griekse elftal en hij speelt bij AEK, maar ik weet niet of hij nog een basisplaats heeft. Deze reis is mij in ieder geval liever dan weer een naar het oude oostblok."

AEK Athene ontsnapte in de eerste ronde maar net aan een afgang van formaat. De Griekse kampioen speelde twee keer gelijk tegen Hapoel Nicosia, 2-2, 1-1. Dankzij de twee uitgemaakte doelpunten kwam AEK verder.

De ,club uit de Griekse hoofdstad veroverde vorig seizoen zowel de titel als de nationale beker. In Europees verband reikte AEK Athene tot de derde ronde van het toernooi om de UEFA-beker. Daarin werd de ploeg uitgeschakeld door Torino (2-2, 0-1), dat reikte tot de finale en daarin verloor van Ajax.

FEYENOORD

Wim Jansen, technisch directeur van Feyenoord, was te spreken over de loting tegen Luzern. "Dit is prima. Het enige gevaar is onderschatting. Daarvoor moeten we waken. Doen we dat, dan moeten we volgens mij de volgende ronde kunnen bereiken."

Jansen refereerde daarmee aan de moeilijkheden, die Feyenoord in de eerste ronde kende met Hapoel uit Israel. "Dat was op papier ook geen lastige tegenstander, maar desondanks zijn we in de problemen gekomen. We zullen tegen Luzern absoluut beter moeten spelen. Lukt dat, dan geloof ik zeker in een goed resultaat."

Luzern speelde drie seizoenen geleden in Nederland tegen PSV. De Zwitsers werden door de Nederlandse kampioen uitgeschakeld. "Sindsdien", zo verklaarde een woordvoerder van de club in Zwitserland, "zijn we alleen maar zwakker geworden."

Luzern degradeerde het vorige seizoen uit de hoogste afdeling. De club beschikte toen nog over de Nederlander Arno Arts, tegenwoordig actief bij FC Twente. Jansen laat zich daardoor echter niet misleiden.

"Groningen is vorig seizoen ook uitgeschakeld door een club uit de tweede divisie", aldus de technisch directeur, doelend op Erfurt uit de voormalige DDR. Luzern beschikt nog over een Nederlander. Dat is Rene van Eck, die eerder speelde bij Excelsior en Den Bosch.

IVITESSE

Jan Jongbloed, assistent-trainer van Vitesse, is tevreden met KV Mechelen. "We willen liefst niet zo ver weg, in verband met de onkosten", vertelde Jongbloed dinsdag na de overwinning op Derry City. De Arnhemse club is nog altijd zonder shirtsponsor. Voorzitter Karel Aalbers onderhandelt met twee gegadigden.

Na het vernemen van de loting: "België, dat is dus lekker voordelig." Over de sportieve verhoudingen: "Ik schat de kansen op fifty-fifty. Het Belgische voetbal is ons natuurlijk wel bekend. Toch gaan we bij voorkeur twee keer nog bij Mechelen kijken om niet voor verrassingen te komen staan."

Bij KV Mechelen, met acht punten uit acht wedstrijden middenmoter in de Belgische eerste klasse, speelt Rene Eykelkamp. De Nederlandse spits (ex-FC Groningen) maakt een sterk seizoen door. De Belgen voetbalden in de eerste ronde tegen het Zweedse Orebro. In het eigen stadion achter de kazerne won Mechelen twee weken geleden met 2-1. De tweede ontmoeting bleef woensdag vooral dank zij doelman Michel Preud'homme 0-0.

Bij Mechelen staan nog drie buitenlanders onder contract, de Hongaar Eszenyi en de Zweden Ingesson en Andersson. De laatste vertrekt waarschijnlijk nog deze week naar het Duitse Uerdingen.

AJAX

Vitoria Guimaraes, dat in de eerste ronde won van Real Sociedad uit Spanje, is vertrouwd met tegenstanders uit Nederland. Vijf jaar geleden schakelde de subtopper uit Portugal FC Groningen uit in de derde ronde van het toernooi om de UEFA-beker.

Een jaar later werd Guimaraes in het toernooi der bekerwinnaars gekoppeld aan Roda JC. De Limburgers wonnen, onder meer dankzij een doelpunt in Kerkrade van John van Loen, tegenwoordig actief bij Ajax.

De tegenstander van de Amsterdammers speelde vorig seizoen niet internationaal. Guimaraes, de afgelopen competitie als vijfde geëindigd op vijftien punten van kampioen Porto, werd het jaar daarvoor al in de eerste ronde van het toernooi om de UEFA-beker uitgeschakeld door het Turkse Fenerbahce. De ploeg speelt dit jaar voor de achtste keer internationaal. Guimaraes werd nooit kampioen en won nimmer de beker van Portugal.

Guimaraes wordt geleid door een driemanschap, Paulo Autuori, Pedro Rocha en Joao Alves. De formatie beschikt over zes buitenlanders, twee Tunesiërs, twee spelers uit Zaïre, een Braziliaan en een ex Joegoslaaf. Ajax speelt de eerste wedstrijd uit in een stadion, dat plaats biedt aan ongeveer 28.000 toeschouwers. Guimaraes staat momenteel op de tiende plaats, met zes punten uit zes wedstrijden.

Michels technisch adviseur van KNVB

ZEIST - Het sectiebestuur betaald voetbal heeft Rinus Michels voor de duur van twee jaar aangesteld als technisch adviseur.

De oud-bondscoach zal het sectiebestuur op afroep van advies dienen in technische zaken en zal periodiek de bijeenkomsten van de afdeling technische zaken en opleidingen van de KNVB bijwonen als adviseur.

In de overeenkomst wordt uitdrukkelijk gemeld dat Michels geen enkele bemoeienis zal hebben met het Nederlands elftal, waarvoor Dick Advocaat sinds 1 juli de verantwoordelijkheid draagt.

Flink jaarsalaris voor Magic Johnson

LOS ANGELES - Magic Johnson heeft in Los Angeles een contract getekend met de Lakers voor het seizoen 1994-95 voor het jaarsalaris van 14,6 miljoen dollar, bijna 25 miljoen gulden. Het bedrag is een record in de professionele sport in de Verenigde Staten.

Magic (33) kondigde in Inglewood zijn rentree aan op de basketbalvloer. In november van het vorig jaar nam hij afscheid nadat hij vernam dat hij het hiv-virus had opgelopen. In Barcelona maakte hij deel uit van het Amerikaanse dream team dat het Olympisch goud bemachtigde.

Johnson staat tot eind 1994 op de loonlijst van de Los Angeles Lakers voor 2,5 miljoen dollar per jaar. Al zou hij niet één wedstrijd voor de Lakers spelen, dan nog was hij zeker van zijn gage. Magic zal het komende seizoen ssen de 50 en 60 wedstrijden spelen in de reguliere competitie die 82 duels omvat. Plus de eventuele playoffs.

Garanties voor daaropvolgende seizoenen heeft hij Lakers-eigenaar Buss niet gegeven. Desondanks wilde de eigenaar zijn contract verlengen. Vooral omdat Johnson tijdens zijn actieve loopbaan verhoudingsgewijs een onderbetaalde speler was in de league.

Baresi bedankt voor nationaal team

MILAAN - Franco Baresi, de aanvoerder van AC Milan en het Italiaanse elftal gaat het rustiger aan doen.

Tijdens een persconferentie in Milaan kondigde de ploegmakker van Van Basten aan dat hij in de toekomst niet meer beschikbaar is voor het nationale elftal.

De 32-jarige speler speelt zijn laatste wedstrijd volgend jaar op 6 juni tegen de Verenigde Staten in Chicago.

Fraaie zege Wiersma op landgenoot Jansen

Wereldkampioen Tsjizjov terug aan kop in toernooi WK dammen

TOULON - Titelverdediger Alexei Tsjizjov is terug aan de top. In de afsluitende ronde van de eerste helft van het toernooi om de damwereldtitel heeft de Rus de een week alleen op kop gaande Gantwarg ingehaald.

Hij versloeg vrijdag in Toulon zijn landgenoot Foerman, terwijl in de Witrussische strijd tussen Gantwarg en Baljakin de vrede snel werd getekend. In het Nederlandse kamp behaalde Wiersma een fraaie zege op Jansen, waardoor de Fries naast de al vlot met Clerc remiserende Sijbrands kwam. Het Nederlandse duo begint daardoor met een punt achterstand op de twee leiders aana de tweede toernooihelft.

"Onze kansen zijn beslist niet gelijk", stelde Wiersma, toen hij na zijn zege op Jansen de ranglijst bekeek. "Ik schat de sterkte van de Russische groep toch wat hoger in. Het zou voor ons een hele prestatie zijn als wij tegen die groep dezelfde score halen als de twee koplopers."

De oud-wereldkampioen is dan ook niet helemaal gerust op het verloop van het tweede toernooigedeelte, waarin de Nederlanders de in totaal negen deels voormalige Sovjet-spelers als tegenstander krijgen.

"We staan al een punt achter. Dat moeten we ook nog inlopen", constateerde de Fries, voor wie de eerder tegen Scholma opgelopen nederlaag grotere consequenties dreigt de krijgen dan aanvankelijk was voorzien. Daar woog de zege tegen Jansen niet geheel tegen op. De Huissenaar was niet uit op een vlotte puntendeling en dat speelde Wiersma in de kaart.

"Ik ga een zware week tegemoet met vier achtereenvolgende grootmeesters", stelde Jansen nog voor de partij, die hij ondernemend begon. Te ondernemend, want in het middenspel liet hij een vereenvoudiging achterwege waardoor de Fries het initiatief kreeg. Met een combinatieve dreiging rond de dertigste zet besliste Wiersma het duel in zijn voordeel.

NAAST SIJBRANDS

Daardoor kwam hij naast Sijbrands, die na vier minuten al op een vredesvoorstel van Clerc inging. Even later gaven ook Gantwarg en Baljakin elkaar de hand. Het was Gantwargs vijfde achtereenvolgende puntendeling en daarvan profiteerde wereldkampioen Tsjizjov.

Foerman bood aannvankelijk uitstekend tegenstand aan de titelverdediger, maar in het gevorderde middenspel raakte de Moskoviet uit balans. Tsjizjov profiteerde door via een combinatie schijfwinst te behalen en een gewonnen eindspel op het bord te brengen. "Een beetje gelukkig", meende de Rus, die zich in de eerste weken geen moment ongerust heeft gemaakt over de voorsprong die zijn naaste rivaal Gantwarg nam.

"Ik ben in vorm", stelde Tsjizjov al eerder, "maar ook ik speel niet altijd feilloos." Evenals Gantwarg heeft hij nu zes zeges op zijn naam, een aantal dat van de Nederlandse spelers alleen door Wiersma is gehaald.

Uitslagen en stand WK dammen

TOULON - de Uitslagen en de stand na de elfde ronde van de strijd om het WK dammen in toulon:

Traore (Ivo) - G. Delmotte (Fra) 1-1, Scholma (Ned) - N'Diaye (Sen) 1-1, Jansen (Ned) - Wiersma (Ned) 0-2, Samb (Sen) - T. Delmotte (Fra) 2-0, Clerc (Ned) - Sijbrands (Ned) 1-1, Nimbi (Fra) - Fofana (Ivo) 1-1, Boezinski (Lit) - Marcos (Bra) 2-0, Chmiel (Pol) -Valneris (Let) 0-2, Hubner (Bel) - Koeperman (Vst) 1-1, Foerman (Rus) - Tsjizjov (Rus) 0-2, Mogiljanski (Vst) - Koyfman (Isr) 1-1, Gantwarg (Wru) - Baljakin (Wru) 1-1.

Stand:

1. Gantwarg en Tsjizjov 17, 3. Sijbrands en Wiersma 16, 5. Clerc en Scholma 15, 7. Jansen, Baljakin, Koyfman en Samb 14, 11. N'Diaye 13, 12. Boezinski en Foerman 12, 14. Valneriss 11, 15. Koeperman 10, 16. Mogiljanski en Traore 9, 18. Chmiel 8, 19. G. Delmotte 7, 20. Fofana 6, 21. T. Delmotte en Marcos 5, 23. Hubner 3, 24. Nimbi 2.

Bijna complete schaaktop aanwezig

Grote belangstelling voor Interpolistoernooi

TILBURG - Met uitzondering van wereldkampioen Gari Kasparov komt alles wat naam heeft in de schaakwereld naar Tilburg, waar donderdag 8 oktober het 16e Interpolisttoernooi begint.

Het bloedige knock-out systeem, dat voor het eerst wordt gehanteerd, blijkt een grote aantrekkingskracht uit te oefenen. Viktor Kortsjnoi, Rafael Vaganjan, Jonathan Speelman, Lajos Portisch, Roman Dzindzisjasvili, Vassili Smislov en Efim Geller behoren tot 96 schakers, die op eigen gelegenheid naar Tilburg komen en het risico lopen na twee of drie dagen alweer buiten de poorten van het verzekeringsgebouw te staan.

Per cyclus wordt het deelnemersveld nameliik gehalveerd. Bij de 48 winnaars van de eerste cyclus voegen zich de zestien super-grootmeesters, die een speciale uitnodiging hebben ontvangen en op een garantiebedrag van de organisatie kunnen rekenen.

Deze super-categorie bestaat uit Ivantsjoek, Karpov, Sjirov, Anand, Gelfand, Short, Timman, Kamski, Joesoepov, Polougajevski, Hansen, Goerevitsj, Piket, Nikolic, Adams en Seirawan. Zij hebben een gemiddelde ELO-rating van 2658, een moyenne dat goed zou zijn voor een toernooi in FIDE-categorie 17, zoals het traditionele Interpolistoernooi van 1991.

Elke cyclus bestaat uit een mini-tweekamp van minimaal twee partijen per deelnemer, waarbij ieder na de tijdcontrole op de veertigste zet nog een uur bedenktijd over heeft. Afgebroken partijen zijn daardoor in principe onmogelijk. Is na twee dagen de stand 1-1 dan volgt op de derde dag de beslissing.

Eerst twee partijen met een totale bedenktijd van dertig minuten. Als de beslissing dan nog niet is gevallen, volgen twee partijen met vijftien minuten bedenktijd. Is de stand dan nog gelijk dan volgt een vluggertje met opnieuw vijftien minuten bedenktijd, net zolang tot de beslissing is gevallen.

Zes van die schiftingsronden leiden uiteindelijk tot een heuse finale, die maandag 26 oktober begint en woensdag 28 oktober eindigt.

Limburgers nog dieper in de zorgen: 1-4

Roda JC wint in provinciale derby met ruime cijfers van Fortuna S.

KERKRADE - Roda JC heeft FC Den Bosch nog dieper in de zorgen gedrukt. Na nederlagen met 1-7 bij PSV en 0-5 tegen Volendam verloor de gepromoveerde ploeg vrijdagavond met 1-4 bij Roda JC.

De Bossche trainer Van der Pluijm leek niet anders verwacht te hebben. Door blessures en schorsingen was zijn selectie zo klein, dat hij op Kaalheide met drie spitsen moest spelen. "Ik kan de spelers, die ik over heb, niet in een verdedigend concept laten spelen."

De nood is zo hoog dat Van der Pluijm voor de aftrap nog eens Roda JC's reserve Haan polste voor een tijdelijke - overkomst.

FC Den Bosch probeerde er tegen de Limburgse ploeg best wat van te maken, maar was na een evenwichtige openingsfase kansloos. De sterk verjongde Limburgse ploeg voetbalde gaver, ging ook energieker de duels in.

Na een half uur kreeg Roda JC, gestuwd door de onvermoeibare verdediger Luijpers, het middenveld in bezit en vielen onder de toegenomen druk nog voor rust twee doelpunten.

In de 35ste minuut kopte Ter Avest een vrije trap van Van de Luer in. In de 44ste minuut schoot Van de Luer een vrije trap rechtstreeks langs de verbouwereerde doelman Vonk.

GEEN STRAFSCHOP

Dezelfde Vonk kreeg het in de eerste minuten na rust opnieuw zwaar te verduren. Hij had in de 47ste minuut nog geluk dat scheidsrechter Van Dijk verzuimde voor een strafschop te fluiten toen Laisina de doorgebroken Trost neerlegde. Maar in de 51ste en 54ste minuut joeg Hanssen de bal tweemaal van afstand in zijn doel.

Na de twee pronkjuwelen van "Mister Roda" was de wedstrijd afgelopen. Roda JC schakelde terug en tikte rustig naar het einde van de wedstrijd toe. Den Bosch kreeg de gelegenheid ook weer eens over de middenlijn te voetballen.

Het spel was zo armetierig dat het bij een kopbal van Derksen tegen de paal in de 69ste minuut bleef. Een blunder van Senden was nodig om de eer te redden. Smeets profiteerde van het cadeautje van zijn vroegere clubgenoot.

tLTLTLTMDBOport Federatie heeft de aangesloten bonden ingelicht over de stand van zaken rond de mogelijke fusie met het Nederlands Olympisch Comité.

NSF en NOC sloten in 1990 een convenant en onderhandelen sinds de Olympische Spelen in Barcelona over verdere samenwerking.

Voor eind november presenteert een speciaal hiertoe in het leven geroepen commissie een globaal plan, met als uitgangspunt met volledig samengaan van beide organisaties.

De commissie bestaat uit vijf man: de voorzitters Kastermans (NSF) en Huibregtsen (NOC) alsmede Van der Molen, Loorbach en Weinberg.

De voorbereiding bestaat uit twee fasen. In november zal de eerste voorzitter van de nieuwe gecombineerde organisatie worden gekozen. In fase twee, vanaf begin december, wordt een stuurgroep gevormd die onder meer de juridische structuur en personele bezetting van zowel bestuur als bureau tot doel heeft.

Uitslag loting tweede ronde Europa Cup-voetbal

DEN HAAG - De loting voor de drie Europese bekertoernooien ziet er na de verschillende omzettingen als volgt uit:

De wedstrijden worden gespeeld 21 oktober en 4 november.

Landskampioenen.

AEK Athene (Gri) -PSV (Ned) IFK Goteborg (Zwe) - Lech Poznan (Pol) Glasgow Rangers (Sch) - VFB Stuttgart (Dui) of Leeds United (Eng) Slovan Bratislava (Tsj) - AC Milan (Ita) Dynamo Bukarest (Roe) - Marseille (Fra) Club Brugge (Bel) -Austria Wien (Oos) Sion (Zwi) - FC Porto (Por) CSKA Moskou (Rus) - Barcelona (Spa)

Bekerwinnaars.

FC Luzern (Zwi) - Feyenoord (Ned) AS Monaco (Fra) - Olympiakos Piraeus (Gri) Aarhus (Den) -Steaua Bukarest (Roe) Trabzonspor (Tur) - Atletico Madrid (Spa) Admira Wacker (Oos) - Antwerp (Bel) Spartak Moskou (Rus) - Liverpool (Eng) (di 20/10 of do 22/10) Werder Bremen (Dui) - Sparta Praag (Tsj) Parma (Ita) -Boavista (Por)

UEFA-beker.

Vitoria Guimaraes (Por) - Ajax (Ned) Vitesse (Ned) - KV Mechelen (Bel) (return di 3/11 of do 5/11) AS Roma (Ita) - Grasshoppers (Zwi) FC Kaiserslautern (Dui) - Sheffield Wednesday (Eng) Napoli (Ita) - PAOK Saloniki (Gri) of Paris St. Germain (Fra) Frem Kopenhagen (Den) -Real Zaragoza (Spa) Panathinaikos (Gri) - Juventus (Ita) (di 20/10 of do 22/10) Heart of Midlothian (Sch) - Standard Luik (Bel) Auxerre (Fra) - FC Kopenhagen (Den) Real Madrid (Spa) - Torpedo Moskou (Rus) Eintracht Frankfurt (Dui) - Galatasaray (Tur) Torino (Ita) - Dynamo Moskou (Rus) (return di 3/11 of 5/11) Benfica (Por) - VAC Izzo (Hon) Anderlecht (Bel) - Dynamo Kiev (Oek) Fenerbahce (Tur) - Sigma Olomouc (Tsj) Borussia Dortmund (Dui) - Celtic Glasgow (Sch)

Vanenburg speelt tegen Feyenoord

EINDHOVEN - Gerald Vanenburg zal zondag tegen Feyenoord spelen.

De aanvoerder van PSV ontbrak woensdag in de tweede wedstrijd tegen Zalgiris.

De lichte knieblessure is hersteld. Westerhof had zijn kandidaat-international niet meegenomen naar Vilnius omdat hij daar niet dringend noodzakelijk was en omdat de behandeling van de blessure beter in de eigen omgeving kon geschieden.

Westerhof liet vrijdag zijn voorkeurselftal voetballen tegen de reserves. "Vanenburg is fit, Romario nog niet helemaal. Met hem gaan wij zaterdag nog een aan de slag. Zou Romario niet helemaal klaar zijn dan speelt Linskens."

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

DRAGRACES
(Curaçao Drag Classic 5)
19.00-01.00 uur int. races - Dragstrip Koraal Tabak.

SCHAKEN
(Capablanca)
17.00-19.00/19.15-21.15 en 21.30-23.30 uur voortzetting toernooi Emanuel Schob - Plantersrust 5.

****

ZONDAG
BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou)
jeugd
finaleserie
13.00 uur Royal Scorpions vs Sta. Maria - Don Nicho Hurtado Ballpark.

SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
dames
Muizenball Ballpark
10.00 (B-klasse) Atlanta vs Blue Angels;
12.00 uur (B) Las Valientes vs Rising Trotters;
14.00 uur (A) Happy Angels vs St. Joris di Oro;
16.00 uur (A) The Birds vs Nuevas Estrellas;
18.00 uur (AA) Blue Angels vs Pichingolo.

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
junior
10.00 uur (B) Centro Dominguito vs De Koning;
12.00 uur (B) Vesta vs CH Mahuma - Vesta-terrein.
10.00 uur (A) Undeba vs Sithoc;
12.00 uur (B) Streanan Uní vs St. Joris - Sithoc-terrein.
10.00 uur (A) Jong Colombia vs Jong Holland - Suffisant-terrein.

SCHAKEN
(Capablanca)
10.00-12.30/21.45-23.45 uur vervolg toernooi Emanuel Schob;
15.00-16.00 uur prijsuitreiking - Plantersrust 5.

DRAGRACES
(Curaçao Drag Classic 5)
11.00-21.00 uur int. races - Dragstrip Koraal Tabak.

HONDENSHOW
(Dobermann Klup/Federación Canófila/ Pitbull Club)
11.00-18.00 uur *Ban Top Kachó* - trainingsveld Dobermann Klup (achter McDonald's Saliña).

SCHERMEN
(Intereskolar)
09.30 uur degenkampioenschappen in de A-/B-/C- en S-klasse (dames/heren) - gymzaal Mgr. Zwijsen College.

****

MAANDAG
SPORTPARK MARIE PAMPOEN
15.00-17.00 uur voetbal.
15.00-18.00 uur dammen.

***

Het SPAANSE computerservicebedrijf Centro de Calculo de Sabadell (CCS) heeft 70 procent van de aandelen verworven van Digis in Houten. Digis heeft een omzet van Nf 6,4 miljoen per jaar, de in diverse Europese landen van Europa actieve CCS ruim Nf 141 miljoen.

Dertiende partij zet voor zet

BELGRADO - Het zettenverloop van de dertiende partij tussen Fischer - Spasski is als volgt:

Wit: Fischer
zwart: Spasski

1. e2-e4 c7-c5, 2. Pg1-f3 Pb8-c6, 3. Lf1-b5 g7-g6, 4. Lb5xc6 b7xc6, 5. 0-0 Lf8-g7, 6. Tf1-e1 f7-f6, 7. c2-c3 Pg8-h6, 8. d2-d4 c5xd4, 9. c3xd4 0-0, 10. Pb1-c3 d7-d6,

11. Dd1-a4 Dd8-b6, 12. Pf3-d2 Ph6-f7, 13. Pd2-c4 Db6-a6, 14. Lc1-e3 Da6xa4, 15. Pc3xa4 f6-f5, 16. e4xf5 Lc8xf5, 17. Ta1-c1 Tf8-c8, 18. Pc4-a5 Lf5-d7, 19. b2-b3 Ta8-b8, 20. Pa4-c3 Kg8-f8,

21. a2-a3 Pf7-h6, 22. b3-b4 Ph6-f5, 23. Te1-d1 Kf7-e8, 24. Pc3-e4 Tb8-b5, 25. h2-h3 h7-h5, 26. Td1-d2 a7-a6, 27. Kg1-f1 Tb5-d5, 28. Tc1-d1 Td5-b5, 29. Ke1-e2 Ld7-e6, 30. Td1-c1 Ke8-d7,

31. Pe4-c3 Tb5-b8, 32. Ke2-f1 h5-h4, 33. Kf1-e2 Lg7-f6, 34. Pc3-e4 Le6-d5, 35. Ke2-d3 Lf6-g7, 36. Td2-c2 Tc8-c7, 37. Tc1-e1 Tb8-f8, 38. f2-f3 Tf8-b8, 39. Pe4-c3 Ld5-g8, 40. Pc3-e2 Lg8-f7,

41. Le3-d2 Lg7-f6, 42. Te1-c1 Tb8-c8, 43. Pa5-c4 Tc7-b7, 44. Pc4-a5 Tb7-c7, 45. Pa5-c4 Tc7-b7.

Remise.

Bij strijd rond Gagra tientallen doden gevallen

Ultimatum Sjevardnadze aan separatisten in Abchazië

TBILISI - Bij de verovering van de stad Gagra door Abchazische opstandelingen op het Georgische regeringsleger zijn circa honderd mensen omgekomen, zo meldden leden van de regerende Staatsraad vrijdag in Tbilisi. De Staatsraad heeft de mobilisatie van veertig- tot vijftigduizend reservisten afgekondigd in verband met de verhevigde gevechten in Abchazie.

Na bijna 24 uur van zware gevechten en bombardementen viel Gagra, de grootste stad in noord-Abchazie, vrijdag in handen van de Abchaziers en hun bondgenoten van de confederatie van Noordkaukasische bergvolkeren. Die bestookten de stad met tanks en zware artillerie, waarop de Georgische luchtmacht voor het eerst in het zes weken oude conflict ingreep.

Ondanks de luchtaanval op de rebellen zag de Georgische Nationale garde zich gedwongen de stad te ontvluchten, aldus vice-voorzitter Dzjaba Josseliani van de Staatsraad. Zij lieten daarbij 30 strijders van een Georgische militie in de omsingelde stad achter, onder wie de plaatselijke commandant, Badri Pirtsichevani. Josseliani gaf hem de schuld voor de val van Gagra.

De voorzitter van de Staatsraad, Edoeard Sjevardnadze, kwam vrijdag in de Abchazische hoofdstad Soechoemi aan "om te pogen de toestand met politieke middelen te redden, als er nog tijd is", zo liet hij weten. Als het conflict in Abchazie blijft doorwoeden, overweegt hij de algehele mobilisatie af te kondigen voor alle weerbare mannen.

VERANTWOORDELIJK

Sjevardnadze sprak vrijdagavond in Soechoemi met de Russische vice-minister van Defensie, generaal Georgi Kondratjev. De Georgische leider stelde met name het Russische parlement verantwoordelijk voor het conflict, omdat dat Abchazie zou aanmoedigen tot een compromisloze houding. De afgevaardigden hadden opgeroepen tot terugtrekking van de Georgische troepen uit Abchazie.

Georgie heeft het naar onafhankelijkheid strevende Abchazie zaterdag een ultimatum gesteld: De Abchazische opstandelingen moeten voor zaterdagavond de stad Gagra ontruimen, die zij vrijdag veroverden. Dat is vernomen in kringen rond de Georgische leider Edoeard Sjevardnadze die sinds vrijdag in de Abchazische hoofdstad Soechoemi is. Als dit niet gebeurt zal de Georgische Nationale garde met zware artillerie en vliegtuigen ingrijpen.

WEIGERING

Sjevardnadze sprak vrijdagavond met de Russische vice-minister van Defensie Georgi Kondratjev, die tracht te bemiddelen in het Georgisch-Abchazische conflict. Kondratjev slaagde er niet in de voorzitter van het Abchazische parlement Vladislav Ardsinba over te halen Sjevardnadze te ontmoeten, aldus Georgische zegslieden. Vandaag nam de Georgische leider telefonisch contact op met president Boris Jeltsin van Rusland, maar over de inhoud van dat gesprek is niets bekendgemaakt.

***

RUSLAND wil een vliegtuig bouwen met plaats voor 750 passagiers en een bereik van 13.500 kilometer. Volgens het persbureau Itar-Tass kan het toestel, waar vliegtuigbouwer Toepolev aan werkt, in 1998 zijn eerste proefvlucht maken.

Tweede lustr... bondskansel...

BONN - De Duitse b... kanselier Helmut Kohl ... dacht donderdag het feit ... hij tien jaar achtereen ... functie vervulde. Ondan... economische problemen ... voor hij zich geplaat... kon er dus wel een ... vanaf. Overigens zijn de ... ties met Groot-Brittann... een dieptepunt beland ... de Tweede Wereldoorlo... gevolg van een reusachti... schil van mening op ... tair economisch te... tussen beide landen.
(AFP-satelliet...

AGENDA BONAIRE

…LITIE: 8000
…NDWEER: 8222
…CENTRALE: 8845
…PITAAL: 8900

…DFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag …07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-…0 uur; zondag gesloten.

…NBARE BIBLIOTHEEK
…ningstijden voor het publiek)
…dag en donderdag van 14.00-18.00 …dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/ …0-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00

…ningstijden voor lezers)
…sdag van 14.00-19.00 uur.

…TSLUITING: maandag t/m vrijdag aan-…ende stukken om 15.30 uur; gewone …ken om 16.30 uur.

…VICE CLUBS
…: informatie H. van Bommel, tel.: …8.
…ry: woensdag 12.00 uur - Restaurant …feater.

…LERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya …ndi 70): openingstijden: maandag t/m …dag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; …rdag van 08.00-12.00 uur.

…LITIECLUB (Weg naar Willemstoren): …n op vrijdag van 20.00-24.00 uur; …rdag van 12.00-24.00 uur.

…V: openingstijden Slachthuis i.v.m. …zigheid van de keurmeester zal tot …der order uitsluitend op donderdagen en …agen geslacht en gekeurd worden.

…ICHTING DIERENASIEL BONAIRE …naire Animal Shelter Foundation, …unweg 26. Tel.: 8080): openingstijden …andag t/m zaterdag van 08.00-12.00/ …00-17.00 uur.

…ACHTEN(BEZORGING)
…n Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: …04 (na 18.00 uur tel.: 8342).

Thode wint Lac Bay loop

KRALENDIJK — De door de Comcabon georganiseerde tien kilometerloop naar Lac Bay heeft James Thodé weer eens onnavolgbaar van zich laten horen. In een vrijwel niet te evenaren tijd door de andere deelnemers, behaalde Thodé niet alleen de eerste plaats in zijn eigen leeftijdscategorie, maar werd ook *overall* winnaar.

Thodé deed over de afstand 38 minuten en 37 seconden. Zijn naaste belager was Andy Martinus uit de categorie twaalf tot vijftien jaar, die bijna zeven minuten meer nodig had dan James Thodé. Martinus finishte in 45.31.

Er waren vier categorieën, verdeeld naar leeftijdsgroepen. Er was ook een speciale categorie voor dames. Die werd gewonnen door Alexandra Snoo die de afstand in 53.42 aflegde.

De overige uitslagen waren in categorie 12-15 jaar: 1. Andy Martinus, 2. Juriën Paulina 49.21. In de categorie 16-19 jaar: 1. Sharlo Pickerie 50.05, 2. Derrel de Palm 50.42; In de categorie 20-29 jaar was dus James Thodé de winnaar, gevolgd door Fred Scholte (46.35) en Richi Cicilia (55.07). De categorie boven de vijftig jaar werd gewonnen door Nico de Hagen (48.36) en dat is een alleszins aanvaardbare tijd, vergeleken met die van Thodé. Op de tweede plaats eindigde Buchi Frans (55.32).

De JAPANSE elektronicaproducent Canon heeft naar eigen zeggen een kopieerapparaat ontwikkeld waarmee geen bankbiljetten kunnen worden nagemaakt. Wie met het apparaat geld wil namaken krijgt een blanco kopie. Op andere waardevolle stukken wordt een niet met het oog zichtbare code gedrukt. Kortgeleden drongen de Centrale banken er bij de producenten op aan voorzieningen te treffen om het vervalsen van geld tegen te gaan.

"Unilaterale beslissing"
Nummerverkopers ageren tegen achttien procent commissie

KRALENDIJK — Tot 12 oktober heeft de Bonaireaanse overheid de tijd om met voldoende tegenargumenten te komen ten aanzien van het door Coopers & Lybrand Dijker Van Dien uitgebracht rapport, waarin 28 procent commissie wordt aanbevolen voor de wederverkopers van de officiële loterij Wega di Number. De unilaterale beslissing van de gedeputeerde van financiën om achttien procent aan te bieden (*take it or leave it*) als commissie was reden voor een aantal nummerkantoren een kort geding aan te spannen tegen het Bestuurscollege. Rechter mr. J.H. Bosch zal op 20 oktober uitspraak doen. Op 12 oktober zal de overheid een gedetailleerd rapport moeten inleveren bij Coopers & Leybrand waarin duidelijk berekend wordt dat een commissie van achttien procent een aanvaardbare zaak is.

De gebroeders mrs. Ernst en George Soliana attendeerden de rechter erop dat er nimmer sprake kon zijn van behoorlijk bestuur wanneer beslissingen unilateraal genomen werden. De beide advocaten wezen erop dat naar geen enkel argument van de wederverkopers werd geluisterd. Bovendien bleek het BC nauwelijks aandacht te hebben voor het rapport van het gerenommeerde bureau van Coopers & Leybrand Dijker Van Dien, terwijl het Bestuurscollege zelf over geen enkel deskundig rapport beschikte.

BINDING

Mr. Soliana gaf de rechter enkele voorbeelden hoe de overheid had kunnen handelen. Wat hem echter opviel, was het feit dat het eilandgebied er voor gekozen had om zelf nummerverkoper te worden. Soliana attendeerde erop dat er een stichting werd opgericht onder de naam Fundashon Wega di Number. De advocaat van de nummerverkopers zag echter een te grote binding tussen stichting en overheid.

"Zo innig, dat de gedeputeerde van financiën Ramoncito Booi in een recente vergadering van de Eilandsraad verklaarde dat Bonaire de stichting bij wijze van voorschot een startkapitaal heeft gegeven van maar liefst 100.000.000 gulden. De conclusie die daaruit getrokken kan worden, is dat Bonaire zichzelf dus een monopolie heeft verstrekt. Onder het mom van legaliseren, heeft het eiland zich in de beste concurrentiepositie geplaatst die er maar is. De juridische constructie is geniaal. De stichting bepaald of er met wederverkopers wordt gewerkt en het eilandgebied verleent de vergunning", aldus mr. George Soliana.

Ook attendeerde de advocaat erop dat de gedeputeerde van financiën heeft bepaald dat het commissiepercentage voor de doorverkopers achttien procent zou zijn. Soliana vond dat maar een vreemde zaak, want nergens wordt Bonaire in eigen wetgeving daartoe bevoegd verklaard. Met nadruk zei Soliana dat de conclusies van het deskundigenrapport niet liegen.

"Een commissie van minder dan 28% van de omzet is absoluut onvoldoende. Het Bestuurscollege en met name de gedeputeerde van financiën heeft dit rapport gewoon naast zich neergelegd", aldus de toelichting van Soliana.

MISKENNEN

De nummerverkopers wilden echter wel praten. In een brief gedateerd 22 juli 1992 vroegen zij om een gesprek, maar Booi zag daarin weinig nut, zeggende dat iedereen wel een rapport kon laten maken en daaraan conclusies verbinden die hem het beste uitkwam. Vreemd achtte Soliana het evenwel, dat er geen enkel op cijfermateriaal gebaseerd tegenargument kwam. Bovendien vindt de verdediger van de nummerverkopers het opvallend, dat gedeputeerde Booi het professionele karakter van een rapport van een registeraccountant miskent. Een rapport dat tot stand is gekomen met medeweten en instemming van het Bestuurscollege zelf.

Besprekingen en rapport zouden echter een reden kunnen zijn tot nadere beschouwing van het door de overheid aangeboden percentage. Daar kwam echter weinig van, want in een brief gedateerd op 13 augustus 1992 deelde gedeputeerde Booi mee, dat de overheid op een commissie van 18% bleef staan omdat 'de berekeningen dit percentage rechtvaardigden'.

BEREKENINGEN

Die berekeningen wil rechter mr. J.H. Bosch dan zien. Allereerst voor 12 oktober, gecontroleerd door het bureau van de registeraccountants, terwijl de rechter op 20 oktober de eventuele tegenargumenten naar merites zal beoordelen om tot een vonnis te komen.

Het eilandgebied werd vertegenwoordigd door mr. Nelson Navarro en mr. Inge Hensen van Juridische Zaken van het eilandgebied.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt en droog.
Zwakke tot matige, overdag nog af en toe vrij krachtige oostelijke wind (tussen zes en 22 knopen).

WEEROVERZICHT:
De uitloper van een hoge drukgebied boven de Atlantische Oceaan zal ook de komende 24 uur en mogelijk de rest van het weekeinde het weer op de Benedenwindse eilanden beïnvloeden. Als gevolg hiervan zal ons weer weinig bewolkt en nagenoeg droog blijven.

Tropische storm **Earl** bevond zich vanochtend boven de Atlantische Oceaan ongeveer vijfhonderd kilometer van Bermuda en trekt, met sterkste winden van 65 kilometer per uur nabij het centrum, in oostelijke richting weg. Dit systeem is niet van belang voor het Caribisch gebied.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	half bewolkt	33	27	0.0
Bonaire	—.—	--	--	0.0
Curaçao	half bewolkt	33	28	0.0
St Eustatius	licht bewolkt	32	24	0.0
St Maarten	half bewolkt	32	25	16.1
Amsterdam	nevel	16	08	0.0
Atlanta	half bewolkt	20	11	0.0
Kingston	zwaar bewolkt	33	25	0.0
Miami	geheel bewolkt	29	26	7.9
New York	licht bewolkt	22	14	0.0
Paramaribo	half bewolkt	--	--	0.0

Protest verwanten Palestijnse gedetineerden

■ *JERUZALEM - Verwanten van Palestijnse gevangenen hebben bij de zetel van het Rode Kruis in Jeruzalem een zit-protest gehouden. Daarmee ondersteunden zij de hongerstaking van de Palestijnse gevangenen in alle Israëlische gevangenissen. Deze protesteren daarmee tegen de volgens hen slechter wordende omstandigheden waaronder zij gevangen gehouden worden. Ook komt het volgens de boze gedetineerden vaker voor dat zij mishandeld worden of eenzame opsluiting krijgen.*

Kort geding tegen overheid
Kamer van Koophandel eist eliminatie brandstofclausule

KRALENDIJK — De verhoogde olieprijzen tijdens de wereldrecessie in 1983 was voor de toenmalige gedeputeerde Franklin Crestian reden om op Bonaire een brandstofclausule in te voeren. Hoewel een jaar later de situatie volledig genormaliseerd was, handhaafde het toenmalige Bestuurscollege van de Partido Democratico Boneriano (PDB) deze clausule. De oppositiepartij UPB was fel gekant, maar schafte na de verkiezingsoverwinning in 1987 de gehate brandstofclausule niet af. Integendeel, want president-commissaris qualitate qua Ramoncito Booi verhoogde de brandstofclausule zelfs tot 25%. De Kamer van Koophandel (K.v.K.) bestreed de wettelijkheid hiervan en besloot ten slotte een kort geding aan te spannen tegen de overheid.

Dat kort geding vond donderdagmiddag plaats in de rechtszaal van Bonaire. Rechter mr. J.J. Bosch luisterde naar de argumenten van mr. L.A. Halley die namens de K.v.K. optrad en het advocatenkantoor Winkel, Soliana & Grull, dat de Bonaireaanse overheid vertegenwoordigde.

In deze belangrijke zaak hebben de partijen veel geduld moeten hebben. De brandstofclausule bestaat al vanaf 1983, hoewel sedert 1984 het extra binnenkomende geld niet meer besteed wordt aan het oorspronkelijke doel. De toenmalige oppositiepartij van partijleider Rudi Ellis diende zelfs een motie in ter afschaffing, aangezien het geld van de brandstofclausule op een oneigenlijke manier werd gebruikt. Het is trouwens nog steeds niet duidelijk, waar het ten onrechte geïnde bedrag van 9,5 miljoen (vijf miljoen zegt het WEB n.v.) is gebleven.

De wisseling van de bestuursverantwoordelijk van PDB naar UPB bracht ondanks de motie van Ellis (24 mei 1986) geen verandering.

KAMER

Al enige malen had het bestuur van de K.v.K. geattendeerd op de onterechte wijze, waarop de bevolking een extra heffing moest betalen op de elektriciteitsrekening. Vice-voorzitter van de Kamer, de econoom drs. Theo Tijssen maakte een uitgebreide studie van de brandstofclausule en liet het WEB n.v. weten, dat de Kamer niet langer de inning van de extra heffing zou tolereren.

Tijssen vroeg inzage van de boeken van het WEB en een explicatie van de redenen waarom dat de heffing nog steeds van kracht was. Noch van het WEB n.v. en evenmin van president-commissaris Ramoncito Booi werd enig antwoord ontvangen. In februari 1991 dreigde de Kamer met een rechtszaak en een maand later eiste de Kamer inzage van alle gegevens.

Inmiddels werd door het Water- en Energiebedrijf een lening aangevraagd bij de Europese Ontwikkelingsbank (EIB). Deze zond een vertegenwoordiger naar Bonaire. Tijdens het gesprek met het bestuur van de Kamer deelde voorzitter Aubrey Sealy mee, dat de Kamer een rechtszaak had aangespannen, die mogelijk zou leiden tot de terugbetaling van rond vijf miljoen gulden. Gedeputeerde en president-commissaris Ramoncito Booi was over de openhartigheid van het bestuur van de kamer uitermate verontwaardigd en verweet hen tegen de belangen van het eiland te handelen.

Aangezien er een volledige status quo was ontstaan — gegevens werden niet ter inzage gegeven, het WEB n.v. noch de Raad van Commissarisen wenste met de kamer te vergaderen, de brandstofclausule werd zelfs verhoogd — besloot de Kamer in maart 1991 een kort geding aan te spannen. Aangezien het WEB bij de eerste zitting al uitstel vroeg, werd de datum verschoven en donderdagmiddag, achttien maanden later, kon kort geding-rechter mr. J.H. Bosch zich over het probleem buigen.

FAILLIET

Na het aanhoren van de argumenten van beide partijen, begreep rechter Bosch wel dat het hier een uiterst delicate zaak betrof. Terugbetaling aan de klanten van WEB zou een administratief vrijwel onmogelijke zaak zijn. Ernstiger is echter dat een negatieve uitspraak voor het WEB zou betekenen dat er vijf miljoen onttrokken zou moeten worden aan het bedrijf en dat zou een onherroepelijk faillissement betekenen van het utiliteitsbedrijf.

Het leek Bosch derhalve verstandig om de beide partijen aan de onderhandelingstafel te laten plaatsnemen om na te gaan welke oplossing er gevonden zou kunnen worden. Daarmee verdaagde mr. Bosch de zaak naar 20 oktober. Dan zal er tussen de partijen een oplossing gevonden moeten zijn. Indien dat niet is gebeurd, volgt er vonnis.

Naar de Amigoe uit betrouwbare bron, sterk gelieerd aan het bestuur van de K.v.K., heeft vernomen, wordt het niet waarschijnlijk geacht dat het bestuur van de K.v.K. het op een faillissement van het WEB n.v. zal laten aankomen. De Kamer staat open voor een regeling en zal vermoedelijk akkoord gaan met de eliminatie vna de brandstofclausule, zonder dat er verder gesproken wordt over de terugbetaling van de vele miljoenen die ten onrechte door de bevolking en het bedrijfsleven zijn betaald.

Een teer punt in deze zaak is dat evenmin duidelijk is geworden waar de vijf miljoen (zoals het WEB zegt) en de 9,5 miljoen (zoals de K.v.K. zegt) zijn gebleven.

Bonaire-Curaçao club viert eerste verjaardag

KRALENDIJK — De op initiatief van Raymond Sambo opgerichte Klub Union Bonaire-Kòrsou (Bon-Kor) bestaat één jaar. Voorzitter Sambo is een tevreden man. Althans wat zijn Bon-Kor betreft. In een deze week uitgegeven verklaring dankt Sambo al degenen die bijgedragen hebben tot het welzijn van de vereniging. "Hun medewerking en hun vertrouwen in ons initiatief geven de animo om er mee door te gaan", aldus Sambo.

Hij merkt in zijn verklaring op dat dit eerste jaar geen gemakkelijk jaar was. Sambo wijt dat aan het Antilliaanse systeem waar nagligentie van en onwetendheid met de sociaal-culturele werkzaamheden hoogtij vieren. "Dat mag echter onze animo niet beïnvloeden. Integendeel het moet een stimulans zijn om verder te gaan", aldus voorzitter Sambo, die echter in één adem opmerkt dat hij zich er wel van bewust is dat de tijd is gekomen om over het voortbestaan van de club een beslissing te nemen.

Sambo herinnert eraan dat in de laatste vergadering met de leden van zijn club is besloten dat de vereniging een legale status en rechtspositionele staat zal moeten krijgen. Hij denkt daarbij aan een stichting die optimaal zal kunnen functioneren en waar iemand zal moeten zijn die de verantwoordelijkheid voor de organisatie en de dagelijkse werkzaamheden zal dragen. Ook zal de stichting zich moeten bezinnen op de organisatorische werkzaamheden, waardoor men verzekerend kan zijn van activiteiten die op een hoog niveau staan.

Uiteraard kan Sambo dat niet alleen. Hij roept dan ook al de mensen op, die hem gesteund hebben in de Bon-Kor om aanwezig te zijn bij een algemene ledenvergadering, waar dan gesproken zal worden over de manier waarop de stichting tot stand zal komen.

Vrijdagavond organiseerde de Bon-Kor weer een sociaal-cultureel programma. Dit maal in Zeezicht met een optreden van de Happy Teen Dancers. Daarbij werden ook de acht kandidaten, die eind oktober aanm de door de Bon-Kor uitgeschreven verkiezing zullen deelnemen, voorgesteld. Miss Teenage Bonaire ontving gisteravond een waarderingscertificaat en alle activiteiten werden omlijst met muziek van Projecto 2000. De bijeenkomst van Bon-Kor werd besloten met een dansfeest.

Man bewusteloos

WILLEMSTAD — Omstreeks 07.00 uur vanochtend is een man bewusteloos aan de kant van de Nijlweg gevonden. De man, woonachtig opp Santa Rosa, lag onder de vangrail en had een wond aan een van zijn knieën opgelopen. De politie heeft nog geen idee van de toedracht. De man is per ambulance naar het ziekenhuis gebracht, hij was toen nog steeds buiten kennis.

WILLEMSTAD — Na twee maanden zijn motorfiets kwijt te zijn geweest heeft de rechtmatige eigenaar zijn tweewieler donderdag ontdekt bij een woning aan de Bonamweg. De 23-jarige J.M. die bezig was de motor te slopen zei het ding een paar weken geleden voor 1200 gulden gekocht te hebben. Hij is toch maar aangehouden door de politie. De motor is weer terecht bij de juiste eigenaar.

Sede di Papiamentu presenteert:

Drie boeken ter ondersteuning Papiamentu-als-vak methode

WILLEMSTAD — Sede di Papiamentu presenteerde deze week drie nieuwe boeken als begeleiding voor de onderwijzers bij het gebruik van 'Papiamentu, nos idioma', de methode die nu op de basisscholen gebruikt wordt bij het geven van Papiamentu als vak. Het zijn een algemene handleiding voor de methode, een verzameling van modellessen en een woordenlijst. Met deze drie boeken wordt de eerste fase afgesloten van het project Papiamentu als vak op de basisschool.

In 1986 werd het Papiamentu als vak ingevoerd op de basisscholen. Daarvoor ontwikkelde men de methode 'Papiamentu, nos idioma'. Aan die methode werd door verschillende mensen gewerkt en af en toe was het haastwerk want het moest op tijd klaar, de school had de boeken nodig. Na enkele jaren heeft men de methode geanalyseerd. Er werd een evaluatie-rapport opgesteld en een enquete gehouden onder de onderwijzers die met de methode werkten. In dat rapport werden verschillende tekortkomingen vastgesteld en er werden een aantal aanbevelingen gedaan. Een daarvan was dat de methode niet weggegooid moest worden ondanks de tekortkomingen. Er zit veel goed materiaal in, maar onderwijskundig en didaktisch is de methode niet goed gestructureerd. Daarom heeft men in 1990 een netwerk van onderwijzers gebouwd, 'Reda di Kontakto', die iedere dinsdag bijeenkwamen om de methode te verbeteren. Het resultaat van die bijeenkomsten is vastgelegd in deze drie nieuwe boeken. Zij geven een concrete steun aan het onderwijs in het Papiamentu met de methode 'Papiamentu, nos idioma'.

NIVEAU

Bij haar uitleg benadrukte Jocelyn Clemencia, het hoofd van de Sede di Papiamentu, hoe belangrijk ze het vindt te werken vanuit de basis naar de top, vanuit het onderwijs naar de theorie.

De methode 'Papiamentu, nos idioma' bestaat uit 18 boeken voor de leerlingen, drie voor elk leerjaar. Bij al die 18 leerlingenboekjes zat een aparte handleiding voor de leerkracht. Maar daardoor had de leerkracht slechts een overzicht van het deel waarmee hij zelf bezig was en wist hij niet wat er in de jaren ervoor of de jaren na hem behandeld werd. Door nu een grote handleiding te maken voor de gehele methode heeft de leerkracht een duidelijk overzicht. In deze handleiding wordt ook verwezen van het ene deel naar het andere, zodat de leerkracht bijvoorbeeld teksten kan uitzoeken naar het niveau van de leerling, dat wil zeggen dat hij de deeltjes van de methode door elkaar kan gebruiken en steeds in de handleiding kan nagaan waar een bepaalde moeilijkheid behandeld wordt. Ook wordt aandacht geschonken aan het formuleren van lesdoelen, wat in de vorige handleidingen niet goed uit de verf kwam. Jocelyn Clemencia vertelde dat het onmogelijk was te wachten op een nieuwe methode. Deze methode is er en de Sede di Papiamentu heeft creatief gereageerd op de situatie zoals die nu ligt. Om de leerkrachten meer steun te geven heeft men ook een aantal, modellessen gemaakt. Voor elke klas is een thema volledig uitgewerkt, opgesplitst in verschillende lessen. Daarin wordt getoond hoe de leerkracht met het oude materiaal, gebruikmakend van het materiaal wat hij nu heeft gekregen, toch kwalitatief goede lessen kan geven. Voor die modellessen is oorspronkelijk materiaal gebruikt met veel lokale informatie, die leuk en interessant is voor leerlingen en leerkrachten.

GRATIS

Tenslotte is er de woordenlijst, die een idee geeft van de woordenschat van de kinderen. Er wordt aangegeven welke woorden behandeld en gebruikt worden in de lessen tot aan een bepaald punt. Zo weet de leerkracht wat de kinderen (moeten) kennen en wat niet. Voor de onderwijzers heeft Sede di Papiamentu ook een drietal video's opgenomen met concrete gevallen. Zo wordt bijvoorbeeld een schoolteam getoond dat de moeilijkheden bij de lessen Papiamentu samen bespreekt. Er worden oplossingen voor de problemen aangedragen en daarin wordt duidelijk dat de onderwijzers de methode niet slaafs moeten volgen maar dat zij hun eigen inbreng en hun eigen fantasie moeten gebruiken tijdens de lessen Papiamentu.

Deze drie nieuwe boeken worden nog gratis ter beschikking gesteld aan de scholen, maar vanaf nu zullen de scholen hun boeken zelf moeten kopen. De experimentele fase is voorbij.

EXPERTISE

Maar dit alles gaat over het Papiamentu als vak op de basisschool. In zijn introductie vertelde Henri Vijber over de ontwikkeling die nu gaande is en hoe hij verwacht dat binnenkort het Papiamentu ook als instructietaal op de basisscholen zal worden ingevoerd. Al in 1983 heeft het Bestuurscollege daarover een principebesluit genomen en alle volgende colleges hebben dat besluit geratificeerd. Is de methode 'Papiamentu, nos idioma' ook geschikt als methode voor het lesgeven van moedertaalonderwijs, waarbij het Papiamentu als instructietaal wordt gebruikt? Jocelyn Clemencia: 'Natuurlijk moet er in feite een goede moedertaalmethode worden ontwikkeld. Dat kan. We hebben de mensen, we hebben de expertise in huis. Daarbij hebben we genoeg ervaring opgedaan. We hebben op de basisschool met Papiamentu als vak gewerkt en op het BVO is het Papiamentu als instructietaal al ingevoerd. Daarmee is het vervolgonderwijs voor komen te liggen op het basisonderwijs. Maar bij de basisscholen ligt de situatie wat gevoeliger. Ook een leerkracht van het Kolegio Erasmo, waar het Papiamentu al gebruikt wordt als instructietaal, zat in de 'Reda di Kontakto".

Het ontwikkelen van zo'n methode zou volgens Jocelyn Clemencia zo'n anderhalf jaar duren, maar daarmee is nog niet over anderhalf jaar het Papiamentu als instructietaal op de basisschool ingevoerd. Dat is weer een politieke beslissing. Ze is er volledig van overtuigd, net als Henri Vijber, dat die beslissing eraan komt. De vraag is alleen wanneer precies.

NEL CASIMIRI

Tientallen Groningse studenten 'weg' van Antillen-stage

WILLEMSTAD — In Nederland wordt het beslist niet onder stoelen of banken geschoven: de Hanzehogeschool Groningen heeft een vaste positie in 'de West' weten te verwerven. In enkele jaren tijd groeide het aantal stagiaires van deze HBO-opleiding voor toegepaste huishoudwetenschappen uit tot de huidige zeventig per jaar die op de zes eilanden werkervaring opdoen. Het is vaker voorgekomen dat studenten of afgestudeerden uit Groningen van diverse opleidingen contacten kregen met de Nederlandse Antillen en Aruba. De Hanzehogeschool heeft dermate stevige relaties opgebouwd dat er op elk van de eilanden een bezoldigde contactpersoon is die zorgt voor de opvang en huisvesting van de Nederlandse stagelopers.

De statistieken wijzen uit dat een enkeling reeds is blijven steken op de eilanden vanwege een vaste baan of een 'dushi'.

Dat staat te lezen in een artikel in het blad ANTenNE. Dat is het ledenblad van het Vriendengenootschap Nederland-Antillen.

Expositie Ria Houwen

WILLEMSTAD — Elco Rosario opent op negen oktober om half negen 's avonds een expositie van werken van Ria Houwen. Titel van de tentoonstelling in Gallery 86 is ' Noordkant' (een hommage). Houwen exposeert olieverf- en aquarelwerken. De tentonstelling duurt tot 30 oktober. Uit de uitnodiging blijkt dat Gallery 86, momenteel nog gevestigd in de Bloksteeg, Punda binnenkort gaat verhuizen.

Constitutioneel gerecht aan Gorbatsjov:

Uitreisverbod óf als getuige voor hof komen

MOSKOU - Michail Gorbatsjov mag Rusland niet uit zolang hij niet voor het grondwettelijke hof verschijnt om te getuigen in het proces over de Communistische partij van de Sovjetunie (CPSU). Dat heeft de persdienst van het hof vrijdag gemeld.

Het hof heeft de ministeries van Buitenlandse zaken en van Veiligheidszaken gevraagd de nodige maatregelen te nemen om "de burger Michail Gorbatsjov, ex-secretaris-generaal van de CPSU", te verhinderen het Russische grondgebied te verlaten, zolang hij niet aan zijn burgerplicht heeft voldaan door te getuigen. De twee ministeries hebben inmiddels aan dit verzoek voldaan.

Gorbatsjov weigert te getuigen in wat hij ziet als een politiek proces om hem in diskrediet te brengen. Het hof moet bepalen of president Boris Jeltsin wel gemachtigd was om de CPSU te verbieden na de mislukte coup vorig jaar augustus, en of de partij zelf wel grondwettelijk was.

De rechters menen dat ze niet verder kunnen zonder Gorbatsjovs getuigenis, en stuurden hem donderdag een officiele dagvaarding. Ook kreeg de ex-Sovjetleider een boete van honderd roebel (50 cent).

Vervolg van pag. 1

luchtbrug op Sarajevo, die zaterdag weer door de VS gestart wordt, en dat een veldhospitaal opgezet wordt voor de VN-troepen in Bosnië. Ook zal Washington nog eens twaalf miljoen dollar extra geven boven de reeds aan de VN toegezegde 85 miljoen voor vluchtelingenhulp.

Bush lijkt met zijn oproep in de eerste plaats te proberen een stukje van zijn populariteit terug te krijgen die hij genoot ten tijde van de Golfoorlog. Verder lijkt hij de aandacht af te willen leiden van de economische problemen in eigen land die gedurende zijn presidentschap alleen maar groter zijn geworden. Net zoals tijdens de aanloop naar de Golfoorlog, en onlangs in augustus toen hij een vliegverbod boven zuid-Irak verdedigde, weidde Bush ook nu weer breed uit over het lot van weerloze burgers die het slachtoffer zijn van brute menselijke agressie. Daar komt nu ook door natuurgeweld veroorzaakte rampspoed bij. "Een nieuwe vijand heeft het slagveld betreden: De winter", waarin duizenden mensen zullen sterven aan ziekten en koude als ze niet geholpen worden, zo zei Bush.

VRAAGTEKENS

Een functionaris van het Amerikaanse ministerie van Defensie merkte op dat het Pentagon gekant is tegen een "no-fly"zone boven Bosnië. "Wij bidden dat de VN dat (toestemming om met geweld een vliegverbod in te stellen) niet zullen doen", aldus de functionaris.

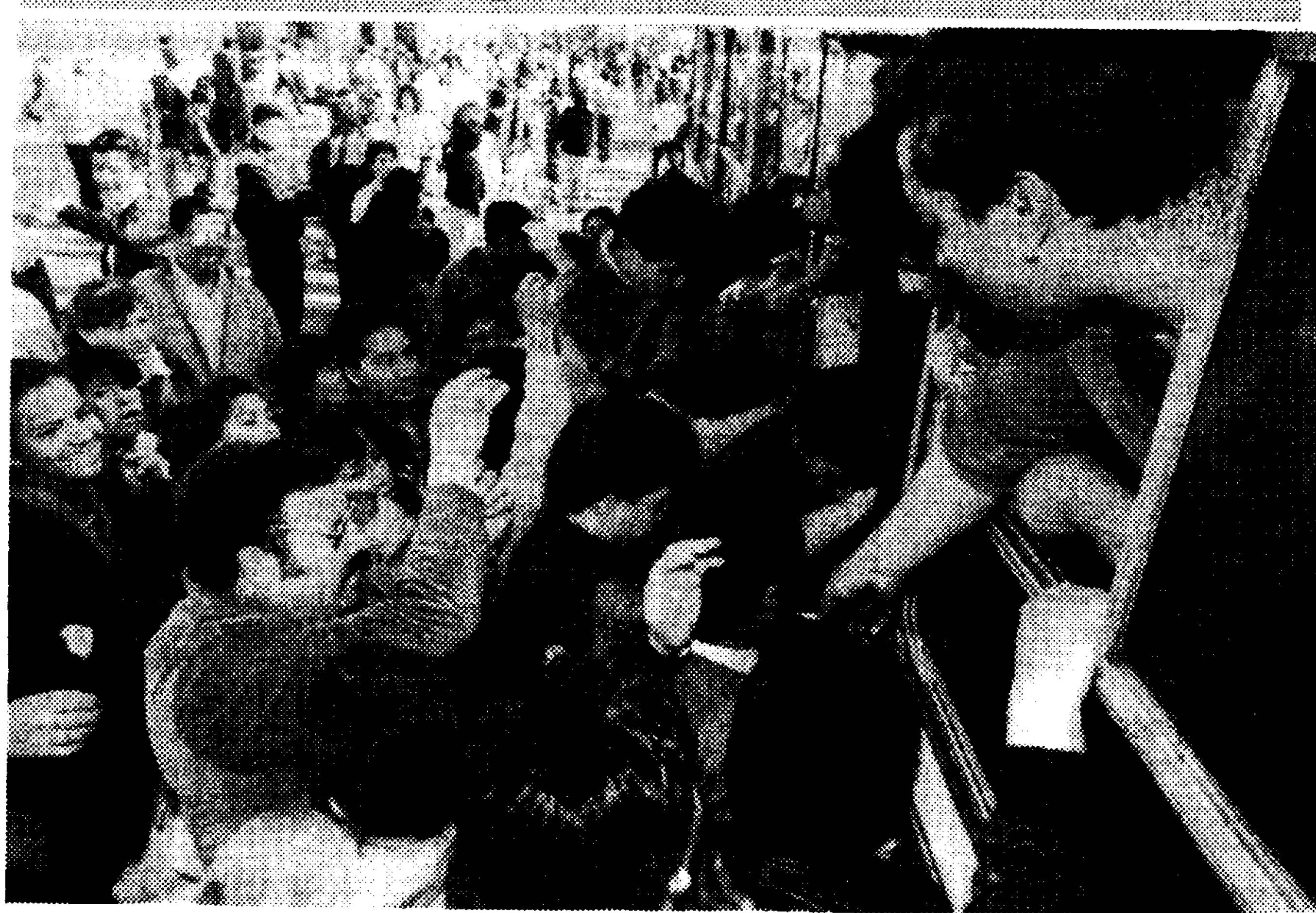
De opperbevelhebber van de gezamenlijke Amerikaanse strijdkrachten, generaal Colin Powell, zette eerder deze week grote vraagtekens tegen de al langer circulerende plannen voor een vliegverbod. De generaal, die tijdens de Golfoorlog zijn sporen verdiende, zei vierkant tegen een beperkte militaire interventie te zijn. Ook verwierp hij de suggestie, zoals die onlangs nog door de Britse ex-premier Margaret Thatcher is gedaan, om Servische stellingen vanuit de lucht te bombarderen. Hij zei dat als er toch ingegrepen moet worden, het een "chirurgische aanval" moet zijn en geen heilloze, beperkte actie waarbij hij aan handen en voeten gebonden is.

Of Bush steun krijgt van de NAVO-bondgenoten is nog maar de vraag. Europese diplomaten in Washington benadrukken dat een besluit om een vliegverbod in te stellen in de eerste plaats een zaak is voor de landen die al militairen naar Bosnië hebben gestuurd, en niet voor Washington dat altijd geweigerd heeft grondtroepen te sturen. De betrokken Europese landen, zoals Frankrijk en Groot-Brittannie (beide leden van de Veiligheidsraad zouden eerst willen afwachten of de grondoperaties (zoals controle en bescherming van konvooien) succesvol zijn alvorens tot luchtacties over te gaan. De Europese diplomaten verwachten dan ook niet dat de V-raad zal instemmen met een resolutie die oproept tot de inzet van gevechtsvliegtuigen.

QUITO - *Het pakket aan economische maatregelen dat de onlangs aangetreden president Sixto Duran-Ballen van Ecuador heeft doorgevoerd betekent onder meer dat de brandstofprijzen aanzienlijk in prijs omhoog zijn gegaan en wel met gemiddeld honderd procent. Dit had tot gevolg dat veel auto-eigenaars hun heilige koe steeds meer thuis laten staan en gebruik maken van het openbaar vervoer dat het verhoogde aanbod niet aankan zodat er voor de bussen een enorm gedrang ontstaat.*

(AFP-satellietfoto)

Groter aanbod openbaar vervoer in Ecuador

Veiligheidsraad met veertien stemmen voor:

Olietegoeden Irak kunnen voor VN-operaties aangewend

NEW YORK - De Verenigde Naties (VN) hebben regeringen gevraagd voor honderden miljoenen dollars aan bevroren olie-tegoeden van Irak in beslag te nemen. Dat staat in een resolutie die de Veiligheidsraad (V-raad) vrijdag aannam. Het geld moet worden aangewend voor hulp aan de Kurden en voor de slachtoffers van de Iraakse invasie van Kuwayt.

Het besluit werd door alle leden van de Raad goedgekeurd behalve China, dat zich van stemming onthield en opriep tot onderhandelingen om het conflict tussen Irak en de VN op te lossen. Volgens diplomaten hoopt de VN minstens 1,6 miljard gulden te incasseren, om zo voedsel en medicijnen voor de bevolking te betalen, en de kosten te dekken van de VN-operaties voor de uitschakeling van Iraks massavernietigingswapens.

Iraks buitenlandse tegoeden, onder meer bedragen op bankrekeningen, werden krachtens een resolutie van 6 augustus 1990 bevroren. Irak zegt hierdoor 6,5 miljard gulden te hebben verloren, en heeft het buitenland gevraagd dit bedrag om humanitaire redenen weer vrij te geven. Het grootste gedeelte van deze tegoeden bevindt zich, naar wordt aangenomen, in het Westen.

De tegoeden werden bevroren nadat Irak Kuwayt onder de voet had gelopen. Nadat de Golfoorlog in april 1991 eindigde, eisten de VN de vernietiging van Iraakse massavernietigingswapens. Baghdad diende zelf voor de kosten hiervan op te draaien en moest ook schadeloosstellingen gaan betalen. De VN willen met de vrijgekomen Iraakse tegoeden ook een compensatiefonds oprichten voor de twee miljoen schadeclaims die zijn ingediend. Het is nooit eerder voorgekomen dat de Veiligheidsraad een dergelijke resolutie aannam.

Tot dusver heeft Baghdad geweigerd olie te verkopen onder de voorwaarden die de VN hieraan hadden verbonden. De Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Edward Perkins, zei dat niet langer gewacht kan worden en dat de noden van het Iraakse volk hoog zijn en een dergelijke resolutie nodig maken. De resolutie staat landen waarbij Irak nog in het krijt staat toe dat openstaande schulden eerst verrekend worden.

De Iraakse minister van Buitenlandse zaken, Mohammed Al-Sahaf, die in New York tevergeefs heeft geprobeerd dit besluit van de V-raad te verhinderen, zei dat er geen "rechtvaardiging" is voor deze resolutie. Om die te voorkomen had hij aangeboden weer over de verkoop van olie te praten, waarbij hij aangaf meer olie te willen verkopen dan oorspronkelijk was afgesproken. VN-functionarissen zeiden echter dat alleen gepraat kan worden op basis van een eerdere resolutie die Irak toestaat slechts voor een bedrag van 1,6 miljard dollar te verkopen en niet 4 miljard zoals Sahaf wil.

President Duitse Centrale bank:

Miljarden gestoken in behoud van Engelse pond

LONDEN - De Duitse Centrale bank heeft in de dagen voor 16 september, de voor de Britten zo dramatische "Black wednesday", 92 miljard mark uitgegeven aan interventies ter ondersteuning van de zwakkere valuta's in het Europese monetaire stelsel (EMS). Dat heeft Bundesbank-president Helmut Schlesinger vrijdag verklaard na de tweewekelijkse bankraadsvergadering, deze keer in de Oostduitse stad Schwerin. Uiteraard kreeg en krijgt de Bundesbank in ruil daarvoor buitenlandse valuta's terug.

Van het genoemde bedrag is een groot deel uitgegeven aan de ondersteuning van het Britse pond. De Bundesbank heeft zelf vrijdag bekendgemaakt 44 miljard mark te hebben uitgegeven voor de ondersteuning van het pond en de lire. Daarvan is het grootste deel besteed aan het pond. In politieke kringen in Bonn werd gesproken over een bedrag van 33 miljard mark. Desondanks kon het pond het tegen de verkoopgolven op de valutamarkten medio september niet houden en moest het op 16 september het EMS verlaten. De Britse autoriteiten beschuldigen de Duitse bank ervan zich te weinig voor het pond te hebben uitgesloofd.

Uit vrijdag gepubliceerde statistieken van de Bank of England blijkt dat de Britse Centrale bank tot midden september 4,4 miljard pond aan reserves heeft ingezet om het pond te steunen. Valutaspecialisten gaan ervan uit dat het totale interventiebedrag uiteindelijk nog groter zal blijken te zijn omdat de bank naast het gebruik van de eigen reserves ook nog kredieten heeft opgenomen om te interveniëren.

Aan de Franse frank heeft de Bundesbank in de week van 21 tot 25 september in totaal 44,3 miljard mark uitgegeven, zo werd al eerder bekend. Daarvan had 37,4 miljard mark de vorm van een krediet aan de Banque de France.

Tegenstanders afspraken ANC en De Klerk

Conservatieven naar top met thuislanden

JOHANNESBURG - De extreem-rechtse Conservatieve partij van Zuidafrikaanse blanken heeft vrijdag laten weten dat zij deel zal nemen aan een vergadering van verschillende zwarte leiders die een tegenwicht willen bieden aan de akkoorden tussen de regering en het ANC.

In een korte verklaring maakte de leider van de CP, Andries Treurnicht, bekend dat hij volgende week een "tegen-top" zal bijwonen van de thuislandleiders Mangosuthu Buthelezi (van kwa-Zulu), Lucas Mangope (Bophuthatswana) en Oupa Gqozo (Ciskei). De anti-apartheidsbeweging ANC (Afrikaans nationaal congres) beschouwt de leiders van de thuislanden, die alleen door Pretoria erkend worden, als marionetten van het blanke bewind.

Treurnicht verklaarde dat deze thuisland-leiders net als hij de resultaten verwerpen van de top vorige week zaterdag tussen president Fredrik de Klerk en ANC-leider Nelson Mandela. De Klerk en Mandela werden het daarin onder meer eens over de vrijlating van zo'n 450 politieke gevangenen en een verbod op het dragen van gevaarlijke wapens.

CONFEDERATIE

De vergadering volgende week is de eerste waarbij extreem-rechtse blanke voorstanders van de apartheid om een tafel zitten met zwarte leiders. Het is nog niet duidelijk op welke dag de bijeenkomst plaatsvindt.

Een woordvoerder van de CP wees erop dat zijn partij voorstander is van de vorming van een confederaal Zuid-Afrika waarin ruimte is voor een blanke staat. Buthelezi, die eerst pleitte voor vergaande decentralisatie en later voor een federatie, heeft onlangs laten weten ook wel wat te zien in een confederatie als daarbinnen een Zulu-staat kan bestaan. Mangope heeft zich al herhaalde keren uitgesproken tegen integratie van de thuislanden in Zuid-Afrika, zoals de regering en het ANC voorstellen.

Duitse rente ongewijzigd

■SCHWERIN - *Het hoofd van de Duitse Centrale bank Helmut Schlesinger legde tijdens een persconferentie uit dat de rente ongewijzigd blijft in Duitsland. Slecht nieuws voor de dollar en verschillende andere munteenheden. Schlesinger maakte ook duidelijk dat in tegenstelling tot wat men in Londen beweert de Duitse bank heel wat ponden heeft gekocht indertijd om de Britse munt op een goed spoor te houden.*

(AFP-satellietfoto)

De werkloosheid in JAPAN heeft in augustus 2,2 procent van de beroepsbevolking bedragen, even veel als in de maand ervoor. In augustus vorig jaar was 2,1 procent van de Japanse beroepsbevolking zonder werk. De percentages zijn gecorrigeerd voor seizoensinvloeden.

***

De industriele produktie in het westen van DUITSLAND is in augustus ten opzichte van de maand ervoor toegenomen met 1,5 procent. Daarmee is er een einde gekomen aan de achteruitgang van de produktie, waarvan sinds maart dit jaar sprake was. In juli/augustus nam de industriële produktie nog wel af met een half procent ten opzichte van mei/juni.

De regering van RUSLAND onderhandelt met de Europese bank voor wederopbouw en ontwikkeling (EBRD) over een lening van 2,1 miljard dollar. Met het geld moeten de installaties voor de oliewinning in Siberië worden hersteld.

Financieel Nieuws

Elsevier grote verliezer op Damrak

Beurs in teken dollar

AMSTERDAM - Op een matte en sterk dollargevoelige beurs is vrijdag het uitgeversfonds Elsevier sterk onderuit gegaan nadat eerder deze week buitenlandse belangstelling voor de uitgever de koers fors had doen stijgen. De effectenbeurs was de gehele dag sterk gericht op de ontwikkelingen rond de dollar en eventuele rentebesluiten in Amerika en Duitsland. Als gevolg van het wegzakken van de Dow Jones-index op de beurs van New York sloot de effectenbeurs in Amsterdam op het laagste niveau van de dag.

De tekenen over de Amerikaanse economie waren enigszins tegenstrijdig, maar dat een rentedaling als gevolg daarvan zou uitblijven werd wel duidelijk. Aan de andere kant besloot ook de Bundesbank de officiële rente ongemoeid te laten. Desalniettemin bleek in Amsterdam de rente wat te dalen waardoor de obligaties tot 10 a 15 cent konden stijgen. "Wat dat betreft zijn we op de goede weg", aldus een handelaar.

De omzet bedroeg vrijdag Nf 2,8 miljard waarvan Nf 439 miljoen aan aandelen en Nf 2,4 miljard aan obligaties. De EOE-index daalde met 1,41 punt tot 284,38 terwijl de koersindex algemeen met 0,9 punt daalde tot 195,90 na de afgelopen vier dagen op 196,8 te hebben gestaan.

VERLIES

De lagere dollar en de zwakke opening van New York betekenden met name voor de internationale waarden verlies. Zo moest Koninklijke olie een gulden inleveren op Nf 144,70, Hoogovens Nf 0,80 op Nf 37,40 en KLM en Unilever ieder zes dubbeltjes op respectievelijk Nf 25,30 en Nf 185,30. AKZO was twee kwartjes lager op Nf 140,40 en Philips leverde slechts tien cent in op Nf 22,70.

Elsevier was de grote verliezer met een daling van Nf 3,20 op Nf 109,40 bij een omzet van 428.000 stuks. De buitenlandse kopers die eerder deze week met hun aankopen de koers omhoog hadden gedreven, besloten nu tot winstnemingen waardoor de koers snel terugviel. Fokker leverde twee kwartjes in op Nf 19,20 en Polygram ging Nf 1 achteruit naar 45,80. Heineken was Nf 1,30 minder op Nf 168,30.

EINDELIJK

De financiële waarden deden het beter. Aegon ging met 80 cent winst uit de markt op Nf 66,60 en AMEV trok zes dubbeltjes aan op Nf 59. ABN/AMRO deed het met een winst van 20 cent op Nf 48,10 wat rustiger aan terwijl ING met een verlies van tien cent op Nf 47 een andere richting liet zien. DAF kon na de slachting van de afgelopen dagen eindelijk weer eens een plus laten zien van 20 cent op Nf 13,40.

Op de lokale markt vervolgden Gousdsmit, Delft Instruments en Krasnapolsky hun weg naar beneden. Goudsmit leverde een daalder in op Nf 19, Delft Instruments een gulden op Nf 15 en Kras Nf 14 op Nf 221.

Op de optiebeurs stonden opties op de dollar volop in de belangstelling. Koersfluctuaties van ongeveer drie cent gedurende de dag resulteerden in een drukke handel. In totaal werden 34.000 contracten omgezet waarvan 8300 op de EOE-index en 5000 op Philips.

Amsterdamse beurs in september:

Valuta-onrust bepaalt beeld

AMSTERDAM - De septembermaand betekende voor de financiële markten het definitieve einde van de zomervakantie. Onrust op de valutamarkten was de allesbepalende factor. Daarbij sneuvelden de omzetrecords enkele malen. De koersen op de Amsterdamse effectenbeurs konden iets aantrekken, zo blijkt uit het maandoverzicht van de AEB.

Na de aankondiging van de Duitse renteverlaging in combinatie met de afwachting van de uitslag van het Franse referendum over Europa steeg de omzet tot Nf 5,2 miljard. Op 17 september, drie dagen voor de Franse volksraadpleging, bereikte de omzet een climax van Nf 8,8 miljard. Later in de maand zakten de omzetten naar normale proporties terug.

De totale omzet op de AEB kwam in september uit op Nf 78,3 miljard tegen Nf 32,3 miljard in augustus. Op de aandelenmarkt ging Nf 14,5 miljard om, op de obligatiemarkt Nf 63,8 miljard. Op de officiele parallelmarkt bedroeg de omzet Nf 49,1 miljoen.

De aandelenkoersen konden per saldo iets herstellen. De CBS koersindex kwam eind september uit op 196,8 tegen 192,6 een maand eerder. Financiele waarden waren hoger, omdat zij konden profiteren van de Europese valutapaniekelen. Bierfonds Heineken heeft de hele drankensector omlaag getrokken. Op slechte verwachtingen van DSM, gedaan aan het adres van analisten, moest het chemische kamp inleveren. De voorgenomen fusie van Elsevier met het Britse Reed-concern hield de hele uitgeverssector bezig.

Suriname op weg naar vrij deviezen-regime:

Vrijdag eerste valutaveiling: onderdeel betalingsbalanssteun

PARAMARIBO - Suriname heeft de eerste stap gezet op de weg naar een vrij deviezen-regime met een vaste wisselkoers. Dit heeft minister Humphrey Hildenberg van Financien vrijdag gezegd bij de veiling van valuta als onderdeel van de toewijzing van betalingsbalanssteun van Den Haag aan Paramaribo.

Voor de eerste veiling of inschrijving voor een bedrag van vijf miljoen gulden kwamen 97 biedingen van ondernemers binnen via de bankinstellingen. De toewijzing van deviezen voor goederen die bestemd zijn voor de productieve sector wordt op korte termijn verwacht op de Centrale bank van Suriname. Er moet in totaal veertig miljoen gulden worden geveild.

Suriname kent momenteel een duaal wisselkoersregime. Aan de ene kant staat de volgens Hildenberg "overgewaardeerde, vaste officiele koers" en aan de andere kant een "ondoorzichtig parallelcircuit". Een vaste koers moet economisch herstel en duurzame groei in de hand werken. De huidige, vaste wisselkoers wordt volgens de president van de Centrale bank van Suriname Henk Goedschalk los gelaten en in de eerste fase vervangen door een "veilingkoers". Deze kan van veiling tot veiling fluctueren.

ROND TWAALF

"Er is dus sprake van een weg met een tijdelijk meervoudig wisselkoersregime, waarbij de parallelmarkt binnen het officiele circuit wordt gebracht en doorzichtig wordt", aldus Goedschalk. De overgangsperiode naar een nieuwe vaste koers moet volgens hem zo kort mogelijk zijn.

De koers van de Nederlandse gulden op de parallelmarkt schommelt momenteel rond de 12, die van de Amerikaanse dollar rond de 25. Volgens deskundigen ontmoedigt het grote verschil tussen de officiele en de parallelkoers de export doordat de kostprijs van het exportprodukt hoger ligt dan de opbrengst tegen de huidige officiele koers.

Van de 97 inschrijvingen van ondernemers zijn er twintig bedrijven in aanmerking gekomen voor een koers van achttien Surinaamse guldens voor de dollar. Het bedrag dat is toegewezen bij de veiling bedraagt omgenrekend 3.090.953,68 Amerikaanse dollars. Over twee weken wordt de tweede veiling gehouden.

***

TAIWAN heeft dinsdag de status van waarnemer gekregen bij de Wereldhandelsorganistie GATT (Algemene overeenkomst inzake tarieven en handel). Het land is hiermee zeer ingenomen, maar betreurt dat het wordt geregistreerd als "Chinees Taipei". Die naam suggereert dat Taiwan een deel van China is, zoals de Volksrepubliek China al tientallen jaren beweert.

Ierse pond van EMS-bodem gevist, lire laat veer

Op rustige wisselmarkt Britse pond weer op nieuw dieptepunt

AMSTERDAM - Het pond sterling is vrijdag op de wisselmarkt in Amsterdam nog eens een stuiver in koers gedaald en brak daarmee het laagterecord van de voorgaande dag. De dollar sloot per saldo iets lager. Het Ierse pond werd van zijn bodemkoers in het Europese monetaire stelsel (EMS) gevist, maar eindigde onder de slotkoers van donderdag. De Italiaanse lire moest vrijdag eveneens een veer laten.

Het was vrijdag een tamelijk rustige dag op de valutamarkten, ook al verlaagde de Bundesbank haar rentes niet. De stormen die zouden opsteken bij een uitblijven van een renteverlaging, dienden zich niet aan. Al woensdag en donderdag werd het gevoel op de markten steeds sterker dat de Bundesbank niet zou doen waar de meesten toch naar uitkijken. Bovendien vielen de werkloosheidscijfers in de Verenigde Staten mee, zodat een renteverlaging daar ook verder uit het vizier raakte.

SPANNINGEN

De nieuwe spanningen die sinds woensdagavond tussen Duitsland en Groot-Brittannië zijn ontstaan, geven de markt de indruk dat de Britten met hun munteenheid meer en meer alleen komen te staan en dat de Bundesbank weinig meer zal doen om het pond te steunen. Er gingen zelfs geruchten dat de Bundesbank ponden verkocht. Het pond ging helemaal door de knieën toen vrijdagmiddag bekend werd dat de Bundesbank haar rentetarieven onveranderd liet.

In Amsterdam noteerde het pond tegen het sluiten van de handel Nf 2,7470, bijna een stuiver lager dan de Nf 2,7960 van donderdag. De koers ligt nu 38,4 cent lager dan de EMS-bodemkoers van Nf 3,1305 die tot 16 september voor het pond heeft gegolden.

DOLLAR

De Amerikaanse dollar zakte vrijdag aanvankelijk ook weg - bijna een cent - in reactie op het uitblijven van de Duitse renteverlaging, maar trok daarna weer meer dan twee cent aan bij de publikatie van de Amerikaanse werkloosheidscijfers over september. Het werkloosheidspercentage bleek tegen de verwachtingen in met 0,1 procentpunt te zijn gedaald tot 7,5 procent. Dat nieuws maakt een renteverlaging in de VS volgens de handelaren onwaarschijnlijk.

Later in de middag ging de koers echter weer omlaag, onder meer doordat de cijfers voor de orderontvangst (duurzame en niet-duurzame goederen) in de Amerikaanse industrie in augustus met 1,9 procent bleken te zijn gedaald. Het was al de derde maal in vier maanden dat deze orderontvangst lager uitviel. Verder is het de grootste daling sinds december vorig jaar.

Het Ierse pond moest vrijdag ook meermalen van zijn bodemkoers worden gered. Dat had alles te maken met de verdere verzwakking van het pond sterling, hetgeen de Ierse export naar Groot-Brittannië - een zeer belangrijke afzetmarkt voor de Ierse economie - nog duurder maakt. Een derde van de export vanuit Ierland gaat naar de naaste oosterburen. Het Ierse pond sloot op Nf 2,9515 tegen Nf 2,9670 op donderdag. Verschillende Europese Centrale banken, waaronder ook de Nederlandsche bank intervenieerden vrijdag ten gunste van het Ierse pond. De bodemkoers luidt 2,9510.

GEEN DEVALUATIE

De Ierse premier, Albert Reynolds, liet vrijdag weten een devaluatie van 'de punt' uit te sluiten. Hij zag een dergelijke maatregel als een te gemakkelijke oplossing. "Het kan je op de korte termijn iets opleveren, maar op de langere termijn lijd je er verlies door." De bewindsman gaf geen antwoord op de vraag hoever het pond sterling in koers moet dalen voordat Ierland zou devalueren.

De lire moest omlaag op de beslissing van de Bundesbank. De munteenheid verliet de markt op Nf 1,2780 per honderd tegen Nf 1,2875 op donderdag. De Franse frank is vrijdag aardig op koers gebleven. De munteenheid noteerde tegen het einde van de handel Nf 3,3305 per tien tegen Nf 3,3320 op donderdag.

***

De BRITSE computerproducent Amstrad heeft in het op 30 juni afgesloten boekjaar een verlies geleden van 70,95 miljoen pond sterling (tegen de huidige koers Nf 197 miljoen). In het voorgaande boekjaar was er een verlies van 20,16 miljoen pond. De omzet verminderde van 528,14 miljoen tot 356,58 miljoen pond (Nf 991 miljoen).

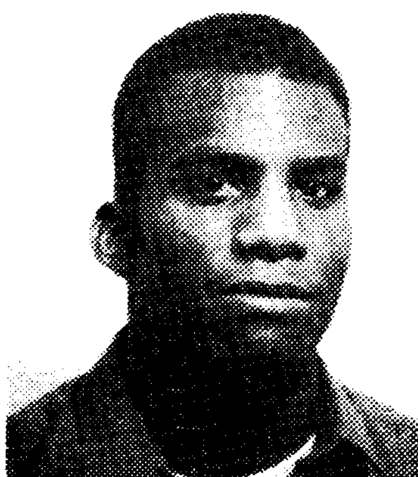
***

Het DUITSE concern Daimler-Benz neemt een belang van vijf procent in de Zuidkoreaanse autoproducent Ssangyong. In januari vorig jaar kwamen de twee al overeen dat Ssangyong vanaf 1994 jaarlijks 50.000 bestelbussen voor Mercedes-Benz, dochteronderneming van Daimler-Benz, gaat produceren.

***

De Franse mineraalwaterproducent PERRIER, sinds april eigendom van de Zwitserse Nestle, heeft zijn belang van 57 procent in kaasproducent Caves de Roquefort van de hand gedaan. Per aandeel bedraagt de verkoopprijs 1995 frank.

MENSEN

■WILLEMSTAD —*Marc Buto Virginia heeft onlangs in Nederland zijn MBA behaald (Master of Business Administration). De voormalige UNA-student, wiens ouders aan de Cassandraweg 23 op Curaçao wonen, legde in zijn studie de nadruk op International Management. Inmiddels is hij begonnen aan de laatste twee jaar van zijn opleiding aan de Rijksuniversiteit van Groningen, die hij hoopt af te ronden met het doctoraal examen Bedrijfskunde.*

Buck neemt aanvraag octrooi over van TU

Prof. dr. H. Buck en een van zijn vroegere medewerkers, dr. L. Koole, willen de octrooi-aanvraag met betrekking tot het door hen ontwikkelde gemodificeerde DNA overnemen van de Technische Universiteit Eindhoven. De raadsman van Buck, mr. A. van tilburg, heeft dit woensdag desgevraagd meegedeeld.

In april 1990 presenteerde bUck het gemodificeerde DNA als een middel tegen de virusziekte aids. Toen korte tijd later bleek dat hij zich daarbij had gebaseerd op onzorgvuldig onderzoek, ontstond op de universiteit grote commotie. Buck verliet uiteindelijk op eigen verzoek de universiteit.

Een woordvoerder van de TU Eindhoven heeft bevestigd dat de universiteit de aanvraag niet langer wil handhaven. "Eerder dit jaar is aan buck aangeboden om de aanvraag over te nemen", aldus de zegsman. Het octrooi heeft betrekking op de methode om de door Buck en zijn medewerkers ontwikkelde stof te maken. De aanvraag geldt voor een groot aantal landen in Europa, de Verenigde Staten en Japan. De verwachting is dat de aanvraag voor Europa binnen enkele maanden zal worden gehonoreerd.

Onlangs probeerde Buck via een kort geding zijn rehabilitatie af te dwingen. De rechter stelde hem in het ongelijk. Enkele weken geleden vielen in een vergadering van de universiteitsraad opnieuw harde worden over de "affaire-Buck". Het College van Bestuur weigerde namelijk informatie te geven over een regeling die inmiddels met Buck is getroffen. Daarvan is alleen bekend dat Buck alle lopende rechtszaken heeft stopgezet en dat hij geen nieuwe processen zal beginnen.

Benetton vecht tegen verbod op reclame

Handelsreclame valt onder de vrijheid van meningsuiting. De **Reclame Code Commissie** mag niet zonder meer op basis van vage normen beperkingen opleggen. Dat betoogde advocate mr. Ebba H. Hoogenraad dinsdag bij de behandeling van klachten tegen reclames van Benetton.

Een aantal particulieren heeft aanstoot genomen aan twee reclameborden van Benetton. De afbeelding van een met olie besmeurde vogel, slachtoffer van de Golfoorlog, zou in strijd zijn met de goede smaak. Ook de afbeelding van een albino-negermeisje te midden van stamgenoten in Zululand is tegen het zere been.

Volgens Hoogenraad, optredend namens Benetton, heeft de Reclame Code Commissie in het recente verleden bij het verbieden van een Benetton-reclame met de foto van een aids-patient een belangrijke fout gemaakt. De commissie oordeelde toen dat handelsreclame niet onder de vrijheid van meningsuiting valt.

Zij meent dat juist bij geëngageerde reclame-uitingen, die werkelijke situaties tonen, een reclameverbod een ontoelaatbare inbreuk vormt op de vrijheid van meningsuiting.

Verder meent zij dat het tonen van beide foto's bij redelijk denkende mensen geen twijfel veroorzaakt over de goede smaak en dat het publiek dergelijke beelden toch al via de media te zien krijgt. Ook zouden huidige maatschappelijke normen zich ook niet tegen de afbeeldingen verzetten.

KATHMANDU — De Italiaanse filmregisseur Bernardo Bertolucci is naar het afgelegen koninkrijk Bhutan in de Himalaya gereisd om een film te maken over het leven van de **BOEDDHA**. De plannen voor de film zijn onder Tibetaanse boeddhisten in Nepal slecht gevallen. Boeddhistische organisaties hebben onder meer bezwaar gemaakt tegen de titel 'Kleine Boeddha', die geen recht doet aan de grondlegger van een van de grote wereldreligies. In een ontmoeting met Bertolucci hebben zij gevraagd de film een andere titel te geven. Bertolucci begon twee weken geleden in hindoe-koninkrijk Nepal opnamen te maken voor de film, die slechts gedeeltelijk gaat over de man die ongeveer 2.500 jaar geleden het boeddhisme vorm gaf. Hij zet zijn werk nu voort in buurland Bhutan, met 1,3 miljoen overwegend boeddhistische inwoners. De regisseur laat zich niet uit over de protesten tegen de naam en wenst ook niets te zeggen over de inhoud van de film die eind volgend jaar te zien is.

■WASHINGTON — *De legendarische zanger Frank Sinatra zong een aantal bekende liedjes bij de heropening van het Warner Theatre. Dat gebeurde tijdens een benifiet concert dat plaatsvond nadat gedurende drie jaar zeven miljoen dollar was neergeteld voor restauratie van het theater, dat in 1924 voor de eerste maal de deuren opende.*

■WASHINGTON— *Zangeres Diana Ross en de Amerikaanse vertegenwoordiger van het Huis van Afgevaardigden, de Democraat Joseph Kennedy lopen in de wandelgangen van het congres. Ross heeft verklaringen afgelegd over mensenrechten voor kinderen tegenover het Mensenrechtenforum van het Amerikaanse congres. Deze lady is woordvoerster voor de Amerikaanse National Children's Day Foundation.*

Neus voor moeilijkheden

Politie en brandweer in de Antwerpse deelgemeente Berchem hebben in de nacht van dinsdag op woensdag twee uur lang tevergeefs gezocht naar de neus van een jongeman. De jongeman werd dinsdagavond laat op straat door twee onbekenden lastig gevallen en op de grond gegooid.

Daarna haalde een van de belagers een tang tevoorschijn en knipte een deel van zijn neus af. De belagers gingen er vervolgens vandoor. De jongeman, de ...jarige **David van der E.** uit Berchem, werd hevig bloedend naar het ziekenhuis gebracht.

Artsen oordeelden dat de neus zou kunnen worden aangenaaid, indien hij werd gevonden. De speurtocht van de hulpdiensten had echter geen resultaat, ondanks het gebruik van zoeklichten. Na twee uur werd het zoeken opgegeven.

Meesterwerken Centraal Museum naar spanje

In het hoofdkantoor van de **Banco de Bilbao Vizcaya** in Madrid zijn vanaf half oktober 52 zeventiende eeuwse schilderijen te zien uit de collectie van het Centraal Museum in Utrecht. De organiserende bank wil met de tentoonstelling een bijdrage leveren aan het feit dat Madrid dit jaar de Culturele Hoofdstad van Europa is. Na Madrid reist de expositie door naar Barcelona en Bilbao. Het Centraal Museum heeft dit woensdag bekendgemaakt.

De tentoonstelling is getiteld Nederlandse meesterwerken uit de gouden eeuw. Jos de Meyere, conservator beeldende kunst van het Centraal Museum, heeft de werken in nauw overleg met zijn collega uit het Pradomuseum in Madrid, prof. Juan Luna uitgekozen. Onder de geselecteerde 17de eeuwse schilderijen van 'internationale allure' bevinden zich *De aanbidding der koningen* van Abraham Bloemaert, *De roeping van Mattheus* van Hendrik ter Brugghen en *Pronkstilleven* van Jan Davidsz de Heem.

Naar aanleiding van de tentoonstelling verschijnt ook een catalogus, waar alle 52 schilderijen in kleur staan afgebeeld. Daarin zal ook in het kort de geschiedenis van het Centraal Museum Utrecht - het oudste stedelijke museum van Nederland - worden beschreven.

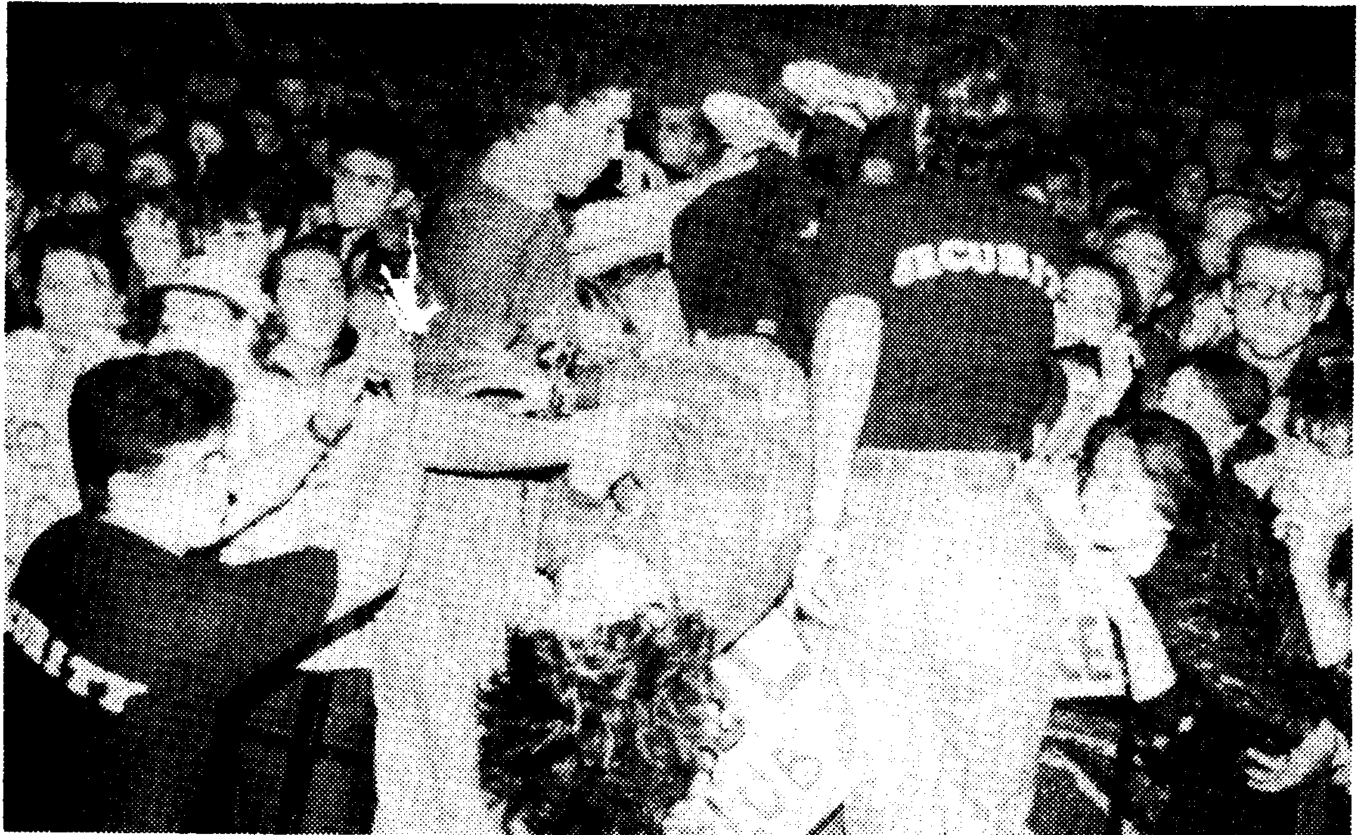
In Madrid is de tentoonstelling van 15 oktober tot 29 november te zien. Daarna is van 10 tot 31 december Barcelona aan de beurt, en van 12 januari tot 3 februari 1993 Bilbao.

Schietpartij in rechtbank

Bij een schiet- en steekpartij in de Rotterdamse rechtbank is een man woensdagmorgen zwaar gewond geraakt. Voor zijn leven wordt gevreesd. Hij liep, voor zover bekend, drie schotwonden en een onbekend aantal steekwonden op

Volgens de Rotterdamse persrechter mevrouw De Bruin ontstond ruzie onder een groepje 'buitenlandse' mensen, die zojuist in verband met een echtscheidingsprocedure de rechtbank hadden bezocht. In de hal van de rechtbank vuurde een van hen enkele schoten af op het slachtoffer. De schutter bracht vervolgens met een mes nog enkele steekwonden toe, waarna ook een vrouw uit het gezelschap op het al liggende slachtoffer zou hebben ingestoken.

De parketpolitie heeft een man en een vrouw gearresteerd die van het schieten en steken worden verdacht.

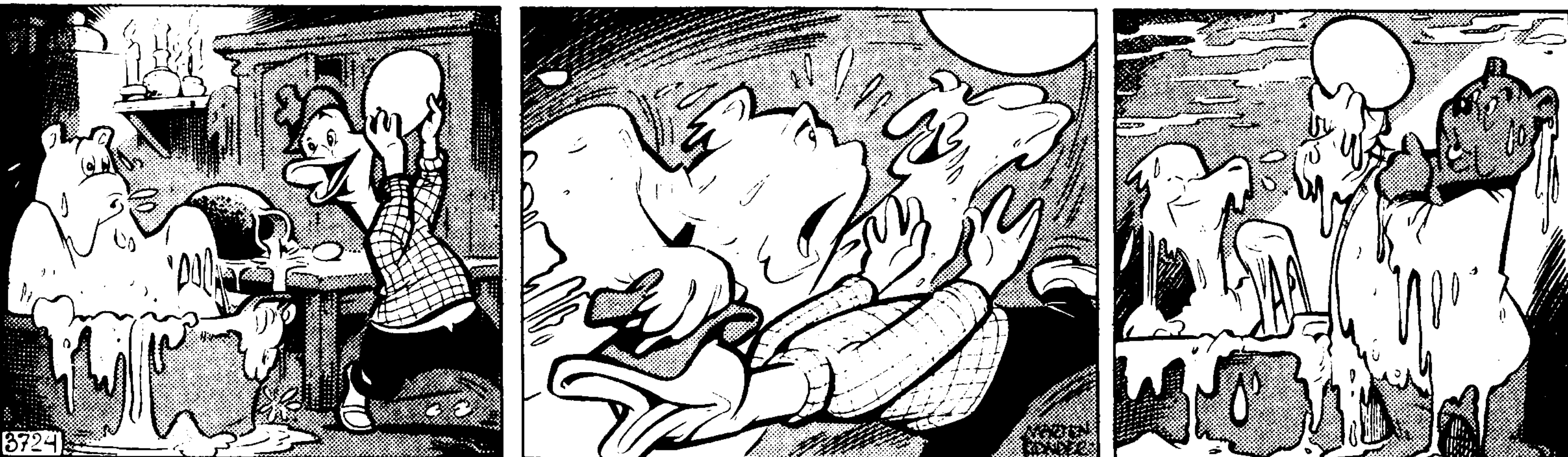
■BUCHAREST —*Een flauw gevallen fan wordt weggedragen door het veiligheidspersoneel van het Roemeense stadion waar popster Micheal Jackson optrad. Bucharest is de enige Oost-Europese stad die Jackson aandoet op zijn Dangerous World Tour.*

Doek De Hooch bij Christie's

Het veilinghuis Christie's in Londen veilt op 11 december een schilderij van de 17de eeuwse Hollandse meester **Pieter de Hooch** (1629-1684). Christie's heeft dit donderdag bekendgemaakt.

Naar verwachting brengt het doek, getiteld De binnenplaats van een huis te Delft (1658), tussen de 12,5 en 18 miljoen gulden op. Een vergelijkbaar schilderij hangt in de National Gallery te Londen. De binnenplaats van een huis te Delft is afkomstig uit een privé-verzameling.Op dezelfde dag wordt ook een paneel van Rubens (1577-1640) geveild. Op dit schilderij uit 1625 staat het portret van Madame de Vicq afgebeeld. Het is een tegenhanger van het portret van Henri de Vicq uit hetzelfde jaar, dat in het Louvre in Parijs hangt.

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3724 — Heer Bommel rees na enig geploeter uit de deegmassa omhoog als een vormloze witte massa. Hij wreef twee gaten in het beslag waardoor zijn ogen een beperkt uitzicht op zijn omgeving hadden en slaakte een gorgelende uitroep.

"Hihihihi, wat doe je dat enig!" zei Wammes Waggel. "Mag ik straks ook es?"

"Glubbub... blah blub!" sprak heer Ollie, zich moeilijk door de tobbe bewegend. Toen zag hij dat zijn nieuwe kok al giegelend naar het ei greep om het in het beslag te gaan verwerken - en dit gezicht gaf hem reuzenkrachten.

Met een sprong maakte hij zich uit de taaie massa los en stortte zich op Wammes. Deze was niet op de uitval van zijn werkgever verdacht, zodat hij op zijn beurt het evenwicht verloor en in de kuip belandde.

Het feunix-ei werd nog net op tijd door Bommel opgevangen. Het duurde enige tijd voordat hij het deeg verwijderd had, dat hij tot praten in staat was. Doch toen nam hij meteen het woord.

"Dit ei", sprak hij met grote nadruk, "moet behouden blijven. Als de maan vol is, zal het in het vuur worden uitgebroed - en dan komt de feunix er uit".

"Hihihi, wat mal", zei Wammes in de tobbe. Maar heer Bommel schonk geen aandacht aan hem.

"Ik moet zorgen dat alles wat oud en goed is behouden blijft, totdat de feunix komt", vervolgde hij voort. "Geen hupsafladder in mijn huis. Geen modern gedoe. Onthoud dat, heer Waggel; als u tenminste begrijpt wat ik bedoel".

"Nee", zei de ander, "dat snap ik niet allemaal, hoor. Maar ik wist niet dat je met deeg zoveel pret kon hebben".

HENRY ® By Dick Hodgins

THUMP! THUMP!
CLOMP!
BUTCH IS LOOKING FOR YOU!
TIPPY TIPPY TIPPY TIPPY

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

WHAT ARE YOU SERVING FOR DESSERT?
CAKE!
...ER, MAKE THAT UPSIDE-DOWN CAKE!

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

YAWN! I THINK I'LL TURN IN EARLY
G'NIGHT, HONEY...I'LL WATCH THIS MOVIE
MY SWEET OLD WIFE! A SIMPLE, TRUSTING SOUL...
...WHO HAS FRIENDS IN THE FIELD ARTILLERY

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

I'M BEGINNING TO WONDER IF WE'RE LOST...
OOPS!
NO...THAT'S THE SAME ROCK YOU TRIPPED OVER ON OUR WAY OUT

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

DIENST ARTSEN
n van de artsen van Bandabao district) kunnen in spoedgevallen n 641658 bellen en dan het rdapparaat afluisteren. De n van de andere districten kunnen poedgevallen de artsenpraktijk van igen huisarts bellen en het rdapparaat zal dan mededelen wie doende arts is.

RARTS
re patiënten)
dienstdoende arts belt U tel.: 825100.

IGING VAN TANDARTSEN
dienstdoende arts gedurende het de en op feestdagen gelieve tel.: te bellen.

O MEDICO STA ROSA
weg 327, tel.: 672300/676666; ijden zaterdag en zondag van .00 uur.

Dokter Cummins, Spreekkamer: Marie Pompoen. Tel.: 615265; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 603946 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer en Ayubi)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
2 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 5 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Roose, Spreekkamer: Kas Chikitu. Tel.: 623550; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 683233 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
2 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 5 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Dunker, Spreekkamer: Tera Cora. Tel.: 648079; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 691021 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

IJKVERPLEGING

ELE KRUIS WIJKVERPLE-
Maria 17. Tel.: 682344, 682947, en 682574; geopend vanaf zeven morgens tot vijf uur 's middags; ur wijkgebouw Bonam: iedere van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; tel.: 687707; Montagne Abao: 711; Kaya Fensu: tel.: 618577; weg: tel.: 657508; voor informatie zuigelingen- en peuterbureaus kan echt op consultatiebureau Brie-Tel.: 373584.
enst t/m 6 oktober: **zuster Felipa.** 2256.

TING VAN HET WIT GELE VOOR GEZINSVERZOR-KWIDO PA FAMIA'
a 17. Tel.: 680222; spreekuren , woensdag en vrijdag van 08.00-uur; dinsdag en donderdag van 6.00 uur.

RALE WIJKVERPLEGING
Gosieweg 15. Tel.: 692231/ geopend van 07.00-17.00 uur; de heeft zuster Filesia. Tel.: 626314, 669-0368 b.g.g. 691838.
Bandabao, Groot Sta Martha 141. 42555; geopend van 14.00-17.00 wacht heeft zuster Filesia. Tel.:

KLINIEK RIO CANARIO
gatweg Noord 43, tel.: 44510, 691663 en 691838; voor infor-over prenatale zorg en zorg gedu-en na de bevalling.
iebureau zuigelingen: iedere donde-rdag van 13.30-16.00 uur.
iebureau peuters: iedere dins-dag van 12.30-14.45 uur.

TING WIJKVERPLEGING BAN-AO
36, tel.: 648077/648387; open van t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; uur bereikbaar: zuster Piesa. 48641 b.g.g. 601760.
iebureau: iedere dinsdag van 11.00/18.00-20.00 uur.

NON LECHI DI MAMA
matie tel.: 672299, 648225 of

GENEESK. DIENST

EN 2DE DISTRICT OOST
ber 1992 vanaf 08.00 uur tot 5 r 1992 om 07.00 uur:

HYGIËNISCHE DIENST
In het weekeinde van 2 tot en met 4 oktober na kantooruren heeft de heer G. Davelaar. Tel.: 625800, pagenummer 310-0713 dienst.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG
Otrobanda
Muizenberg, Muizenberg z/n. Tel.: 692390/692391.
Punda
Brievengat, Corriweg 32. Tel.: 379098/379567.

ZONDAG
Otrobanda
Paradeis, F.D. Rooseveltweg 46-B. Tel.: 689676/689608.
Punda
Mampuritu, Sta. Rosaweg 329 (gebouw Centro Medico Sta. Rosa). Tel.: 674475/674750.

DIVERSEN

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 [illegible]

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen** gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30+16.30 uur dienst.
17.00 uur
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds. O.G. Haasnoot, H.C. (*Collection food packets*).
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. H.B. van der Steen.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. H. Smit, H.A. (collecte voedselpakket).

NOACH-KAPEL

EERSTE EN DERDE [illegible] om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) - [illegible] Parera.

AE (kanaal 73)

ZATERDAG

15.00 Movie: 'My Tutor' (1983; Matt Lattanzi)
17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Real West
19.00 TravelQuest
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 Movie: 'The Midnight Man' (1974; Burt Lancaster/Susan Clark)
22.00 Comedy on the Road
23.00 An Evening at the Improv
24.00 Movie: 'The Midnight Man' (1974; Burt Lancaster/Susan Clark)
02.00 Comedy on the Road
03.00 An Evening at the Improv
04.00 Movie: 'Never Come Back' (1990; James Fox).

ZONDAG

13.30 First Flights
14.00 The Tunnel Under the Wall
16.00 Movie: 'Hitler: The Last Ten Days' (1973; Alec Guinness)
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Comedy on the Road
20.00 Movie: 'Goin' South' (1978; Jack Nicholson/Mary Steenburgen)
22.00 House of Eliott
23.00 Rave
24.00 Movie: 'Goin' South' (1978; Jack Nicholson/Mary Steenburgen)
02.00 House of Eliott
03.00 Rave
04.00 Movie: 'Spook Busters' (1946; Huntz Hall).

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG

16.05 Movie: 'Perry Masson: The Caste of the Shooting Star' (1986; Raymond Burr)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.05 Movie: 'The White Buffalo' (1977; Charles Bronson/Will Sampson)
22.05 Victo Awards
23.05 Movie: 'The Savage Bees'
01.05 Movie: 'Terror Out of the Sky' (1978; Efrem Zimbalist Jr.)
03.05 Movie: 'Killer Bees' (1974; Glora Swanson)
04.35 Movie: 'The Bees' (1978; John Saxon).

ZONDAG

13.30 Movie: 'Grease' (1978; John Travolta)
02.50 Movie: 'G.I. Blues' (1960; Elvis Presley)
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 Movie: 'Blue Water, White Death' (1971; Peter Gimbel/Ron Taylor)
21.00 National Geographic Explorer
22.00 Cousteau's Rediscovery of the World
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News.

EURO-TV (kanaal 76/77)

ZATERDAG

19.00 Ministars
19.30 Jeans
19.50 NOS Journaal
20.10 'Iris' (deel 4)
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG

19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Grote Club Show
20.45 NOVA
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios: Ds. H.B. van der Steen
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko: *The Clock*
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno: *The Courtmartial of Jackie Robinson*
23.30 Sluiting.

ZONDAG

16.00 Sena di Señor
17.00 Sala di Konsierto
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di Bishita Ku.....
19.00 Cocktail Special
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Baghdad Café (met Whoopi Goldberg)
21.30 Miniserie: *Rose Against Odds* (last)
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

20.00 Frannie's Turn
20.30 Brooklyn Birdge
21.00 Raven
22.00 Angel Street.

ZONDAG

19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote
21.00 CBS Sunday Movie
23.00 CBS News.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG

20.00 Here and Now
20.30 Out All Night
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters.

ZONDAG

19.00 Secret Service
20.00 I Witness Video
21.00 NBC Sunday Night at the Movies.

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

18.00 Movie: 'Soapdish' (1991;)
18.00 Movie: 'Doc Hollywood' (1991; Michael J. Fox/Julie Warner)
20.00 Movie: 'Other People's Money' (1991; Danny DeVito/Gregory Peck)
21.45 Free Preview
22.00 Dream On: The Son Also Rises
22.45 Larry Sanders (Gary Shandling)
23.30 Movie: 'Boyz N The Hood' (1991; Cuba Gooding Jr./Ice Cube)
01.25 Movie: 'Comrades of the Summer' (1992; Joe Mantegna/Natalia Negoda)
03.15 Movie: 'Double Impact' (1991; Jean-Claude van Damme/Geoffrey Lewis)
05.10 Movie: 'The Super' (1991; Joe Pesci).

ZONDAG

13.00 First Look: A River Runs Through It
13.30 Movie: 'The Empire Strikes Back' (1980; Mark Hamill/Harrison Ford)
15.45 Movie: 'Judgment' (1990;)
17.30 Mr. Bean (Rowan Atkinson)
18.00 Movie: 'Defending Your Life' (1991; Albert Brooks/Meryl Streep)
20.00 Movie: 'Running Mates' (1992; Diane Keaton/Ed Harris)
21.30 One-Night Stand
22.00 Kids in the Hall
22.30 Movie: 'Dead Again' (1991; Kenneth Branagh/Emma Thompson)
24.25 Movie: 'Teamster Boss: The Jackie Presser Story' (1992; Brian Dennehy/Jeff Daniels)
02.20 Larry Sanders (Gary Shandling)
02.50 Tales From the Crypt
03.20 Movie: 'Rude Awakening' (1989;)
05.05 Movie: 'Double Revenge' (1988; Leigh McCloskey/Joe Dallesandro).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

20.00 Covington Cross
21.00 Crossroads
22.00 The Commish
23.00 ABC News.

ZONDAG

19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News.

In Tadzjikistan: Doden bij strijd Nabijevs voor- en tegenstanders

KOERGAN-TJOEBE - In het zuiden van Tadzjikistan zijn zaterdag hevige gevechten uitgebroken. Honderden inwoners van Koergan-Tjoebe zijn in paniek de stad ontvlucht, die bestookt werd door tanks en artillerie.

Rond Koergan-Tjoebe wordt al weken hevig gevochten door voor-en tegenstanders van de verdreven president Rachmon Nabijev. Onder zwaar artillerievuur vluchtten de inwoners te voet de stad uit, terwijl zij karren met dekens, brandhout, kleden en alles wat zij maar konden redden meesleepten. "Er wordt zwaar gevochten in en rond de stad. Vandaag (zaterdag) zijn achttien mensen gedood", vertelde Alim Dajimov, een Islamitische strijder van de anti-Nabijev-milities. Het aantal doden kon niet uit onafhankelijke bronnen bevestigd worden.

Snelle interventie macht van NAVO

BIELEFELD - De NAVO heeft vrijdag in het West-duitse Bielefeld het zogeheten Rapid reaction corps (RRC) opgericht. Tot de eerste bevelhebber van het snelle interventieleger werd de Britse generaal Sir James MacKenzie benoemd. Bij de ceremonie waren secretaris-generaal Manfred Worner en de NAVO-bevelhebber in Europa John Shalikashvili aanwezig.

Moçambique: Renamo begint met offensief

ROME/MAPUTO - Het regeringsleger van Moçambique heeft de rechtse verzetsbeweging Renamo er donderdag van beschuldigd een offensief te zijn begonnen aan de vooravond van de ondertekening van een vredesakkoord.

De ondertekening die donderdag had moeten gebeuren in Rome, is zeker een dag uitgesteld, zo maakte een woordvoerder van het Italiaanse ministerie van Buitenlandse zaken bekend. Renamo-leider Afonso Dhlakama heeft bezwaar aangetekend op twee punten van het vredesakkoord, zo melden diplomaten, waardoor de ondertekening vertraging oploopt. Dhlakama zou donderdag aankomen in Rome, evenals de Zuidafrikaanse minister van Buitenlandse zaken Roelof Botha.

Voorwaar, ik zeg u,
heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.
Met grote verslagenheid maken wij het overlijden bekend van

HUBERT BOYE
(Beter bekend als Bèti)

Namens zijn vrouw:	**Norma Boye-Boye**
Zijn kinderen:	**Wayne Boye** **Neville en Corine de Haseth-Boye** **Rob en Shelley van Marlen-Boye (Nederland)** **Elvis en Jennifer Boye-Campbell** **Ivan en Sahaida Boye-Isenia**
Zijn kleinkinderen:	**Ivan en Gina, Alexander, Jennefer, Patricia, Christopher, Kimberly**
Zijn broers en zusters:	**Elva Maal en fam** **Doe Boye en fam** **Cornelis en Greta Boye-Rojer en fam**
Schoon broers en zusters:	**Maria Boye-de Haseth en fam.** **Wilson Boye en fam.** **Sidney Boye en fam** **Jossy en Marlène de Haseth-Boye en fam**
Overige nichten, families en vrienden	**Maureen Hermelijn, Rhoda Bucci, Johanna Forbes, Boye, de Haseth, Evertsz, van Marlen, Campbell, Isenia, Maal, Rojer, Cloose, Erdelyi, Voges, Hermelijn, Bucci, Pannefiek, Badaracco en Angeline Vorst.**

De teraardebestelling zal plaatsvinden op **Zondag 4 oktober** vertrekkende vanuit de Emmakerk te Rio Canario naar de protestantse begraafplaats te Oranjestraat.
Gelegenheid tot kondoleren vanaf 1.00 uur 's middags in de Emmakerk.
Na de teraardebestelling gelieve geen rouwbeklag aan huis.

Met droefheid delen wij U mede, dat na een kortstondige ziekte toch nog vrij onverwacht, in het St. Maarten Gasthuis te Venlo van ons is heengegaan, mijn lieve man, onze zorgzame pap en lieve opa, zwager en oom

FERD NABBEN
echtgenoot van
Fien Hovens

Hij overleed, voorzien van het Heilige Sacrament der zieken, in de leeftijd van 83 jaar.

Venlo	F. Nabben-Hovens
Curaçao	Berthy Bardouille-Nabben Errol Bardouille Erry en Gerrine Parisch en Esf Danilo en Raiza
Blerick	Theo Nabben Annie Nabben-Verbeeten Eveline en Wim Marie-José en Paul Luc
Venlo	Rini Nabben
Blerick	Nicky Berben-Nabben Geelt Berben Annemarie Jeroen
	Familie Nabben Familie Hovens Familie Winters

30 september 1992
Deken van Oppensingel 201, 5911 AC Venlo.
De uitvaartdienst zal gehouden worden op maandag 5 oktober om 11.00 uur in de kerk van de H. Martinus te Venlo, waarna de begrafenis zal plaatsvinden op de Algemene Begraafplaats aan de Tegelseweg te Venlo.
Zondag om 18.30 uur zal ter intentie van Pap een Heilige Mis worden opgedragen in genoemde kerk.
Er is gelegenheid tot schriftelijk condoleren voorafgaande aan beide diensten.
Zij die geen kennisgeving mochten ontvangen, gelieven deze annonce als zodanig te beschouwen.

SVB Banko di Seguro Sosial

SVB Sociale Verzekeringsbank N.A.

maakt met diep leedwezen het overlijden bekend van de heer

HERBERT BOYE

In leven ex controleur van de Bank. Zijn toewijding en inzet zal bij ons voor altijd in hoge ere blijven. Hij ruste in vrede.

Direktie, Staf en Personeel van de Sociale Verzekeringsbank,

Otrobanda, 1 oktober 1992.

Met diepe droefheid maken wij het overlijden bekend van:

GEORGE MORRIS PALM

Dag, uur en plaats van de teraarde bestelling zal later bekend worden gemaakt.

Namens de familie
Stanley D. Palm.

Colofon AMIGOE
Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

AMIGOE N.V.
[illegible] z/n of P.O.B. 577
[illegible]

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Groundove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordiger/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde;
Whitewalleweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Joe de Roo en Victor Hellemp:
Radio Nederland Wereldomroep
(tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Distico N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 298.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.826

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 80 cent;
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf. 16,–, op Aruba Naf 17,–.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 50,– per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

ÑAPA
Weekend Bijlage Amigoe
Zaterdag 3 oktober 1992
AMIGOE

INTERVIEWS

Bosboom: consumentenman van de t.v.

REPORTAGES

Reggae dansen in Jamaica

'Akatsuki Maru' op weg naar Caribische Zee

Wet biedt weinig bescherming tegen Japans plutonium transport

= door prof. mr. A. Soons =

MILIEU organisaties in de Nederlandse Antillen en op Aruba, hebben in een brief aan de minister voor Antilliaanse en Arubaanse Zaken, Mr. Ernst Hirsch Ballin, aandacht gevraagd voor plutonium transporten met Japanse schepen die gebruik maken van de Caribische wateren op hun reis naar Engeland en Frankrijk.
Gevraagd wordt bij de regeringen in Tokio, Washington, Londen en Parijs nadere informatie op te vragen t.a.v. deze transporten. Eerder hadden de milieubewegingen op Aruba de lokale politici en vakbonden benaderd om stappen te ondernemen tegen de voorgenomen plutonium transporten. Op Curaçao hebben de organisaties Amigunan di Tera en Defensa Ambiental, bij de minister-president, de leden van de Staten, het Bestuurscollege en de leden van de Eilandsraad hun bezorgdheid naar voren gebracht. Een handtekeningen aktie op Curaçao heeft tot dusverre 800 handtekeningen opgeleverd.
De vraag is wat er op internationaal gebied juridisch te ondernemen valt tegen de Japanse plutonium transporten? Prof. Mr. A. Soons probeert in deze bijdrage voor de Napa daarop een antwoord te geven.

HET VOORNEMEN van Japan om in de komende tien jaar jaarlijks enkele tonnen plutonium per schip te vervoeren van Frankrijk en Engeland naar Japan, is de afgelopen maanden steeds meer in de publieke belangstelling gekomen. Milieu-organisaties, volksvertegenwoordigers en regeringen in verschillende delen van de wereld hebben hun bezorgdheid geuit in verband met de grote gevaren die aan dit vervoer zijn verbonden. Ook in de Caraïbische regio krijgt dit onderwerp de laatste tijd veel aandacht, omdat een van de mogelijke routes voor het vervoer die door het Panama-kanaal betreft. Het eerste transport met de *Akatsuki Maru*, wordt reeds in de loop van oktober verwacht. Milieuorganisaties op Curaçao en Aruba hebben inmiddels ook hier politieke belangstelling voor het onderwerp opgewekt, en het onder de aandacht van de Koninkrijksregering gebracht. Maar wat kunnen Aruba, de Nederlandse Antillen en de Koninkrijksregering doen?

Het is goed eerst iets te zeggen over de achtergronden van deze plutoniumtransporten en over de hieraan verbonden gevaren. Het plutonium is afkomstig van de opwerking van radioactief afval uit Japanse kernenergiecentrales dat per schip van Japan naar Frankrijk en Engeland wordt vervoerd. In opwerkingsfabrieken wordt daar van het afval plutonium gemaakt, dat vervolgens wordt terugverscheept naar Japan; zelf is Japan nog niet in staat tot dit opwerkingsproces. In de discussies over de plutoniumtransporten speelt op de achtergrond de vraag mee waarom Japan wil overgaan op plutonium als brandstof voor haar kernenergiecentrales en waarom het zulke grote voorraden wil aanleggen van dit materiaal dat tevens als grondstof voor atoombommen wordt gebruikt. Daarop zal ik niet ingaan, ik beperk mij tot de internationaal-rechtelijke aspecten van het vervoer van dit materiaal over zee.

GEVAREN

De gevaren die aan de plutoniumtransporten (steeds 1 ton per reis) zijn verbonden zijn drieërlei. In de eerste plaats het vrijkomen bij een ongeluk van het plutonium in het milieu. Dat zou een regelrechte ramp betekenen voor zowel het mariene milieu als de gezondheid van personen in een groot gebied rond de plaats van het ongeval. De radioactieve besmetting zou duizenden jaren kunnen duren. Hierdoor zou ook ernstige economische schade worden toegebracht (toerisme, visserij en drinkwatervoorziening). Ter beveiliging tegen ongevallen is het plutonium opgeslagen in kisten omgeven door vier lagen lood die hoge temperaturen bij brand en de druk bij een waterdiepte tot 10 km kunnen doorstaan.

In de tweede plaats lopen de transporten het risico van een overval door criminelen die het plutonium aan een geïnteresseerde regering willen verkopen, t.b.v. het vervaardigen van atoomwapens, of eventueel zelfs van een overval door agenten van zo'n regering. Ten derde bestaat het risico van kaping van het schip door terroristen, die daarmee inwilliging van bepaalde eisen willen afdwingen. In verband met deze laatste twee gevaren wordt het schip steeds begeleid door het licht bewapende Japanse kustwachtschip *Shikishima*. Waarschijnlijk is het vooral ook hierom dat Japan geheimhouding betracht m.b.t. de door de schepen te volgen route en het tijdschema.

Bij een analyse van de op deze transporten van toepassing zijnde regels van het internationale recht kunnen drie elementen onderscheiden worden: preventie, optreden bij ongevallen en aansprakelijkheid voor schade.

PREVENTIE

De meest effectieve preventieve maatregel zou zijn het transport geheel te verbieden. Er bestaat echter geen regel van internationaal recht die plutoniumvervoer over zee verbiedt. Zo'n verbod zou wel afkomstig kunnen zijn van de vlaggestaat van het schip. Aangezien dat in dit geval Japan zelf is, is dat niet aan de orde. Vervolgens zou Frankrijk of Engeland, de landen van waaruit het plutonium wordt verscheept, het schip kunnen verbieden uit te varen; ook dat lijkt niet waarschijnlijk. Tenslotte zouden de Verenigde Staten kunnen ingrijpen, omdat op dit vervoer de regels van een Japans-Amerikaans kernenergieverdrag van 1988 van toepassing zijn, aangezien plutonium mede is vervaardigd uit door de V.S. aan Japan geleverd uranium. Er zijn nog geen tekenen dat de Amerikaanse regering met dit middel wil ingrijpen.

Prof. mr. A.H.A. Soons is hoogleraar volkenrecht en directeur van het Netherlands Institute for the Law of the Sea (Nilos), Rijksuniversiteit Utrecht. Hij is tevens gastdocent aan de Universiteit van Aruba.

Indien dan het vervoer toch plaatsvindt, dient het te geschieden met inachtneming van alle toepasselijke internationale veiligheidsvoorschriften. Deze betreffen de bouw en uitrusting van het schip, de bemanning (regels van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) te Londen), alsmede de verpakking - in dit geval de regels van het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA te Wenen). Er is geen reden om eraan te twijfelen of deze voorschriften volledig worden nageleefd. Immers, ook voor Japan zelf staan zeer grote belangen op het spel: financieel risico bij verlies, schade voor eigen milieu en volksgezondheid en aansprakelijkheid voor schade. Echter, het is de vraag of de bestaande voorschriften, met name m.b.t. de verpakking, wel voldoende zijn. Door milieuorganisaties wordt gesteld dat dit niet het geval is. Daar komt dan nog bij de veiligheid van de route, in verband met de kans op aanvaringen, stormschade e.d.

Een derde categorie van preventieve maatregelen betreft de eventuele mogelijkheid voor kuststaten gelegen aan de zeegebieden, waardoor de transporten zullen plaatsvinden om de schepen te weren uit hun wateren. Daarbij kunnen vier situaties worden onderscheiden. Ten eerste de doorvaart door de territoriale zee. De territoriale zee strekt zich uit tot twaalf zeemijl (22 km) uit de kust en valt onder de soevereiniteit van de kuststaat. Alle schepen bezitten daar het 'recht van onschuldige doorvaart'. M.i. zou een kuststaat echter gerechtigd zijn de plutoniumtransporten uit zijn territoriale zee te weren. Dat mag echter niet in de tweede situatie, namelijk de territoriale zee die gelegen is in een internationale zeestraat. Dat is een verbinding tussen twee delen van de volle zee die smaller is dan 24 zeemijl en dus geheel binnen de territoriale zee valt. Daarin geldt een bijzonder 'recht van doortocht' voor alle schepen dat niet mag worden opgeschort.

Om de Caraïbische Zee binnen te varen zal in de meeste gevallen door een internationale zeestraat worden gevaren.

Dat kuststaten de doorvaart niet mogen verbieden wordt geïllustreerd door het standpunt van Indonesië, dat Japan naar verluidt niet heeft verboden door de Indonesische archipelwateren te varen met de plutoniumschepen, maar heeft verzocht bepaalde drukke routes te mijden.

De derde situatie betreft de 'Exclusieve Economische Zone' (EEZ), een gebied dat door kuststaten mag worden ingesteld en zich uitstrekt tot maximaal 200 zeemijlen (370 km) uit de kust. In de EEZ heeft de kuststaat soevereine rechten voor de opsporing en winning van de levende en niet-levende rijkdommen van de zee (met name vis, olie en gas). Hier geldt echter voor de scheepvaart in beginsel dezelfde vrijheid van scheepvaart als in de volle zee, waardoor plutoniumtransporten niet mogen worden verboden. Niet voor niets heeft Zuid Afrika (volgens berichten in de pers) Japan slechts 'dringend verzocht' en niet verboden, met de plutoniumtransporten buiten de Zuidafrikaanse EEZ te blijven. Weliswaar heeft een kuststaat in zijn EEZ ook zekere bevoegdheden ter bescherming van het mariene milieu, maar die betreffen vooral het tegengaan van illegale lozingen. Overigens bezitten de Nederlandse Antillen en Aruba, in tegenstelling tot de andere landen in de Caribische region, nog geen EEZ.

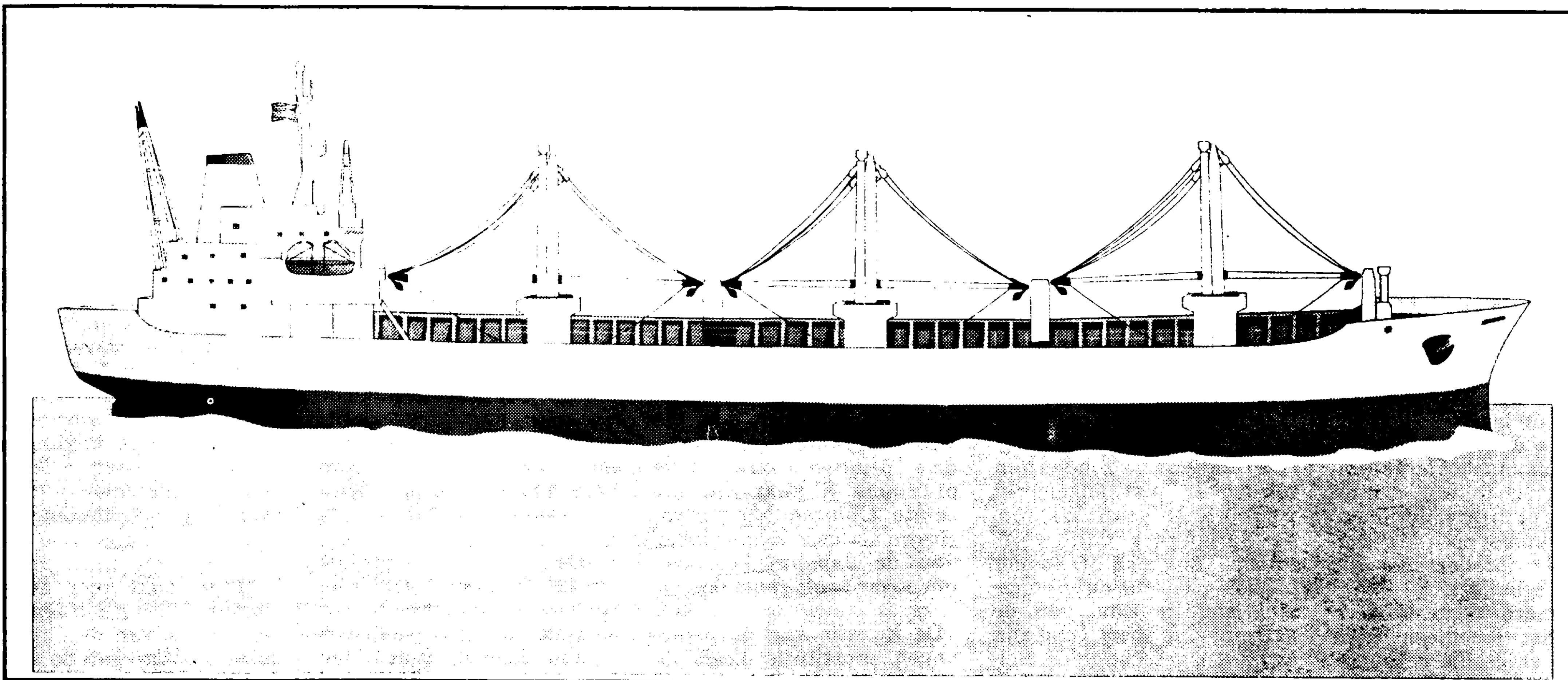
Tenslotte is er de doorvaart door het Panama kanaal. Hier rusten de verantwoordelijkheden bij de V.S. en Panama, die de doorvaart zouden kunnen verbieden op grond van een onaanvaardbaar risico voor het kanaal en de omgeving. Het lijkt niet waarschijnlijk dat het zover komt, mede in verband met de precedent-werking die van zo'n verbod zou kunnen uitgaan.

ONGEVALLEN

Indien het transport dan toch plaatsvindt, doet zich de vraag voor wat dient te geschieden bij ongevallen. In de eerste plaats rust op het schip (de reder) en de vlaggestaat (Japan) de verplichting al het mogelijke te (laten) doen om de schadelijke gevolgen van een ongeval zoveel mogelijk te beperken. Indien die schadelijke gevolgen zich kunnen uitstrekken tot een of meer kuststaten in het betrokken gebied, dan zijn die kuststaten ook bevoegd tot optreden. Dit heet de 'interventiebevoegdheid'. Dit optreden kan variëren van het geven van aanwijzingen aan de kapitein of de bergers, tot het laten wegslepen van het schip. De interventiebevoegdheid mag niet alleen worden uitgeoefend in de territoriale zee, maar ook in de EEZ en zelfs daarbuiten. Overigens zijn alle landen verplicht naar vermogen aan de bemanning hulp te bieden bij een ongeval. Er is echter géén verplichting het schip dan toe te laten tot een haven.

Een -zeer gewaagde -interpretatie van de interventie-bevoegdheid zou er zelfs toe kunnen leiden dat kuststaten het schip verbieden binnen een bepaalde afstand uit de kust (wellicht veel meer dan 200 zeemijl) te komen. We zitten dan eigenlijk weer in de preventieve sfeer. De redenering zou dan zijn dat deze plutoniumtransporten een zo onvergelijkbaar groot risico (qua omvang van de schade) vormen dat enig ongeval in de nabijheid van de kust absoluut moet worden voorkomen en derhalve een soort 'preventieve interventie' mag plaatsvinden. Een dergelijk standpunt lijkt juridisch niet goed verdedigbaar, nog afgezien van het feit dat het probleem naar elders wordt verschoven. Het zou dan beter zijn naar een totaal verbod van vervoer van plutonium over zee te streven. In dat verband zou het als politiek drukmiddel misschien een rol kunnen spelen.

Nu overigens Japan de kuststaten waarlangs het schip zal varen niet tevoren waarschuwt, zal dit alles in de praktijk moeilijk te verwezenlijkebn zijn. Daarnaast bemoeilijkt dit het treffen van voorbereidende beveiligingsmaatregelen door de betrokken kuststaten.

AANSPRAKELIJKHEID

Tenslotte de vraag naar de aansprakelijkheid voor de schade tengevolge van een ongeval. Indien het onverhoopt ooit zou komen tot een ongeval met ernstige schadelijke gevolgen zal het duidelijk zijn dat de normale aansprakelijkheidsregels m.b.t. het vervoer over zee geen enkel soelaas zullen bieden. De verzekering zal slechts een (gering) deel van de schade vergoeden. Het volledige risico is onverzekerbaar. De eigenaar van het schip heeft ook geen vermogen. Echter, in dit geval kan worden gesteld dat de Staat Japan (mede) aansprakelijk zal zijn, zowel civielrechtelijk als volkenrechtelijk. Mijns inziens zal Japan niet kunnen volstaan met te stellen dat het alles heeft gedaan wat redelijkerwijs nodig was om schade te voorkomen. Nu het om een zeer bijzonder risico ging, waarvan Japan terdege op de hoogte was (hierbij kunnen eventuele diplomatieke démarches, die vóór het transport jegens Japan worden ondernomen, een ondersteunende rol spelen), kan de Japanse regering worden aangesproken voor de gehele schade op grond van risico-aansprakelijkheid. Het zou daarbij om vele miljarden dollars kunnen gaan.

POLITIEKE DRUK

Het huidige internationale recht biedt dus weinig mogelijkheden om de plutoniumtransporten tegen te gaan, zo men dat zou willen. Wel zouden ze wellicht beter kunnen worden gereguleerd, in de zin van betere veiligheidsvoorschriften. Daarover zijn binnenkort enkele bijeenkomsten van de I.M.O. belegd. Ook de I.A.E.A. zal zich daarmee moeten bezighouden. Maar de resultaten daarvan hebben slechts effect op wat langere termijn. Op korte termijn helpt slechts politieke druk, vooral op Japan, maar eventueel ook op de V.S., Frankrijk, Engeland en Panama. Die politieke druk zou van zoveel mogelijk landen afkomstig moeten zijn. Voor het Koninkrijk der Nederlanden zou de minister van Buitenlandse Zaken de aangewezene zijn om Japan van de Antilliaanse en Arubaanse zorgen op de hoogte te stellen.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Luitenant Hendrickx sceptisch over toekomst

Angolezen zijn het wachten beu na 30 jaar oorlog

DEN HAAG - "Als je op het vliegveld van Luanda aankomt dan schrik je wel even. Het is daar zo'n gigantische bende. In Luanda, de hoofdstad, ook. Dat is echt crisis. Alles was kapot. Maar ja, wat wil je na 30 jaar oorlog", zegt luitenant Laurent Hendrickx. Hij is voor de marechaussee van september 1991 tot februari 1992 in Angola geweest als politie-waarnemer van de Verenigde Naties. De strijdende partijen, de eenpartij-regering van het MPLA (Volksbeweging voor de bevrijding van Angola) en de verzetsbeweging Unita (Unie voor de totale onafhankelijkheid van Angola), sloten in mei 1991 een vredesakkoord. Dat mondde op 29 en 30 september uit in 'eerlijke en vrije' verkiezingen voor een nieuwe president en een nieuw parlement. "De Angolese bevolking leeft van dag tot dag. De mensen raken er langzaam aan gewend dat er morgen ook voedsel is en dat er geen beschietingen meer zijn. Maar dat gaat jaren duren, voor veel van hen is het hun hele leven al oorlog. Zij hebben schoon genoeg van de gevechten, zij willen vrede", aldus Hendrickx.

"Je kunt alleen niet verwachten dat zij daar nu al in geloven", vervolgt hij. "Voor hen is het pas vrede als zij voedsel hebben, en kleding en een huis. Voorlopig wachten ze gewoon af wat er gebeurt". De VN-macht, Unavem-II, houdt toezicht op de uitvoering van het akkoord en de organisatie van de verkiezingen. De 350 militaire waarnemers, onder wie 15 Nederlanders, controleren of het bestand gehandhaafd wordt en begeleiden de demobilisatie van het leger en het verzet. De 126 politiewaarnemers, van wie 10 Nederlandse marechaussees, moeten de neutraliteit van de politie waarborgen. Unavem-II blijft, zo is het plan, tot eind november in Angola.

RUZIE

Hendrickx was betrokken bij het overleg tussen MPLA, Unita en de VN over de vorming van een nationale politiemacht. "Dan merk je dat ze er na al die jaren burgeroorlog niet aan gewend zijn dat zij samen moeten werken", verzucht hij. "Dan kwam een van beide partijen weer niet opdagen bij een vergadering en als ze er wel waren zaten ze te ruziën over kleine dingen, zoals: Hoe komt het dat de andere partij allemaal voordelen heeft die wij niet hebben. De zakelijke kwesties die eigenlijk snel geregeld moesten worden bleven daardoor liggen".

Angolezen stonden deze week in de rij om hun stem uit te brengen bij de eerste vrije verkiezingen sinds 1975.

Op grond van het vredesakkoord moet er in Angola een neutrale politiemacht komen. Om dat te bereiken worden strijders van Unita opgenomen in het politiekorps van de MPLA. "Daarom vormden wij teams met twee mensen van Unita, twee van de MPLA en twee namens de VN, die in de verschillende regio's een politiemacht gingen opzetten. Maar toen ik wegging was 80 procent van wat er gepland was nog niet gebeurd". De VN-macht in Angola heeft al vaker geklaagd dat de operatie achter ligt op het schema dat in het vredesakkoord was vastgelegd. Zo is nog maar een klein deel van alle militairen en verzetsstrijders daadwerkelijk gedemobiliseerd en zijn -waarschijnlijk- nog lang niet alle wapens ingeleverd.

GROOT LAND

"Het land is ook zo verschrikkelijk groot. Wij zaten daar met krap 500 man om een gebied 33 keer zo groot als Nederland in de gaten te houden, dus ga maar na", vertelt Hendrickx. "En de verbindingen zijn heel slecht. De infrastructuur is door de oorlog helemaal kapot. Grote gedeelten van het land zijn alleen maar door de lucht bereikbaar".

"Het hotel in Luanda waar wij zaten bijvoorbeeld, dat was in naam een heel goed hotel. Maar a was er geen water, geen elektriciteit, zij hadden nauwelijks voedsel", zegt Hendrickx. "De eerste dagen waren wij echt bezig om zelf ons eten te versieren. Later veranderde dat, toen kwam de Portugees terug van wie het hotel voor de onafhankelijkheid geweest was. Daarna werd het met de dag beter".

Overigens was dat hotel zeer luxe vergeleken bij de behuizing waar andere VN-waarnemers werden ondergebracht. "In het zuiden, in Unita-gebied, hadden ze voor de VN grashutten gebouwd zoals daar gebruikelijk is. Daar kun je natuurlijk moeilijk wat van zeggen, maar voor sommige jongens was het wel even wennen", vertelt Hendrickx.

"In gebieden waar zwaar gevochten is, zijn de mensen heel blij dat de VN komt. Daar kun je ook merken dat het structureel geweld is afgenomen. Wel is er geweld van de militairen en opstandelingen die officieel gedemobiliseerd moeten worden. Het leger en Unita zouden naar schatting uit 185.000 strijders bestaan, terwijl het nieuwe nationale leger maar 65.000 man zal tellen", legt Hendrickx uit. "Unita bijvoorbeeld ronselde jongetjes van vier à vijf jaar die zij een militaire opleiding gaven. Die mannen hebben geen huis waar zij naar terug kunnen, zij weten niet eens waar zij vandaan kwamen. Zij hebben geen vak, geen geld, zij zijn alleen maar militair. Dus die trekken met hun wapens het binnenland in. Dat wordt echt een probleem".

Hij is sceptisch over de toekomst. "De bevolking wil vrede, maar je weet niet wat Unita of de MPLA na de verkiezingen gaan doen. Vooral Unita doet moeite om de kiezers op zijn hand te krijgen, maar voor veel mensen in het noorden zijn zij de mensen van de aanslagen en de aanvallen. De kans is niet denkbeeldig dat de partij die de verkiezingen verliest na het vertrek van de VN in november toch weer gaat vechten".

HELMUT KOHL

Natie bedreigd door misère in Oost Duitsland

Regering Kohl viert tweede lustrum niet in juichstemming

BONN - Overschaduwd door grote binnenlandse en economische problemen, tekenen van slijtage en dramatisch afgenomen populariteit hebben de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en zijn christendemocratisch-liberale coalitie op 1 oktober hun tienjarig regeringsjubileum bereikt. Reden voor een uitbundige viering is er niet.

De zesde kanselier van de Bondsrepubliek, die met de Duitse éénwording in oktober 1990 zijn stempel drukte op het naoorlogse Duitsland, verkeert na een ambtsperiode van tien jaar in een zware crisis.

De economische misère in Oost-Duitsland bedreigt het welzijn van de natie. Er heerst sociale onrust. De asielproblematiek en dreigende belastingverhogingen drijft de kiezers uiteen. Vreemdelingenhaat en rechtsradicalisme scheppen een slecht beeld in de wereld.

Daarbij komt dat op de weg naar de Europese politieke unie - een van de levensdoelen van Kohl - nieuwe hindernissen opdoemen. De andere landen voelen zich door de Duitse economische macht en de strategie van de Bundesbank bedreigd. Terwijl de oppositie in Bonn in een loopgravenoorlog is verwikkeld en de kanselier met rust laat, wordt Kohl door zijn tot nu toe trouwste bondgenoten uit de binnenlandse economie onder vuur genomen.

ONTEVREDENHEID

Zelfs in zijn eigen partij, de christendemocratische CDU, groeit de ontevredenheid. Een offensieve politiek, die de kiezers en de buitenlandse partners vertrouwen geeft, ontbreekt. CDU-politici zoals de fractievoorzitter in het parlement, Wolfgang Schauble, of minister van Defensie Volker Ruhe raken in de media weer in de rol van kroonprins. Voor Kohl is de situatie niet nieuw. Zelden is over een topman in Bonn zo vaak voorspeld dat hij spoedig zou moeten opstappen. Hij overleeft pech en affaires net zo onbeschadigd als rebellie in zijn eigen partij. Met een klaarblijkelijk dikke huid pleegt hij een crisis eerder uit te zitten dan aan te pakken.

Kohl zal zijn politieke instinct en hardnekkigheid weer in stelling moeten brengen om zichzelf en de regering uit het slop te halen. Dat hij op beslissende momenten de juiste stap kan zetten, heeft hij in het Duitse herenigingsproces gewezen. De manier waarop hij na de val van de communistische machthebbers in de DDR in 1989 het historische moment benutte en ondanks weerstand van binnenuit en van buitenaf aanstuurde op de staatkundige eenheid, brengt hem volgens tijdgenoten in het rijtje van Konrad Adenauer (1949-1963) en Willy Brandt (1969-1974). Maar de eenwording was meer een 'geschenk' van de geschiedenis dan het berekende resultaat van een doelgerichte politiek. Weliswaar heeft Kohl met zijn beleid van constructief nabuurschap het communisme murw gemaakt, maar niemand had zo'n snelle ondergang van het oostblok verwacht.

TIMING

Een gevoel voor timing geldt als een sterk punt van Kohl. Dat bewees hij al bij zijn greep naar de macht tien jaar geleden, toen hij de sociaal-democratische bondskanselier Helmut Schmidt met hulp van afgehaakte liberalen via een motie van wantrouwen uit het zadel stootte en zich op 1 oktober 1982 in de Bondsdag tot regeringsleider liet kiezen.

Mijlpalen tijdens zijn bondskanselierschap in de daaropvolgende jaren waren het beteugelen van de overheidsuitgaven, het herstel van de vertrouwensbanden met belangrijke westerse bondgenoten, de voortzetting van de verdragspolitiek met Oosteuropese staten en een nieuwe impuls van de Europa-politiek.

De door Kohl uitgeroepen 'conservatieve ommezwaai' had zijn weerslag in het 'ja' van Bonn tegen de raketbewapening van de NAVO, in financiële en economische hervormingen en in het sociale beleid. De door de ultraconservatieven geeiste uitgebreide ruk naar rechts liet hij niet toe. In drie opeenvolgende verkiezingen werden Kohl en zijn verbond door de Duitsers in hun positie bevestigd, de laatste keer in het jaar van de eenwording met een trion.fantelijke meerderheid van 55 procent.

Maar afgezien van de periode tijdens het eenwordingsproces toen de wereld hem vereerde als een groot staatsman, is Kohl er nooit in geslaagd echt de gunst van publiek en media te krijgen. In populariteitspeilingen eindigt hij meestal op een van de laatste plaatsen. Kohl, die ooit uitdrukkelijk aanspraak maakte op geestelijk leiderschap, was voor de Duitsers noch de vaderfiguur zoals Adenauer noch de gezaghebbende intellectueel als Helmut Schmidt.

De schare tegenstanders beziet het fenomeen Kohl dikwijls enigszins onthutst. Ze verklaren zijn uithoudingsvermogen en zijn machtsbewustzijn uit zijn meer dan 30-jarige ervaring als profpoliticus. In zijn CDU die hij al 19 jaar leidt, heeft hij met succes al zijn potentiele rivalen uitgeschakeld. Naast hem bestond nauwelijks - althans niet voor lange tijd - een serieuze leidersfiguur.

Twee jaar na de eerste verkiezingen in het verenigde Duitsland, die de eenwording bezegelden en Kohl op zijn hoogtepdunt van populariteit toonden, komen de slijtageverschijnselen steeds meer aan de oppervlakte. Bonn gaat halfslachtig om met de nationale problemen. Terwijl Kohl de crisis uitzit en zijn bondgenoten 'business as usual' bedrijven, groeit onder de Duitsers de ontevredenheid over de politiek.

Frustratie en onrust nemen toe en verdringen het vroegere gevoel van optimisme dat verandering mogelijk is. Uit onderzoeken en uitslagen van regionale verkiezingen blijkt dat de volkspartijen zowel in het regerings- als in het oppositiekamp aanhang verliezen. Extreem-rechts en extreem-links zijn succesvol in het afvangen van stemmen. Commentatoren constateren een stemming van 'het zal onze tijd wel duren' in Bonn en voorzien dat de christendemocratische-liberale coalitie, die bij de verkiezingen in 1994 op de proef zal worden gesteld, kort voor haar einde staat. De leider van de meeregerende liberalen, Otto Graf Lambsdorff, dreigde al de coalitie te verlaten als zij zich nog verder 'belachelijk' maakt.

Chinees voert eenzame campagne

Tong Zeng wil Japan laten betalen voor oorlogsleed

BEIJING - De volksrepubliek China is niet het land waar het gemakkelijk is als eenling actie te voeren. Zeker niet als het gaat over de gevoelige diplomatieke betrekkingen tussen China en Japan. China geeft geen toestemming voor straatprotest. Politie en veiligheidsmensen in burgerkleding letten scherp op elk teken van politieke onruststokers.

Maar dit kan Tong Zeng niet deren. De 36-jarige jurist heeft eigenhandig een campagne opgezet om miljarden dollars herstelbetaling te eisen van de Japanse regering voor de wreedheden begaan tijdens de bezetting in de Tweede Wereldoorlog. "De Duitse nazi's konden hun misdrijven niet ongemerkt voorbij laten gaan. Waarom de Japanners dan wel?" vraagt Tong zich af. Zonder officiële goedkeuring en enigszins aan de rand van de samenleving voert Tong zijn strijd voor gerechtigheid. Beijing ging in 1972 in ruil voor de Japanse erkenning van China met een regelijk akkoord waarbij het verzoek tot herstelbetalingen kwam te vervallen.

BARBARIJ

Tongs verhalen over barbarij en ellende zijn niet die die de Chinese en de Japanse autoriteiten graag willen horen. Niet in het minst keizer Akihito, die eind oktober als eerste Japanse monarch een staatsbezoek brengt aan China. Maar voor Tong weegt eerherstel voor de 10 miljoen Chinezen die zijn vermoord en de ontelbaren die in de jaren dertig en veertig zijn verkracht, mishandeld en verminkt zwaarder dan Beijings diplomatieke behoefte Japan te vriend te houden.

Vanuit zijn kleine flat bij het universiteitscomplex van Beijing leidt hij een nationaal onderzoeksbureau naar informatie over de Chinese slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. "Ik besteed de helft van mijn tijd hieraan. En ik zou graag de mogelijkheid hebben er nog meer aandacht aan te geven", zegt hij.

Brieven die hij ontvangt behelzen verhalen als die van Hou Donge, een inmiddels 71-jarige vrouw uit de provincie Shanxi die als eerste Chinese haar ervaringen als 'gezelschapsdame' van de Japanse bezetters openbaar heeft gemaakt.

De kwestie van de gedwongen prostitutie heeft de relaties tussen Japan en de beide Korea's al onder druk gezet. Maar Beijing heeft tot nu toe niets daarover gezegd, hoewel duizenden Chinese vrouwen slachtoffer zijn geworden van seksuele slavernij.

Hou, wier 40-dagen oude baby de hongerdood stierf nadat de Japanners haar gevangen hadden genomen, wil schadevergoeding. Maar ze wil vooral excuses. "Ze zei dat ze al lang geleden zelfmoord wilde plegen, maar ze voelde dat ze door moest leven totdat de Japanners haar om vergeving vragen", vertelt Li Xiupin, een Chinese journalist die haar onlangs interviewde.

Tong zegt dat het verzoek van Hou en tienduizenden lotgenoten moet worden gehonoreerd. In samenwerking met andere activisten heeft hij 30.000 handtekeningen van Chinezen verzameld die allen zeggen dat Japan hen schadevergoeding moet betalen. "We zijn allemaal Chinezen, we delen allen de zelfde bittere herinneringen. De slachtoffers zijn nu oud en in de laatste jaren van hun leven. Voor hen is het belangrijk dat dit probleem wordt opgelost".

Maar de leiding van de Chinese communistische partij is het daar niet mee eens. Met de regeling van 1972 is de kwestie afgedaan, zo redeneren de regerende communisten. Tong voert echter aan dat de afspraken uit 1972 alleen betrekking hebben op het verzoek voor herstelbetalingen in aanwerking te komen. Individuen kunnen volgens hem nog steeds hun claims indienen bij de Japanse regering en bij Japanse bedrijven die tijdens de Tweede Wereldoorlog in China actief waren.

Chinese burgers zouden, zo zegt Tong, voor 180 miljoen dollar schadevergoeding kunnen vragen voor Japanse misdaden: het bombarderen van burgerdoelen, het vermoorden van arbeiders, de gedwongen prostitutie van Chinese vrouwen en het verrichten van medische experimenten op Chinezen. Na een intensieve lobby in het Chinese parlement van ja-knikkers slaagde Tong er in maart in parlementsleden te winnen voor een individueel recht op herstelbetalingen. Maar het wetsontwerp, dat de kwestie zou moeten regelen, is nu officieel onderwerp van studie en kan dat mogelijk altijd blijven.

Tong 's strijd vormt een heikel probleem voor de Chinese leiders die liever het glas heffen met hun Japanse collega's en miljarden-contracten tekenen met Japanse investeerders. Doordat Tong een beroep op nationalistische gevoelens doet en anti-Japanse gevoelens in China niet te ontkennen zijn, brengt zijn actie de Chinese diplomatie in verlegenheid. De voorzichtige houding van de regering heeft geleid in een feitelijk nieuwsverbod over Tong's activiteiten, maar mond-op-mondreclame heeft hem tot een ondergrondse held gemaakt voor oudere Chinezen. Tong zelf zegt dat het bezoek van de Japanse keizer Akihito aan de volksrepubliek een prima gelegenheid is een officieel excuus van de Japanners voor de oorlog te vragen, hoewel diplomaten zeggen dat dit onmogelijk is. "We weten niet of hij zijn verontschuldigingen zal aanbieden, maar als hij een man van eer is doet hij het".

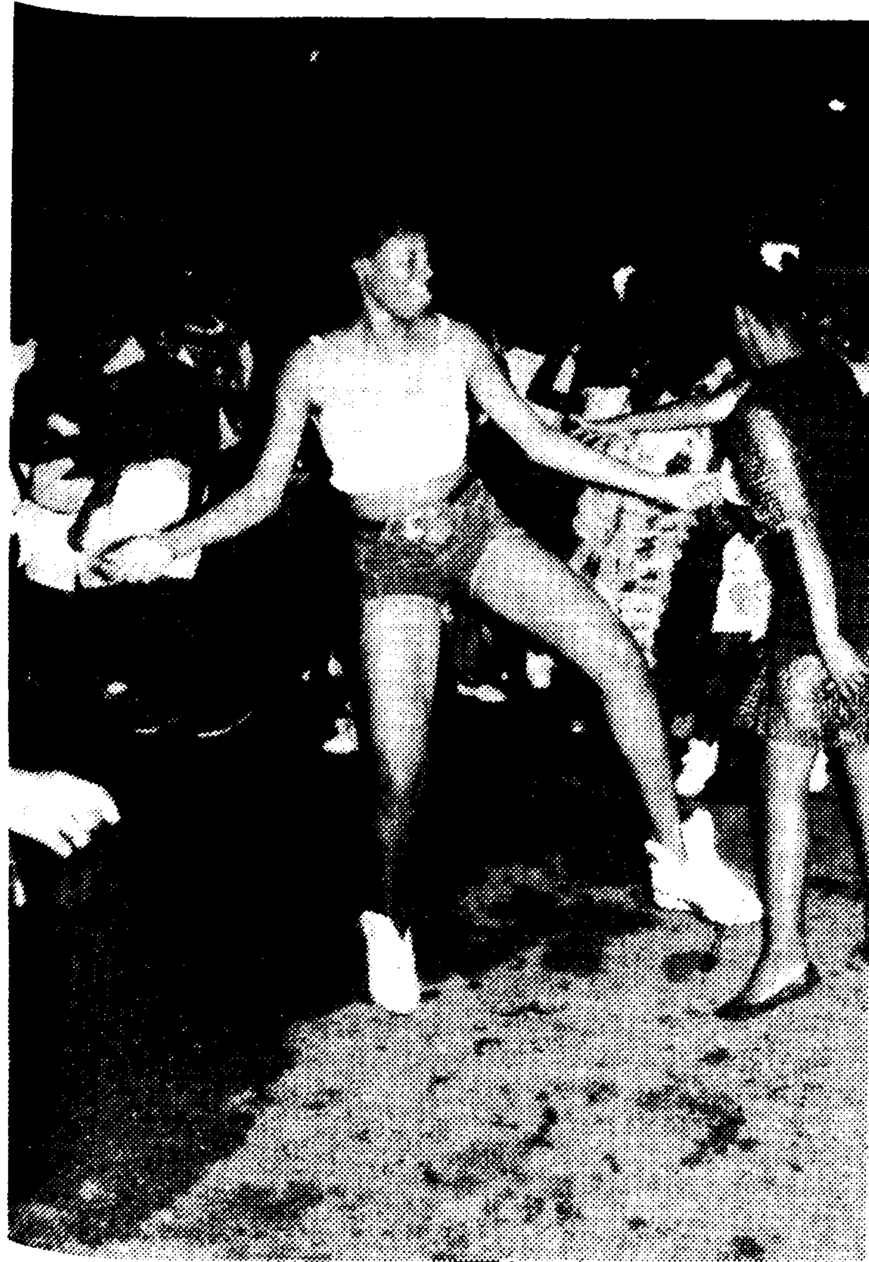
Maar ook als de verontschuldigingen uitblijven, zal Tong zijn strijd voortzetten. "De Japanse regering wil de werkelijkheid niet onder ogen zien. Als zij de waarheid van de geschiedenis niet wil erkennen, zullen ze wat ze hebben gedaan mogelijk opnieuw doen".

Droste-effect

De ontwerpers **Jurgen Bey en Jan Konings** uit Rotterdam hebben met hun ontwerp voor een tentoonstelling over *Het Droste-effect* de Frans Halsprijs voor tentoonstellingsvormgeving gewonnen. De prijs wordt elke vier jaar uitgereikt en stelt de winnaars in staat de tentoonstelling daadwerkelijk uit te voeren. Van 20 juni tot en met 12 september 1993 zal *Het Droste-effect* te zien zijn in de dependance van het Frans Halsmuseum, de Vishal aan de Grote Markt in Haarlem.

Met het 'Droste-effect' wordt de oneindige herhaling bedoeld 'van hetzelfde in zichzelf'. De term is ontleend aan het cacaoblikje, waarop het Droste-meisje staat afgebeeld.

Een jury van deskundigen op het gebied van tentoonstellingsvormgeving heeft het ontwerp van Bey en Konings unaniem gekozen uit een zestal inzendingen.

■ *Kingston: **dance hall**: erotisch marronage. 'Lekker, kijk mij eens'.*

OVER DJ'S SANTA BARBARA EN 'HOT PANTS'

Jamaica: Reggae wint het van politiek

■ 'BOGGLE DANCE'

"MENSEN LUISTEREN MEER naar DJ's dan naar politici". Dat zegt Papa San, een van Jamaica's populaire *reggae*-DJ's en niemand zal hem ongelijk geven. De *reggae* in haar huidige *rub-a-dub* of, zoals het in Jamaica heet, *dance hall* versie, beroert, elf jaar na de dood van Bob Marley, de gemoederen in Jamaica meer dan de politiek. Dat leert een recent bezoek aan dit Xamayca, 'land van hout en water', zoals de Arowakken dit derde grootste Caribische land (drie keer Curaçao) noemden. *Reggae* (= *to the King*) — een gelukkige samengaan van Afro-Jamaicaanse *burru*-ritmes, *ska*-tonen, de profetische Rastafari en de *ghetto*-werkelijkheid — is meer dan een internationaal visitekaartje. Het is ook meer dan een Jamaicaanse variant van de politieke, in de Verenigde Staten geboren, *Black Power*-beweging van de jaren zestig. Vanuit de *reggae*-cultuur wordt gezocht naar een integraal antwoord op een geschiedenis van discriminatie van taal, ras en religie van de meerderheid van de 2.3 miljoen Jamaicanen.

=door Ieteke Witteveen=

De *bam-bam*-ritmes, oorspronkelijk gespeeld op de *bass*, *repeater*- en *Fundeh*-drums, die de *Burru*-musici op het eind van jaar bespeelden, maakten plaats voor drummachines en *synthesizers*. De zangers zijn vervangen door de vroegere bedieners van de geluidsinstallaties, de DJ's. Maar de wortels van de *reggae* gaan terug tot het drummen, ritueel dansen, de orale vertelkunst die vanaf de slavernij ontwikkeld werd. Dat is ook het geval met de *dance hall*-variant van de huidige DJ-*reggae-ghetto*-helden, Shabba Ranks, Buju Banton, Chaka Demus en anderen, ook al weten velen er niet goed raad mee. Hun lyriek is rauw, in onvervalsd creools en vaak dubbelzinnig. Net als het *dance hall* dansen wordt het veroordeeld als vulgair. *Slackness* heet het in het lokaal taalgebruik.

Anders dan de *roots-reggae* van Burning Spear, Ziggy Marley, Tony Rebel of Joseph Hill alias Culture ondermijnen Shabba Ranks en de zijnen de cultuur, klinkt het in een gerenommeerde krant als The Daily Gleaner. Enkele hits als *Den Bow* (in de buighouding, een tekst met een pikante eet/sex-metafoor, maar op Curaçao kennelijk niet begrepen) mogen niet op de radio.

Geen probleem. De *singletjes* van Shabba's *Ting A Ling*, van Ninja Man, Cobra, Tiger, Lady G., gezongen in beeldend Jamaicaans *patois* concurreren met de louter Engelstalige geschreven literatuur. Samen met Irie-FM, het radiostation dat 24 uur per dag, zeven dagen per week, *reggae*-muziek uitzendt, daagt de nieuwste *reggae*-stroming de gevestigde mediawereld uit.

MUTABARUBU

Reggae is nieuws, daar kan ook het voornaamste dagblad *The Daily Gleaner* niet om heen. Zo was voor deze krant de video-opname van Shabba Ranks, Granny Award DK-*reggae*-winnaar 1992, met de Noordamerikaanse artiest Eddy Murphy begin september drie dagen hoofdpaginanieuws. Het bezoek van eerste minister D.J. Patterson aan zijn Venezolaanse collega verdween naar de binnenpagina.

Meer nog dan in Bob Marleys tijd, toen het publiek zich nog liet uitspelen door de politieke partijen, staat politiek, net als in de koloniale tijd, voor het andere Jamaica, het Jamaica van de *big men*, de blanken, de rijken en de machtigen.De regering van zwarte politici biedt, dertig jaar na de onafhankelijkheid (6 augustus 1962), inderdaad de vele *small men*, mensen met een smalle beurs, de jongeren zonder werk, de *ghetto*-bewoners niet meer dan stijgende prijzen, belasting op alles wat van buiten komt en nu ook nog schoolgeldverhoging. *Babylon* noemen de Rastafari dit politieke systeem in hun oud-testamentisch taalgebruik. *Out of Babylon* zong Bob Marley, klonk Bob Marley en andere zangers van de jaren zeventig.

De bekende *dub* (=*reggae*-ritme) dichter Mutabarubu verwoordt het politieke probleem in een recent interview aldus: "Ze (de politieke leiders) vereeuwigen het systeem. We hebben dit systeem al jaren, al vanaf 1938. Iedereen gebruikt dezelfde methode en principes van regeren. Het werkt niet en ze gebruiken het toch. De ene partij komt, probeert het en het werkt weer niet. Je ziet niet eens meer het verschil tussen de twee politieke partijen. Manley kwam en probeerde het socialisme al uit. Waarvoor proberen ze niet eens de ideeën van Marcus Garvey?"

Maar Garvey (1887-1940) noch andere zwarte bewustzijns- en vrijheidsstrijders uit de bewogen Jamaicaanse geschiedenis klinken door in het huidige beleid. Al twintig jaar lang worden de conservatief-monetaire recepten van ontwikkelingsbanken en het IMF niet toegepast. In plaats van investeren in het eigen volk (achttien procent is analfabeet) of in eigen, kleine, ondernemingen gaat het overheidsgeld voor minstens de helft naar het aflossen van de buitenlandse schuld.

De ideeën van de voorvechters van zwarte trots, vrijheid, respect van de volksvertellers, drummers en dansers vonden een andere weg. Die weg loopt, via de achteraf-straatjes in Kingston, en onder de noemer van *reggae*, naar nationale en internationale podia.

MAROONS EN PAPA SAN

Een deel van de voorgeschiedenis, van de taal, inclusief de taal van het drummen, het rituele dansen en het verbouwen van traditionele gewassen en kruiden in dit agrarische land loopt via de *maroons*, de nakomelingen van rebellerende slaven. Moore-town, op zo'n dertig kilometer afstand van het havenplaatsje Port Antonio, is een van de vrije nederzettingen van de *maroons*. Het werd in de achttiende eeuw, na een bloedige strijd met de Engelse meesters veroverd. Ze kregen een autonoom bestuur en Nanny, telg uit het Afrikaanse Ashanti-geslacht, was vijftig jaar hun leider.

George, 21 jaar en als nachtwacht werkzaam in Port Antonio, komt er vandaan. Hij biedt aan me te vergezellen naar zijn geboortedorp. Het is een tocht van een uur door een water- en bosrijk gebied, dan komen we bij het dorp. Er staan een honderdtal huizen, er is een school, een Zions-kerk en een saai gedenkteken voor Nanny. Bij een klein houten werkplaatsje vol schoenen, tegen een steile helling, gaan we naar binnen. De eigenaar is George Harris, lid van de lokale autonome raad. Hij en Robert Dennis (69), die een kijkje komt nemen, begroeten me in de oude *maroon*-taal. Beiden zijn belangrijke drummers en vervullen een centrale rol bij *maroon*-ceremonies en feesten. Hun belangrijkste drum, een *coromanti*-drum, heet, als ik het goed verstond, *printin*. Naast andere drums, de *Akate* en *Kotopu*, wordt in het *coromantee*-ritueel de Abeng, op Curaçao bekend als *kachu*, hoorn, bespeeld.

Bij de cultus aan de voorouders, met onder andere het offeren van een kip, heeft Nanny een centrale plaats. Harris en Dennis laten een treurig lied, horen. Het klinkt Afrikaanser dan het, oneerbiedig geheten *patois*. De bejaarde leiders, die beiden in juni een internationaal *maroon*-congres in Washington bijwoonden, betreuren het dat de jongeren de tradities van het drummen, de taal en ook het bouwen van de grond niet meer leren. Bij het afscheid en foto's nemen wijst George Harris me op een tekst die hij, op zijn deur had geprikt. Een 'schoenmaker blijf bij je leest'-tekst. Een volkswijsheid uit de Anansi-verhalen die de bewaard is in de *reggae Watch me a watch dem* van DJ Papa San.

George ziet zijn toekomst niet in Moore-town. Zijn interesse gaat uit naar een vaste baan, het liefst op een van de cruiseschepen die uit Ocho Ríos vertrekken en, hoe kan het anders, naar de *reggae*.

Zijn favoriete artiest is de negentienjarige Buju Banton, vertelt hij in zijn rappend-ritmisch taalgebruik. Hij vindt de dubbelzinnige *dirty* teksten leuk. Maar wat George vooral aanspreekt, is Buju Banton's *Love Black Woman*: *'I am black, I am proud. I am Buju Banton and shout it loud, Black will always stand out in a crowd. You're like the silver lining behind the dark cloud.* Het is waar, vindt mijn jonge reisgezel, 'zwart is de beste kleur. Het is natuurlijk. Kijk, jij kan een paar dagen in de zon liggen, dan krijg je hooguit een *bacon*-kleur. Jij wordt nooit zo natuurlijk zwart'. Dat is waar. Zoals het kennelijk ook waar is dat, ondanks de *maroons*, Marcus Garvey, en ruim dertig jaar bezingen van de Afrikaanse *roots* en zwarte trots het negatieve zelfbeeld van de meerderheid van de Jamaicaanse bevolking nog niet is overwonnen.

■ *Ghetto-jongeren: 'de regering is voor de rijken'.*

SANTA BARBARA

Van *salsa* of *son montuno* uit het buurland Cuba hebben jongeren als Fitzroy (19), Barbara (23), Linney (19), werkzaam in een gezellig pension in Port Antonio nog nooit gehoord. Dat is kennelijk geen gemis, want de dansers van de *reggae*-ritmes zorgen elk moment voor nieuwe passen. Nu is de *bogle dance* in de mode. Een demonstratie in het restaurant leert dat je daarbij flink door de knieën moet gaan en achteruit moet hangen. Varianten zijn *Armstrong* en *Santa Barbara*, DJ-ritmes, waarvan de laatste op Curaçao de herkenningsmelodie van bekende DJ's als Armando Huerta en Rignald Maduro. In Jamaica is het ook een sentimentele *soap opera* die de televisie elke ochtend om zes uur uitzendt. Of ging het Taxi Gang van de Santa Barbara-melodie om de potente Yoruba-heilige die zich achter die schuilnaam verbergt?

Hoe dat dansen er in de DK-entourage uitziet, leert de show op het grote grasveld van de Folly's ruïnes van Port Antonio, waar de video-opnamen van Shabba Ranks/Eddy Murphys (*I was a King*) plaatsvonden. Het publiek, zo'n achtduizend mensen, kwam met vrijkaartjes en bonnen voor gratis eten en drinken, op uitdrukkelijk verzoek in *dance hall*-kleding: veel kettingen, keds, baseballpetjes en, wat de dames betreft *batty riders* en *pussy print* of, zoals The Daily Gleaner-journalist zedig versloeg: *b...rider* en *p...print*. *Hot pants* dus, en over de rest kunnen de Armando Huerta Fiestashow-bezoekers zich al een voorstelling van maken. Gedansd werd er niet op Shabba of Eddy.

Het publiek werd pas enthousiast toen Buju Banton (*Batty Rider*) door de gigantische luidsprekers klonk. Velen dansten alleen, sommigen in paar. De meeste aandacht trokken de dansgroepjes, die bij voorkeur uit sexe-genoten bestaan. Gangmakers zijn jonge vrouwen. Zo gaf een groepje van vier sexygeklede vrouwen een opwindende show. Ze dansten vanuit het middenrif, die als goed geöliede assen ronddraaiden, en zakten langzaam door de knieën naar achteren. Daar bleven ze, ritmisch op-en-neer bewegend, hangen. Een demonstratie en/of een beleving van het plezier in het eigen lijf? Een mannelijk durf-al betrad de groep. Hij boog zich dansend en al even soepel in de heupen over een van de achterover-dansende meisjes. De dansers hielden dit in-spannende dansnummer voor de duur van de plaat vol en aangemoedigd door de omstanders.

Populairder dan dit danswaagstukje bleek, na discobezoek en bij de *reggae*-nachten op straat in de hoofdstad Kingston, een solodans. Ook daarbij nemen de vrouwen het initiatief. [illegible] het bewegen van de heupen gaan dit keer de billen naar achteren, die worden, triomfantelijk en in hoog tempo rondgedraaid. Kom op, draaien de kontjes, in Jamaica, maar ook en het liefst in donker, op Curaçao, in Brievengat, Isla Verde tot een *reggae*-feest in het plechtige park Himno i Bandera te Banda Bou. Het is alsof de dames zich collectief uit een knellend keurslijf van de onderdrukkende leer van christelijke zedenmeesters bevrijden. Eén steekt er haar tong uit. 'Vies', 'lelijk' klinken de commentaren — ook van jongeren — op Curaçao. 'Een *act*' vinden hun leeftijdgenoten in Jamaica, waaronder trouwe Pinkstergemeente-bezoekers. Indecent en vulgair verwoordt The Daily Gleaner, de mening van het andere Jamaica.

Carolyn Cooper, verbonden aan de University of the West Indies, analyseert het *slackness*-verschijnsel in de *dance hall* helder en vanuit een feministisch gezichtspunt: "De vrouwen vieren hun verworven sexuele en economische zelfstandigheid". *Slackness*, de tegenpool van officiële cultuur, moet volgens Cooper,

begrepen worden als 'ondergrondse' confrontatie met een vrome moraliteit en een conservatieve man/vrouw denken. "Het is geen zedenverwildering, het is een symbolische opstand tegen wet en orde". Cooper noemt het *dance hall*-dansen een 'erotisch-marronage', net als het, vaak komische en boertige *patois* van de DJ's ook bevrijdend is, in de woorden van Cooper een 'verbaal marronage' (Jamaica Journal (1989, 1990).

Bevrijding, verzet, een modegril of is het *dance hall*-dansen een voortzetting van wat er altijd al was, alleen toen langzamer en in het geheim en bekend onder namen als *burru*, *mento*, *tambu*, *kumina* of van de god van de mannelijkheid Shango/Santa Barbara?

Hoe het ook zij, het optreden van de vrouwelijke dansers inspireren de orale vertelkunst van vandaag. *Murder She Wrote* brengende DJ's Chaka Demus & Pliers in de ether als parodie op de sexy dames (dus niet op Agatha Cristie?). Geheel volgens de Afro-Caribische traditie, kwam er een antwoord: *Murder He Wrote*. Een hit. Op Curaçao, bij Mocky Job, on ongecensureerd *patois* uitverkocht.

'Niets kan ermee concurreren'

De gitaar wil gestreeld worden

INTIEM LIGT ze in je armen, je streelt haar teder met je vingers en blaast je adem uit in haar hals. De gitaar. Voor H.R. Martina is de gitaar het instrument der instrumenten.

Vanwege de intimiteit en de persoonlijke verbondenheid die je ermee hebt. Geen enkel instrument kan dat evenaren. "Je maakt het geluid direct met je vingers, zonder dat er een mechanisme tussen zit, zoals bij een piano. Als je speelt bèn je de muziek".

Martina is helemaal lyrisch van de gitaar. Zelfs is hij op te oude leeftijd begonnen om ooit een virtuoos te worden. Dat weet hij, maar hij speelt graag en organiseert over de hele wereld concerten voor andere gitaristen die aan de top staan. In Nederland houdt hij vanaf 1989 eens per jaar (de laatste zondag in mei) een gitaardag in Arnhem. In New York huurde hij de Carnegie Hall af voor een concert van Hans de Weerd, de enige Nederlandse gitarist die volgens hem van wereldklasse is. Voor 1 november staat op Curaçao een gitaardag op het programma, de tweede. Martina is druk in voorbereiding.

= door Jacoline Debrot =

"Ik noem mezelf een maecenas-impressario, in de eerste plaats kunstbeschermer en daarnaast organisator van concerten. Nee, zelf geef ik geen concerten. Ik ben pas op 42 jarige leeftijd serieus begonnen te spelen. Dat is te laat om het goed te leren", vindt Martina. Toch tokkelt hij tussen het vertellen door een paar pittige muziekstukken, van Fernando Sor bijvoorbeeld, een van de grootmeesters op de gitaar. Net als vele andere gitaarliefhebbers kan Martina het niet laten om het instrument af en toe te pakken en wat voor te spelen. De gitaar vraagt om aanraking.

Geen enkel ander instrument kan met de akkoestische gitaar concurreren vindt Martina, wars van de hedendaagse elektrische muziek. "Als je het geluid gaat vergroten, dan doe je je oren geweld aan. Er hoeft beslist geen kabel aan te pas te komen. Ik ga toch ook niet tegen u zitten schreeuwen. Ik tast af wat de beste geluidssterkte is om me op deze afstand voor u verstaanbaar te maken. Datzelfde geldt voor de muziek. Klassiek gitaar is voor zowel de speler als de luisteraar aangenaam om te horen".

De gitaar is louter en alleen te gebruiken voor kamermuziek en eventueel voor een kleine concertzaal. Om het grote publiek te bespelen, is de gitaar ongeschikt, beseft Martina. "Dat probleem is historisch opgelost door de piano die een veel grotere klankkast heeft. Maar de tederheid van een gitaar bezit de piano niet. De krijg je er niet uit. De gitaar heeft een bijna menselijk geluid".

HOOGTEPUNT

Rond de klassieke gitaar hangt in deze tegenwoordige tijd het stoffige beeld van minstrelen en 17de eeuwse muziek. "Maar de 17de en 18de eeuw zijn toevallig wel de eeuwen waarin de mooiste muziek is geschreven", verdedigt Martina zijn lievelingsinstrument. Die eeuwen vormden het hoogtepunt van de muziekproduktie. Het was de tijd van Mozart en de tijd van de zonen van Bach. Die jongens hadden heel wat geleerd van papa Bach (Johann Sebastian red.).

"De zonen van Bach hebben alleen het mooie meegenomen van hun vader. Papa Bach maakte ook van die zware basdragende muziek. Muziek die met de dood te maken heeft, muziek die de neergang van het leven weergeeft. Dat is groots, maar menselijk gezien was wat de componisten na hem maakten veel mooier".

Martina denkt niet dat de componisten veel rekening hebben gehouden met wat de mensen mooier vonden. "Als je je afvraagt wie je publiek is, ben je geen componist. Neem nou de popmuziek. Die platen worden gemaakt om te verkopen. Je gebruikt een paar simpele akkoordjes, je hamert die er in bij het publiek. Net als bij het promoten van een Big Mac. Op het laatst moet je die wel eten. Als iemand je vraagt van welke groente je houdt, dan zeg je automatisch: 'geef mij maar een Libby's' of als je gevraagd wordt wat je wilt drinken. Dan antwoord je al snel 'doe maar een Coca Cola'. Dat wordt door de handel bepaald. Een componist is daar niet op uit. De luistert naar wat hij in zichzelf hoort".

H.R.MARTINA

Van klassieke muziek wordt vaak gezegd dat je het moet leren waarderen, ernaar moet leren luisteren...

"Dat geldt alleen maar voor hen bij wie het niet met de paplepel is ingegoten", aldus Martina. Voor mensen die van jongs af aan met klassieke muziek zijn opgegroeid, hoort het erbij".

"In zekere zin is het muziek voor een elite. De massa komt aan klassieke muziek niet toe. Het is keihard werken en je stopt er heel wat tijd in. Niet alleen als musicus, maar ook als luisteraar. Klassieke muziek beluisteren, vergt heel wat gehoortraining. Er worden lange muzikale zinnen gebruikt, heel complex. Het thema herhaalt zich wel, maar de expositie, waarin het muziekstuk wordt uitgebouwd, die moet je als luisteraar in een keer pakken".

COCO

Curaçao kent een stuk of vier gitaristen van niveau. Martina noemt Prudencia, Kowsolea en Lasten: "Mensen die stuk voor stuk aan de top zitten op ons eiland, maar die geen van allen zouden kunnen meedraaien op wereldniveau. Dat kunnen maar weinigen", aldus Martina. "In Nederland bij voorbeeld, is Hans de Weerd de enige die dat kan".

Elk van de genoemde gitaristen heeft leerlingen, ook veelbelovende, maar er is heel wat voor nodig om de top te bereiken en concerten te geven. "Het Curaçaose publiek kun je het niet aandoen om slechter te spelen dan een Julian Coco. Hij bepaalt hier absoluut de norm. Zit je daaronder, dan stel je niets voor."

Bovendien weet Curaçao ook wat er op internationaal niveau te koop is. Middels de cd is kennisgemaakt met grootheden als een Julian Bream, John Williams en David Russell. "Die talenten, internationaal en lokaal, dat schept verwachtingen bij het publiek".

COMPETITIE

Vanuit die gedachte organiseert Martina de gitaardag. "Om zo de leerlingen te tonen wat het niveau is. Om voort te zetten wat Julian Coco hier geplant heeft. Zo een dag geeft ook wat competitie en dat bevoordeelt het niveau".

De gitaardag wordt gehouden voor zowel gitaristen als liefhebbers van gitaarmuziek. De nadruk zal liggen op bewerkingen van Fernando Sor en van Bach.

"Daarbij geven we bijvoorbeeld tips voor het aanleren van bepaalde stukken. Ik heb de vingerzetting opzettelijk zo moeilijk gemaakt dat de gitarist gedwongen wordt om het stuk uit het hoofd te leren. De Curaçaoënaar leert in het algemeen sneller iets van buiten, dan dat hij van papier leest.

Speciale gast op de gitaardag is Harald Boxtart (26) een talentvolle gitarist uit Nederland, die net is afgestudeerd aan het conservatorium te Zwolle.

Vanaf 12.00 uur 's middags wordt er elk uur een miniconcert gehouden. Om 16.00 uur wordt er een lezing gehouden en opnieuw een concert tot 17.00 uur. Daarna is het pauze.

In de avonduren wordt het slotevenement gehouden, dat begint om 20.00 uur: een voordracht (verbaal), plus weer een concert en aansluitend een receptie. De gitaardag op 1 november vindt plaats in het International Trade Center.

HARALD BOXTART

Onderwijs anders bekeke

door Elisabeth Hollander

De fabel

DE FABEL, EEN tegelijk fantastisch én moraliserend genre van de vertelkunst, waarin dieren en planten spreken en handelen als mensen, heeft het, evenals het sprookje, maar moeilijk in onze harde materialistische samenleving, waarin o zo weinig ruimte overblijft voor culturele romantiek.

Nadat tijdens de tweede feministische golf in deze eeuw afgerekend werd met

* de sprookjesprins op zijn witte paard en het 'zij leefden nog lang en gelukkig';
* Sneeuwwitje, gezien door diezelfde feministische bril en ontdaan van alle romantiek, toch eigenlijk maar knap uitgebuit werd door die zeven oude kleine mannetjes;
* en de moeder, die de zeven geitjes alleen thuis liet met het bekende rampzalige gevolg, nu onmiddellijk door de Kinderbescherming voor de rechter zou zijn gesleept, worden ook onze eigen Kompa Nanzi-verhalen minder en minder doorverteld.

Toch zou het best de moeite waard kunnen zijn om tenminste een poging te wagen, bekende fabels in een nieuw jasje te steken.

Wie herinnert zich bijvoorbeeld nog de wedstrijd tussen de haas en de schildpad die door de haas lachend begonnen wordt, maar waaruit de schildpad als 'laatst lachende', als winnaar dus, te voorschijn komt. Moraal van het verhaal: "Hardlopers zijn doodlopers" oftewel "*Poko-poko*, dan breekt het lijntje niet!" Een wijsheid die jarenlang in het Curaçaose onderwijs in praktijk wordt gebracht.

STARTSCHOT

Verleden schooljaar gebeurde er echter iets wat het rustige onderwijswereldje tot op zijn grondvesten deed schudden. Toen werd namelijk het startschot gegeven voor het innovatieproces van het Beroeps Voorbereidend Onderwijs op Curaçao. Hierover moet zeker niet te licht gedacht worden, omdat hierbij maar liefst vijftig procent van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs betrokken zullen raken. Als we nu na één jaar een blik werpen op het opgeschrikte onderwijsveld, dan zien we inderdaad 'hazen' en 'schildpadden'.

'Hazen' zijn dan die docenten die eindelijk beweging in het onderwijsgebeuren zagen komen en zich vol enthousiasme in de race gestort hebben. Daarnaast zien we leerkrachten die zich onmiddellijk terugtrokken onder hun schild en nu geduldig zitten af te wachten tot ook deze storm zal overwaaien. Naast de hazen die reeds uitgeteld onder een boom amechtig liggen bij te komen, zien we schildpadden moeizaam hun schild optillen en op weg gaan in het spoor van weer andere schildpadden die rustig en zeker stap voor stap voorwaarts gaan, de ogen strak op het doel gericht, m[...] hierbij sterk gehinderd d[...] de capriolen en buiteli[...] van de meer beweegl[...] hazen, die steeds op zoek [...] naar andere wegen [...] nieuwe ideeën.

Ook onder de begeleid[...] vinden we 'hazen' en 'sch[...] padden'. Visionaire bele[...] makers struikelen over v[...] geroest ambtelijk denken[...] lopen zich te pletter te[...] het ondoordringbare 'sc[...] en de betrouwe' der scho[...] besturen met hun wer[...] vreemde kijk op het beroe[...] onderwijs. Daartussen d[...] bewegen zich de hand[...] haasjes die met steeds g[...] tere stapels papier van [...] Pot naar de Sok en van [...] Sok naar de Pot snelle[...] terwijl haasje-over het mee[...] geliefde spelletje is van [...] buitenlandse hazen die d[...] ook met de regelmaat van [...] klok over komen.

DOEL

Wat is nu eigenlijk het do[...] van al deze commotie? D[...] naam zegt het al Beroep[...] voorbereidend Onderwijs d[...] wil zeggen de jeugd zodan[...] onderwijs geven, dat zij moe[...] teloos kan aansluiten op ee[...] door haar gekozen beroep[...] opleiding. En daar we hie[...] spreken over vijftig procen[...] van onze *spes patriae* zal d[...] vorm en de kwaliteit van di[...] nieuwe type onderwijs voo[...] een groot gedeelte het to[...] komstbeeld van Curaça[...] bepalen. Voorwaar gee[...] kleine verantwoordelijkheid. Wat zullen we er van maken? Angsthazen, beunhazen o[...] prijshazen?

Want het zal eenieder du[...] delijk zijn, dat deze onder[...] wijsvernieuwing een werke[...] lijk mensgerichte achter[...] grond niet kan ontberen. Al[...] er alleen vanuit technocrati[...] sche hoek gedacht wordt, da[...] bestaat het gevaar dat we [...] vroeg of laat zullen vast[...] lopen in het gebrek aan [...] ruimte en fantasie van ee[...] té goed uitgeknobbelde struc[...] tuur. Alleen een breed ui[...] gezet en goed doordacht mens[...] beeld zal bij machte zijn de[...] onderwijsvernieuwing t[...] dragen. Want elke onder[...] wijsvernieuwing die geen [...] ander vertrekpunt heeft da[...] maatschappelijke, politie[...] administratieve of louter [...] methodische overwegingen [...] loopt vroeg of laat vast. E[...] dan beste lezer zijn wij alle[...] maal het haasje.

Dieettips

Olivia Wong Lof Sing

Cystic Fybrose

CYSTIC FIBROSE is een autosomaal recessief erfelijke ziekte, die voorkomt bij 1 op de 2500 levend geboren kinderen. Deze ziekte wordt gekenmerkt door een algemene stoornis van de exocriene klieren (pancreas-, lever-, bronchiale-, darm-, zweet- en speekselklieren), waarbij hard, taai slijm wordt gevormd.

De zweetklieren en de speekselklieren scheiden een secreet uit met een abnormale electrolyten samenstelling.

Bij een zweettest komt naar voren dat de concentratie van chloor en natrium twee tot vijfmaal zo hoog is als bij normaal zweet. De hoeveelheid zweet is wel normaal. De patiënt heeft o.a. last van ademhalingsmoeilijkheden en erge hoestbuien door de longafwijkingen.

Door het taaie slijm treden er verstoppingen op in de pancreas waardoor er afwijkingen ontstaan. De pancreas functioneert niet meer optimaal, waarbij de vetten en eiwitten uit de voeding onvoldoende worden verteerd en opgenomen en steatorroe (= vet-diahree) creatorroe ontstaat. De vertering van de koolhydraten is eveneens gestoord. Deze verteringsstoornissen kunnen leiden tot ondervoeding met een ernstige achterstand in groei en ontwikkeling, vermagering en een verlies van de vetoplosbare vitamine en mineralen.

Deze patiënten krijgen een energieverrijkt, licht verteerbaar cellulosebeperkt dieet, een voeding met voldoende eiwitten, een vetbeperking (25 % vet) en gedeeltelijk gesubstitueerd met middelketen vetten. Een normale hoeveelheid koolhydraten wordt aanbevolen. Verder is het goed om voldoende gebruik te maken van keukenzout, b.v. extra zout bij de bereiding van een warme maaltijd. Alcohol en koolzuurhoudende dranken, zoals limonade, moeten achterwege worden gelaten. De voeding geeft vaak bij jonge kinderen die veel hoesten veel problemen. Kleine maaltijden en tussenmaaltijden zijn hiervoor een oplossing. Extra koolhydraten verdragen de kinderen het beste in de vorm van dextrine maltose (b.v. Fantomalt). Voor meer info over deze rubriek tel.: 54530.

Kook mee met May

Canneloni met 'Seafood'

VOOR LIEFHEBBERS van een verfijnd 'pasta' recept hebben wij vandaag iets speciaals: Cannelloni met 'Seafood'.

U heeft hiervoor nodig:

Twaalf cannelloni's die niet voorgekookt hoeven te worden en verder voor de vulling:

10 medium garnalen

3 - 4 ons vis (dradu)

12 stukjes 'pseudo krab'

Pel de garnalen en snij ze in 3 of 4 stukjes. Maak de vis schoon en snij hem in blokjes. Snij ook de krab in stukjes. Van de schalen van de garnalen, het visafval, 1 cup water, ½ cup witte wijn, de groene delen van 4 lente uien, 5 gekneusde peperkorrels en 1 laurierblaadje, maakt u een visbouillon door alles tezamen ongeveer 10 minuten op een klein pitje te laten trekken. Zeef de bouillon, brengt deze op temperatuur en pocheer daarna zowel de vis als de garnalen en beurtelings in (2 minuten elk). Vervolgens de vis en garnalen mengen met de krab.

Dat gaat u de saus maken: giet de bouillon in een maatbeker. Vul deze aán tot 2 cups met melk. Verder heeft U nodig: 3 eetlepels boter, ⅓ cup meel, 2 eierdooiers, ½ cup slagroom, zout, peper en cayenne peper en naar smaak nog 2 eetlepels Parmesaanse kaas.

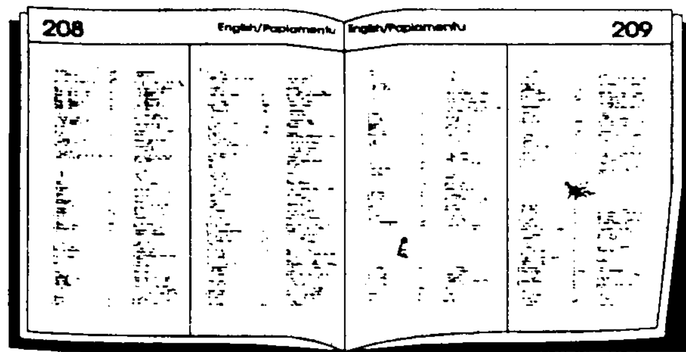
In een steelpan smelt u de boter. Voeg het meel toe, goed roeren tot het schuimig wordt (maar niet aanbrandt). Van het vuur halen en langzaam de melk toevoegen. Goed blijven roeren tot het een gladde massa is geworden. Aan de kook brengen en 3 minuten doorkoken op een heel laag vuur. Zout peper en cayennepeper toevoegen en van het vuur afhalen. Roer vervolgens de room door de eierdooiers en daarna een beetje van de saus. Voeg dit mengsel toe aan de saus. Weer verwarmen en blijven roeren tot de saus licht gebonden is, maar niet laten koken (ongeveer 2 minuten). Voeg dan de Parmesaanse kaas toe.

Vul de cannellonis met het vismengsel; beboter een vuurvaste schaal (met deksel) die zo groot is dat alle cannelloni's naast elkaar kunnen liggen. Bedek de bodem van de schaal met een paar lepels van de saus, leg de cannelloni's er in en giet de rest van de saus er over heen.

Bak de cannelloni's afgedekt in een tot 350 ○ F voorverwarmde oven in 30 minuten gaar.

Eet smakelijk.

MAY

Woordenboek van Ratzlaff: Papiaments is een soort Engels

EEN WEEK of wat geleden werd met de nodige publiciteit het *English / Papiamentu Dictionary* van Betty Ratzlaff gepresenteerd. De in Canada geboren mevrouw Ratzlaff is jarenlang aktief geweest in het jeugdwerk op Aruba. Zij heeft zich in de loop der tijd niet alleen het Papiaments eigen weten te maken, maar heeft zelfs les in deze taal gegeven aan buitenlanders. Na haar pensionering werd zij door de direktie van de Trans World Radio op Bonaire in staat gesteld om haar droom, het samenstellen van een Engels/ Papiaments woordenboek, te realiseren.

= door Carel de Haseth =

Ratzlaff's woordenboek is een flinke pil geworden, die van voor naar achteren te lezen is als Engels-Papiaments woordenboek en onderste boven gekeerd als Papiaments-Engels woordenboek (of zou het andersom gezegd moeten worden?). Het formaat van zo'n zestien bij vierentwintig centimeter ligt prettig in de hand, alleen heeft het gebruik van vrij dun papier het nadeel dat de tekst (ondanks de mijns inziens minder geslaagde keuze van een paarse drukinkt) door het papier heen schijnt. Het werkelijke woordenboek wordt voorafgegaan door inleidingen over onder meer de opzet en indeling van het boek, het ontstaan van het Papiaments, de gebruikte symbolen, en dergelijke. Bij de inhoud van deze paragrafen kunnen heel wat opmerkingen gemaakt worden. In de Engelse tekst valt vooral de toelichting op de uitspraak van het Papiaments op. Zo zou de a in woorden als *spar* en *blas*, moeten worden uitgesproken als in *father*, *brùin* en *dùim* als in *brain* en *leu* en *sneu* als *play* met een o erachter. Het Papiaments aan andere kant is behoorlijk stroef en bevat heel wat (taal)fouten. Zo wordt gezegd dat de Spanjaarden Curaçao innamen en *Nan a kore ku e indjannan i nan a hui bai Sur Amerika*. Iets verderop wordt gesproken over *indjannan di diferente tribu* waar duidelijk sprake moet zijn van Afrikaanse slaven, enz.

INHOUD

Nu is bij een dergelijke uitgave de inleiding van minder belang; het is uiteindelijk de inhoud van het woordenboek dat telt. Daarover valt op te merken dat de Engelse ingangen 423 pagina's en de Papiamentse slechts 284 beslaan. Voor een deel is dit te verklaren door inkonsistenties bij het opnemen van woorden. Zo vindt men in het Engelse deel - om maar wat te noemen - wél de Papiamentse woorden *migrashon, minimisá* en *maik*, maar zoekt men deze tevergeefs bij de Papiamentse ingangen. In de inleiding wordt *zòru* gebruikt, dat in de woordenlijst zelf niet terug te vinden is, wel echter *sòru* en *zòrg*. Deze inkonsekwentie ziet men ook terug waar het aantal ingangen niet nadelig beïnvloed wordt: onder *prison* lezen we alleen *prison / prison*, terwijl er in het Papiamentse deel ook nog de ingang *piskalat* is opgenomen. Bij *mammoth* krijgen we als betekenis *elefante (ku no ta eksistí mas)*, terwijl aan de andere kant *mamut* gewoon is opgenomen. Toch is dit waarschijnlijk niet de belangrijkste reden voor het verschil in omvang. Evenmin moet deze diskrepantie gezocht worden in een grotere woordenrijkdom van het Engels of het feit dat het Engels (evenals bijvoorbeeld het Nederlands) makkelijker gebruik maakt van samengestelde woorden dan de Romaanse talen, waar het Papiaments (zeker wat zijn woordenschat betreft) wellicht toe gerekend kan worden. De oplossing is dat de samenstelster waarschijnlijk voor de Engelse ingangen uit is gegaan van een bestaand woordenboek. Als daar tegenover staat, dat zij op eigen kracht de Papiamentse ingangen heeft moeten kompileren, dan is het verschil eenvoudig te verklaren. Als mevrouw Ratzlaff bijvoorbeeld het woordenboek van Joubert had geraadpleegd, dan zou beslist de omvang van het Papiamentse deel ruimer zijn geweest. Dát zij naar alle waarschijnlijkheid haar woordenlijst op deze manier heeft opgesteld blijkt wel wanneer *The American Heritage Dictionary* naast haar tekst wordt gelegd: de overeenkomsten zijn verbluffend opvallend. Niet alleen in de woordkeuze (Ratzlaff heeft weliswaar veel van de minder gangbare woorden weggelaten), maar ook in de opgenomen afbeeldingen. In het *English / Papiamentu Dictionary* zijn, zoals ook bij de *Webster's Dictionary* en *The American Heritage Dictionary*, illustraties in de tekst opgenomen. Onder de letter A aan de Engelse kant komen bij Ratzlaff bij 24 woorden plaatjes voor. Daarvan zijn zes als typisch Antilliaans te kenmerken, een afbeelding van Arawakken, twee inheemse vissoorten, de vlaggen van de Antillen en Aruba en een landkaartje van Aruba. Blijven zo achttien geïllustreerde woorden over. Blijkt nu dat in de Amerikaanse woordenboeken bij veertien van deze achttien woorden ook afbeeldingen staan. Toeval kan dat nauwelijks zijn...

ENGELS DIALEKT

Op zich is er natuurlijk niets op tegen om op deze manier een woordenboek samen te stellen. Maar dan moet men er wel voor oppassen niet 'verblind' te worden door de taal waar men vanuit gaat, zeker wanneer men van de eigen en niet van de vreemde taal uitgaat. Bij Ratzlaff is het opvallend hoe vaak bij de Engelse ingangen als betekenis een op het Engels lijkend Papiaments woord wordt gegeven, óók waar het Papiaments andere (en vaak frequenter gebruikte) woorden kent. Hierdoor zou men bijna denken dat het Papiaments een soort verbasterd Engels is. Zo vindt men bij aboriginal bijvoorbeeld wel *manera un aborígen*, maar geen *di e país* of *krioyo*, bij *prison* (zoals boven al aangehaald) wel *prison / prizon*, maar geen *piskalat* en bij *interlace las den otro* maar geen *flèktu* of iets dergelijks. Op sommige plaatsen is er sprake van een valse gelijkenis door verkeerde betekenis aan het woord te geven, zoals bijvoorbeeld *babel* voor *babble*. Merkwaardigerwijs laat de samenstelster in andere gevallen juist weer rechtstreeks van het Engels afgeleide woorden weg, zoals *djèm* voor *to jam* of *streptis* voor *striptease* (Ratzlaff geeft resp. *pèrta / preta* en *desnudamentu*). Daar komt nog bij dat bij heel wat van de opgenomen Papiamentse betekenissen vraagtekens kunnen worden gezet. Is *aboresé* wel *to abhor*? En zijn *aboresimentu, aboresibel, aboresibelmente* en *aboresedó* of *sabidó* en *sabrosamente* wel (gangbare) Papiamentse woorden?

VERDIENSTELIJK

Wie er wat tijd voor neemt, kan natuurlijk in elk woordenboek wel zaken vinden die helemaal niet kloppen of beter anders hadden gekund. Dat is bij Ratzlaff's werk ook het geval. Zo zijn er altijd wel woorden die men mist, zoals bij *to look*, dat alleen met wak vertaald wordt, of *to jail* waar alleen enkarselá achter staat. En natuurlijk zijn er (in ieder geval voor wat betreft het Papiaments van Curaçao) pertinente (druk)fouten te vinden als *prohibativo, depravashon, djuvis* (voor *djukfes*), *hòkchi di prenda, wardadó di prizon* (i.p.v. *wardadó di presu*), *sonrisá* (i.p.v. *sonreí*), *sabidó* (i.p.v. *sabí* of *sabio*) en *stek* bij *to jab* om maar enkele voorbeelden te noemen.

In feite is elk willekeurig woordenboek een gemakkelijke prooi voor recensenten. Het is daarom op zijn plaats in deze bespreking ook op de positieve kanten van Ratzlaff's werk te wijzen. Bij het *English / Papiamentu Dictionary* kan men niet voorbijgaan aan het feit dat iemand, die niet van kinds af aan met het Papiaments is opgegroeid, een uitgebreid woordenboek heeft weten samen te stellen, dat ondanks alles zeker zijn positieve kanten heeft. Niet op de laatste plaats omdat door de enorme hoeveelheid werk die mevrouw Ratzlaff heeft verzet het Papiaments nu een stuk toegankelijk is geworden voor Engels sprekenden (en in iets mindere mate omgekeerd natuurlijk ook). Daarnaast is het woordenboek voor Papiaments sprekenden zelf ook een welkome aanvulling op wat er al was. Immers, een woordenboek is vaak niet zozeer een naslagwerk waarin men een bepaald woord kan opzoeken, maar een hulpmiddel om het geheugen wat op te frissen, een soort wegwijzer door de taal. En taal is ondanks de inherente kommunikatieve funktie ervan een heel persoonlijk iets. Bovendien houdt de opvallende aanduiding *First Edition* op het titelblad in zekere zin de belofte in, dat er in de toekomst een herziene editie van op de markt zal verschijnen!

Betty Ratzlaff ENGLISH / PAPIAMENTU BILINGUAL DICTIONARY The TWR Dictionary Foundation, Bonaire 1992. ISBN 99904-0-030-X. Verkrijgbaar in de lokale boekhandel voor f. 49,--.

Wawwa en Eucalypta

= door Nel Casimiri =

VELEN VAN ons zijn opgevoed met de verhalen van Paulus de Boskabouter. Paulus is een kleine kabouter die zorgt voor alle dieren in het bos. In het bos wonen heel veel vrienden van Paulus, maar ook Eucalypta de heks, met haar helper Krakras.

Dat het om een Nederlands bos gaat en om Nederlandse dieren is onbelangrijk. Nederlandse kinderen hebben ook meestal nog nooit een das gezien of een raaf. En Paulus weet net zo min als de kinderen wat zwaartekracht betekent. Maar dat maken de tekeningen van Jean Dulieu duidelijk aan alle kinderen, Antilliaans of Nederlands. En ook wat een heks is: Zo'n griezelige, magere, stakerige heks die toverspreuken mompelt en allerlei hele slechte streken uithaalt, ze staat er heel vaak in afgebeeld.

Naast de grote Paulusboeken die ook nog steeds verkrijgbaar zijn, heeft uitgeverij Leopold ook verhalen, met tekeningen, over Paulus uitgegeven in een kleiner formaat. Het is al de elfde druk van deze verhalen.

In Paulus en Eucalypta zit de heks achter de kinderen van Gregorius de Das aan. Paulus helpt en daarover is Eucalypta ontzettend kwaad. Zij probeert wraak te nemen en gaat Paulus betoveren. Stel je eens voor dat Paulus net als een blaadje in de wind door de lucht dwarrelt? Gelukkig heeft Paulus veel goede en wijze vrienden.

In Paulus en Wawwa komen er mensen door het kabouterbos lopen. Dat is heel gevaarlijk. En een van die mensen blijft achter. Ziek? En is het wel een mens? Paulus heeft nog bijna nooit een mens gezien. Hij is gevuld met kapok en heeft een lange slurf. Zijn naam is Wawwa. Het kleine meisje Dorinde is haar speelgoedolifantje kwijtgeraakt in het bos. Wawwa geniet van zijn vrijheid. Hij denkt er over bij Paulus te blijven. Maar Dorinde dan?

Ook na zoveel jaren en zovele herdrukken zijn de verhalen van Jean Dulieu niet verouderd. Net zo min als zijn tekeningen. Die tekeningen vormen toch de kern van het boek. Maar ook de verhalen zijn, voorgelezen of zelf gelezen, spannend voor elke generatie en ook op elke plaats in het koninkrijk. Ook op Curacao is een kabouterbos. Daar woont een Paulus, dat is zeker. Of Eucalypta er ook woont? Lees het boek voor en de kinderen geven het antwoord.

Jean Dulieu, Paulus en Wawwa. 12e druk. Leopold. Amsterdam, 1992. ISBN 90 258 32415. Jean Dulieu, Paulus en Eucalypta. 11e druk. Leopold. Amsterdam, 1992. ISBN 90 258 32407.

In de Fibula Pharos reeks:
Marco Polo, fossielen heksen en nog veel meer

= door Carel de Haseth =

BIJ UITGEVERIJ Fibula verschenen de afgelopen maanden de eerste delen uit de Pharos-serie, een reeks informatieve, bijzonder rijk geïllustreerde uitgaven over verschillende populaire, min of meer historisch getinte onderwerpen. Reeds verschenen titels handelend onder andere over *De wereld van Alexander de Grote, De verloren steden van de Maya's, Mohammed, profeet van de islam, Heksen en hekserij, Het schrift beschreven, De Vikingen, heersers der zee* en *Marco Polo en de zijderoute*.

De populariteit van de serie is niet verwonderlijk, gezien de erin behandelde thema's.

Veel van de onderwerpen prikkelen de drang naar avontuur en de fantasie uit de kinderjaren, die ook in elke volwassene nog in meer of mindere mate sluimert. Misschien zou men deze eigenschappen moeten rekenen tot de basisinstincten van de mens. Hoe anders is het te verklaren dat door de eeuwen heen en in de meest uiteenlopende beschavingen, er steeds grote belangstelling is geweest voor verhalen over verre reizen naar vreemde volken, over soms bijna nachtmerrie-achtige ervaringen van reizigers over onbekende zeeën en uitgestrekte landstreken. Het maakt weinig uit of het gaat om zwervers van mythologische proporties als Gilgamesh, Odysseus of Simbad, of dat we te maken hebben met veroveraars als Alexander de Grote, Djengis Khan of Hernan Cortéz, halfgare fantasten als de Baron Van Münchhausen, wereldreizigers als Marco Polo en Ibn Batuta, of de dichter bij onze dagelijkse werkelijkheid staande rondtrekkende schrijvers als Bruce Chatwin of Boudewijn Büch. En dan hebben we het nog niet eens gehad over fiktieve avonturiërs als Indiana Jones en consorten, die op het filmdoek het gevaar tarten!

Terwijl wij ons veilig weten in eigen huis, beleven we met veel plezier de avonturen van anderen. Avonturen waar wij ons wellicht nooit aan zullen wagen, een enkele zeldzame uitzondering daar gelaten, die juist door de verhalen ertoe aangezet wordt zelf op pad te gaan op zoek naar onbekende oorden.

ZIJDEROUTE

Maar om terug te komen op de Pharos-reeks: één van de deeltjes gaat over *Marco Polo en de zijderoute*, samengesteld door Jean-Pierre Drège. Het boek is uitgegeven in klein formaat pocketboek, gedrukt op hoogglazend papier en telt 160 pagina's. Alhoewel de titel suggereert dat het vooral over Marco Polo gaat, blijkt al gauw dat vooral de zijderoute (d.w.z. de handelsroute tussen China en Europa) centraal staat. In zeven hoofdstukken worden de belangrijkste perioden uit de handelsrelaties tussen beide streken vanaf de Romeinse tijd tot de 17-de eeuw besproken, inklusief natuurlijk die ten tijde van de familie Polo. Al wordt er gesproken van 'de zijderoute', het gaan in feit om een grote verscheidenheid aan routes tussen Europa en het verre Oosten, van de oorspronkelijke route door de woestijnen van China, Mongolië en Perzië, tot de passages over zee uit de tijd van de Portugeze ontdekkingsreizigers. Bovendien was ook niet altijd de handel in zijde de belangrijkste reden voor deze verre reizen. Behalve zijde waren, vooral in later tijden, ook diverse kruiden belangrijke handelsgoederen, terwijl vanuit Europa ook de verspreiding van het Christendom één van de drijfveren was om op weg te gaan naar het Verre Oosten. Dat echter niet alleen het Christendom van handelsroutes gebruik maakte, blijkt ook uit de (overigens vaak nog suksesvollere) verspreiding van onder meer de Islam en het Boeddhisme langs de verschillende trajekten van de zijderoute.

WEINIG STRUKTUUR

De tekst van *Marco Polo en de zijderoute* valt wat tegen en blijft te veel aan de oppervlakte. Maar misschien is het niet helemaal terecht om van een dergelijke populaire uitgave te verwachten dat het uitgebreide wetenschappelijke informatie bevat. En het is ook weer niet zo dat er te weinig informatie wordt verstrekt, zeker niet. Maar er is naar mijn gevoel te weinig struktuur in te herkennen. Het boek is te zeer een aaneenschakeling van op zich heel interessante gegevens en citaten, zonder dat die met elkaar in verband worden gebracht en worden uitgediept. Wat er aan de tekst ontbreekt wordt voor een belangrijk deel wel weer goed gemaakt door de enorme hoeveelheid illustraties, die in het boek zijn opgenomen. Er is nauwelijks een pagina zonder één of meer afbeeldingen: foto's van landstreken en historische artefacten, tekeningen uit Middeleeuwse handschriften, Perzische miniaturen, Chinese schilderijen, enz. Door dit zo gevarieerde aanbod krijgt de lezer tegelijkertijd zicht op het beeld dat de Europeaan van Azië en de Aziaten hadden en omgekeerd (waarbij natuurlijk het voorkomen van fantasiewezens niet ontbreekt!). Bij elke afbeelding is een stukje tekst opgenomen, dat los van de hoofdtekst wat extra informatie geeft. Het kan daarbij gaan over een objektieve beschrijving van de afbeelding of bijvoorbeeld een beschrijving ervan uit een of ander historisch geschrift. Het is vooral vanwege deze schitterende illustraties, dat de Pharos-reeks zeker de moeite van het lezen waard is. Niet alleen voor volwassenen, maar zeker ook voor middelbare scholieren, die zo op een min of meer ongedwongen wijze kennis kunnen nemen van een veelheid aan historische onderwerpen.

Jean-Pierre Drège : Marco Polo en de zijderoute Fibula, Pharos, ISBN 90 269 6427 7

Herdenking vijf eeuwen evangelisatie en verzet

Paus Johannes Paulus: nadruk Celamconferentie op toekomst

SANTO DOMINGO - De bisschoppen zullen hun licht laten gaan over de sombere kant van de vroegere evangelisatie in de Amerika's maar ook zal men de positieve kant daarvan belichten. De klemtoon komt echter te liggen op de toekomst. Zo vertelde paus Johannes Paulus II onlangs aan pelgrims in Castegandolfo waarbij hij doelde op de CELAM-conferentie binnenkort. Op 12 oktober komen namelijk de bisschoppen van Noord-, Zuid-, Midden Amerika en het Caribisch gebied bijeen in de Dominicaanse Republiek. Dit is dan meteen de herdenking van vijf eeuwen evangelisatie welke begon met de komst van Columbus. Voor andere groeperingen in de Amerika's gaat het hier om de herdenking van vijf eeuwen verzet tegen overheersing door steeds weer wisselende groepen. Bij een actie van laatstgenoemden kwam in Santo Domingo een jeugdige jurist om het leven.

Het is voor de vierde keer dat de Latijnsamerikaanse bisschoppen-conferentie (CELAM) in algemene vergadering bijeenkomt. Men verwacht er driehonderd bisschoppen. En daarnaast zijn er talrijke andere vertegenwoordigers van het kerkelijke leven. Een van hen is pater dr Rudy Josepa OP als theoloog. Hij is vicaris-generaal van het bisdom Aruba en Antillen. Zij komen bijeen in Santo Domingo omdat daar de oudste kathedrale kerk van het Amerikaanse continent staat. Columbus zette daar ook voet aan land vijf eeuwen geleden. En met hem kwamen de geestelijken die de evangelisatie ter hand namen. Volgens de paus reden genoeg om God te "bedanken voor de gave van het geloof, dat door de eerste evangelisators is uitgedragen onder de autochtone bevolking van de nieuwe wereld".

CTMDNMKennelijk met het oog op de Bevrijdingstheologie beklemtoonde de paus in zijn toespraak tot driduizend pelgrims in zijn vakantieoord dat er in de theologie "continuïteit dient te zijn en dat daarin de traditie tot uitdrukking moet komen". Daarbij moet men wel rekening houden met de uitdagingen van de hedendaagse tijd. Zo moet men aan de Latijnsamerikaanse bevolking antwoord geven "op zijn zoeken naar hoop en het bevestigen in zijn overtuiging dat alleen in Christus de volledige bevrijding mogelijk is".

Bij een andere gelegenheid riep de paus tegenover pelgrims de kerk van Latijns Amerika op tot eenheid. Deze eenheid moet ook tot uitdrukking komen tijdens deze CELAM-vergadering, zo meent de paus. Hij hoopt dat de vergadering een bijdrage is "aan de versterking van de eenheid van de katholieke kerk op dit continent". De Celam-samenkomst moet ook weer "het vuur doen oplaaien dat nodig is voor het uitdragen van het Evangelie".

Dit moet gebeuren bij de priesters en religieuzen zodat zij hun taak met vuur ten uitvoering brengen. Een kerk die "ten diepste één is, is ook rijk aan pastorale liefde, die kent duidelijke actie-programma's", welke op de actualiteit zijn toegesneden. Zodoende zal de vergadering in Santo Domingo "op het gebied van de evangelisatie veel effectiever kunnen zijn".

Dan kan men met behoud van zijn katholieke identiteit "in alle landen van dit continent de deuren wagenwijd openzetten voor Christus.

De paus zal tijdens zijn bezoek aan Santo Domingo vergezeld worden door niet minder dan veertig kardinalen. Zijn programma is als gevolg van zijn recente operatie tot een minimum beperkt. Hij zal dan ook alleen de Dominicaanse Republiek aandoen en het bezoek aan dit land is ook ingekort. In Santo Domingo treft de paus ook de Spaanse koning Juan Carlos die voor de herdenking van de Columbus-reis overkomt.

VERZET HERDACHT

Voorafgaande aan de bisschoppen-vergadering in de Dominicaanse Republiek werd in verschillende landen actie ondernomen door hen die vijf eeuwen van verzet tegen de overheersing door Spanje en andere Europese landen willen herdenken. Dit gebeurde onder meer in de Dominicaanse Republiek, Guatemala en Mexico.

Een nog jeugdige Dominicaanse advocaat is om het leven gekomen tijdens een betoging tegen de feestelijke herdenking van het feit dat vijf eeuwen geleden Columbus voet op Amerikaanse bodem zette. Mr Rafael Efrain Ortiz werd getroffen door een kogel uit het pistool van een politie-agent. Beelden van de optocht en van de bloedige onderdrukking ervan door de Dominicaanse politie werden getoond door de Dominicaanse tv. Ook van het neerschieten van de 27-jarige advocaat toonde men beelden. De betoging ging uit van het Dominicaanse comité van de Continentale campagne voor Vijfhonderd jaar verzet door indianen, negers en mensen vanuit het volk. Dit verzet is gericht op de plechtige herdenking van vijfhonderd jaar Columbus.

ALS FOTOGRAAF

Volgens ooggetuigen vielen er bij het optreden door de Dominicaanse politie ook gewonden. Er werden tientallen arrestaties verricht. Ook werd geklaagd over het martelen van de gearresteerden. Onder de gewonden bevond zich onder meer Flavio Sanchez, een leider van het Algemene arbeidersverbond evenals de campesinoleider Pedro Reinoso.

De moeilijkheden braken uit toen de demonstranten in de gaten kregen dat er politie-agenten in burger zich voordeden als fotografen, voorzien van video- en fotografische apparatuur. Aan de mars namen deel volksorganisaties, de beweging van zwarte vrouwen, de Dominicaanse studenten-federatie en de organisatie van onafhankelijke campesinos.

BEZINNING

In Santo Domingo wordt de kerkelijke herdenking gehouden van vijf eeuwen Columbus-ontdekking en vijf eeuwen evangelisatie van de Amerika's. Een deel daarvan wordt bijgewoond door paus Johannes Paulus II. Deze heeft in verband met de herdenking van vijf eeuwen evangelisatie herhaaldelijk gezegd dat er geen sprake is van feest of van triomfalisme. Het gaat om een herdenking en bezinning. Er moet een nieuwe start gemaakt worden bij het uitdragen van de Blijde boodschap in de Amerika's.

IN MEXICO

Ongeveer vijftienhonderd Mexicaanse indianen zijn aan een voettocht begonnen naar de Mexicaanse hoofdstad ter herdenking van vijf eeuwen verzet door indianen, negers en groeperingen aan de basis. Men vertrok uit de in het zuiden van Mexico gelegen staat Oaxaca. De start was op dezelfde dag dat in Santo Domingo de advocaat om het leven kwam bij een mars.

Deze mars is een onderdeel van een aantal activiteiten welke bedoeld zijn als een mobilisatie van de indiaanse beweging in het land en wel in alle zestien Mexicaanse staten. Dit moet culmineren op 12 oktober, de dag waarop men officieel herdenkt dat Columbus vijfhonderd jaar geleden Amerika ontdekte, wat met zich meebracht dat ook de kerstening van dit continent begon.

...twee indiaanse senioren in gesprek met elkaar bij een geïllustreerde afbeelding waarin de indianen (van Guatamala) en de andere onderdrukten aan de basis worden opgeroepen deel te nemen aan de herdenking van vijf eeuwen verzet tegen de overheersing. Dit verzet valt samen met de komst van Columbus en zijn mensen op het Amerikaanse continent. De oproep geldt de indianen, de negers en het gewone volk. Dit soort herdenkingen zijn op verschillende plaatsen in Latijns Amerika gehouden...

Alternatieve herdenking 'ontdekking' in Santiago

Paus gevraagd geen mis op te dragen in Columbus-kapel

SANTO DOMINGO - De herdenking van vijfhonderd jaar Columbus en Amerika heeft binnen de katholieke kerk van de Dominicaanse Republiek ernstige verdeeldheid opgeroepen. Zo is door een godsdienstige groep aan de paus gevraagd om niet voor te gaan in de misviering in de Columbuskapel, welke voor deze gelegenheid is opgetrokken.

De kardinaal-primaat van Santo Domingo Nicolas Lopez Rodriguez heeft een beroep gedaan op de gehele Dominicaanse bevolking om aanwezig te zijn bij de misviering door paus Johannes Paulus II tijdens diens bezoek aan de Dominicaanse republiek. Volgens de kardinaal moet deze mis een "massale en openbare demonstratie worden van ons katholieke geloof en een teken van aanhankelijkheid aan de paus".

GEEN MIS

Een beweging welke zich Vergadering van het Volks Gods noemt heeft op zijn beurt een oproep doen uitgaan waarin men de paus vraagt om af te zien van deze massale misviering. Het verzoek geldt ook voor de bisschoppen die dan aanwezig zijn voor de CELAM-vergadering. Volgens deze groep moet er geen mis worden gevierd in de speciaal voor de herdenking van Colombus aankomst in de hoofdstad opgetrokken kapel bij het baken dat naar Columbus is genoemd en waar Columbus voet aan wal zou hebben gezet in Santo Domingo. Dit baken is geen teken van leven, en de komst van Colombus had vele negatieve gevolgen, aldus deze groep. Dan moet men geen teken dat naar Columbus verwijst gaan inzegenen, zo meent deze gemeenschap van het Volks Gods.

Het zou beter zijn, zo meent men, dat de paus zijn solidariteit betuigt met de vele mensen die dakloos zijn geworden omdat zij het terrein bewoonden dat opgeknapt moest worden bij het gedenkteken voor Columbus. Zij moesten verdwijnen en maar zien waar zij onderdak konden vinden. Overigens kostte deze opknapbeurt en wat dies meer zij, inclusief de bouw van de Columbuskapel, een slordige zes miljoen dollar. Het protest hiertegen zou ondersteund worden door een groot deel van de Dominicaanse priesters.

ALTERNATIEF

Symptoom hiervan is onder meer het feit dat twee priesters uit Santiago de los Caballeros op 140 kM van Santo Domingo een alternatieve herdenking van de komst van Columbus voorbereiden. Dit progamma in de op één na grootste stad van het land, loopt parallel aan het officiële programma in de hoofdstad. Bij de alternatieve viering komen tientallen groeperingen van de basis aan het woord en ook vanuit andere sectoren van de katholieke kerk.

Economische en morele problemen oplossen

Braziliaans episcopaat: corruptie moet bestraft

BRASILIA - Het rumoer rond de Braziliaanse president Fernando Collor de Mello heeft ook tot reacties geleid vanuit de katholieke kerk van Brazilie. Zo had men graag gezien dat de parlementaire onderzoekcommissie zijn taak breed zou opvatten en de corruptie in het overheidsapparaat in het algemeen bij zijn onderzoek zou betrekken. Zelfs de als conservatief beschouwde kardinaal-aartsbisschop van Rio de Janeiro, Eugenio Sales, liet zijn afkeuring horen over het kwaad aan de corruptie. Ook niet katholiek-christelijke kerken hebben van zich doen horen in deze Braziliaanse crisis.

Er is sprake van een ernstige ethische en morele crisis, aldus mgr Luciano Mendes de Almeida tijdens een persconferentie. Hij hield deze als voorzitter van de Braziliaanse bisschoppenconferentie. De commissie welke onderzocht of er sprake was van corruptie bij de president en zijn naaste omgeving had eigenlijk, zo vinden de bisschoppen, zijn licht ook moeten doen stralen tot andere sectoren van het openbare leven om ook daar te kijken naar de aanwezigheid van corruptie. De voorzitter van het Braziliaanse episcopaat maakte duidelijk dat het een erg kwalijke zaak is wanneer gelden die bestemd zijn voor sociale en medische projecten voor de kleine man worden aangewend om de eigen partij, in dit geval de rechtse Liberale frontpartij te bevoordelen.

HOEKSTEEN

De katholieke kerk wil dat de waarheid en dan ook in zijn totaliteit boven water komt en dat de schuldigen gestraft worden. Aldus mgr Mendes de Almeida. Wanneer men dit niet doet en men geen opening geeft van de feiten en er ook geen maatregelen worden getroffen tegen de schuldigen zal de crisis uiteindelijk nog groter worden en ernstigere vormen aannemen. De gemeenschap pikt het niet meer dat men moet leren leven met een voortdurend schandaal waarbij men publieke gelden blijft aanwenden om er persoonlijk rijker van te worden, aldus de kerkelijke verklaring.

De eerbied voor de ethische waarden moet de hoeksteen zijn van een democratische gemeenschap. In deze zin moet er actie worden ondernomen op de onderscheiden gebieden om elke vorm van straffeloosheid voor corruptie te voorkomen en uit te bannen. Er moeten mechanismen worden ontworpen om de mogelijkheid tot corruptie uit te bannen in het verkiezIngssysteem, in het partijwezen, bij de strafrechtpleging. Hoe dan ook: het woord is nu aan het congres, aldus de Braziliaanse bisschoppen.

NALATIGHEID

Opmerkelijk was dat kardinaal Sales van Rio de Janeiro zich in deze zaak ook uitsprak. Hij organiseerde in zijn aartsbisdom een speciale avondwake om te bidden dat er een einde komt aan de corruptie. De kardinaal zelf ging voor in een Eucharistieviering tijdens een samenkomst van de unie van katholieke militairen. In zijn preek tot dit militaire gezelschap stelde de kardinaal vast dat slechts met veel gebed de huidige moeilijkheden in het land kunnen worden overwonnen. Gesterkt moeten we elke corruptie tegemoet treden en elk geldverspillen. Laten we bidden dat niet alleen de economische problemen worden opgelost maar ook de morele problemen waarmee het land nu worstelt. Zo bad de kardinaal.

Mgr Mendes de Almeida reageerde fel op een bericht dat de regering van plan was de congresleden een vergoeding te betalen die zich zouden uitspreken tegen het op gang zetten van de procedure welke uiteindelijk kan leiden tot de vervallen verklaring van Fernando Collor de Mello als president. Hij noemde dit een betreurenswaardige zaak.

Samen met de kathoieke kerk hebben ook zes protestantse kerken een verklaring uitgegeven in Salvador de Bahia. Daarin stelt men directe vragen over de rol van de huidige president in het schandaal. Volgens deze kerken wijst alles erop dat men hem minstens nalatigheid moet verwijten of wellicht medeplichtigheid bij eventuele daden van corruptie.

Bureau mensenrechten bisdom Guatemala

Politieke terreur en structureel geweld komen nog steeds voor

GUATEMALASTAD - De katholieke kerk van Guatemala moet tot zijn spijt vaststellen dat de politieke terreur nog steeds in Guatemala voorkomt evenals het structurele geweld. De verklaring werd uitgegeven door het bureau voor de mensenrechten van het aartsbisdom van Guatemalastad.

In de verklaring staat onder meer dat men moet vaststellen dat deze "politieke traditie" van geweld nog springlevend is, ondanks het feit dat een kleine twee jaar geleden Jorge Serrano als president aantrad. Deze van oorsprong protestantse president moest zijn verantwoordelijkheid op zich nemen. Hij moet zich niet om de tuin laten leiden door angst voor onderdrukking. Zo meent de mensenrechtengroep welke valt onder het aartsbisdom Guatemalastad. Men wijst er op dat bij het schenden der mensenrechten meestal de slachtoffers tot een bepaalde sector beperkt blijven.

Het door de groep uitgegeven document kreeg als titel: Is er sprake van een nieuwe soort staatsterreur in Guatemala? Daarin spreekt de aartsbisschop van de Guatemalaanse hoofdstad de vrees uit dat met de toenemende verslechtering op sociaal en politiek gebied het geweld navenant in omvang gaat toenemen. Daarbij moet het de aartsbisschop van het hart dat er bij de overheid een afkeer te bespeuren valt voor demonstraties waarbij men zijn ontevredenheid kan uitdrukken op sociaal gebied.

Daarop wordt dan gereageerd met de methodiek van het geweld waarbij men kwalificaties in de mond neemt als destabiliserend, de politieke arm van het verzet en manipulaties. Op deze manier spreken regeringsfunctionarissen en militairen over de mensen die al protesterend proberen verbetering in hun lot te bereiken. Daarmee bewijst men, aldus de bisschoppelijke verklaring dat men voor de bevolking als zodanig geen respect kan opbrengen of waarderingen en dat men geen geduld heeft voor het spel van de ideeën.

In de verklaring zijn voorbeelden aangehaald van geweldpleging in het eerste halfjaar van 1992. Zoals de pressie welke wordt uitgeoefend op de sociale media, het intimideren van magistraten en rechters, maar ook in de vorm van doodslag en moord en andere aanslagen tegen de San Carlos-universiteit in Guatemala.

Verder zijn daar de gevallen van onstrafbaarheid in kringen van de geheime diensten. In die periode werden er niet minder dan vijftien hoogleraren geëxecuteerd en ook twee studenten. In totaal telde men officieel toen 190 executies buiten de rechterlijke macht om en 209 moordaanslagen.

Felle kritiek, ook van Kerk op Endara

Panamese president verdedigt eigenricht

PANAMASTAD - President Guillermo Endara van Panama is onder meer van kerkelijke zijde aangevallen op zijn uitlatingen welke neerkwamen op het recht tot eigenricht. Onder meer de aartsbisschop van Panamastad sprak zijn bezorgdheid uit over de presidentiele verklaring.

Men moet het recht in eigen hand namen als de competente instanties geen oplossing bieden, zo verdedigde de Panamese president het optreden van de vrouwelijke burgemeester van de hoofdstad tegenover een journalist. Mgr Marco McGrath, de leider van het aartsbisdom Panamastad, moest het van het hart dat "het land wanorde tegemoet moet zien en onrust als de eerste burger dit soort raad blijft geven".

De president van het hooggerechtshof Carlos Lopez wees het idee van de president falikant van de hand, namelijk dat burgers het recht maar in eigen hand moeten nemen. Het invloedrijke dagblad La Prensa wijdde een hoofdartikel aan het incident. Het is ongetwijfeld zo dat president Endara een bron vol verrassingen is. Zijn meest recente uitspraak over het eigenricht overtreft de meest stoute verwachtingen op dit gebied.

La Prensa herinnert er aan dat volgens artikel 371 van het Wetboek van Strafrecht het aanmoedigen tot ongehoorzaamheid aan de bestaande wetgeving bestraft kan worden met een gevangenisstraf tot twee jaar. La Prensa moet het wel van het hart dat als de president zich zo laat gaan men wel moet vaststellen dat er kennelijk geen rechtspraak meer bestaat in dit land.

Ecuador-Peru

Menem juicht pauselijke bemiddeling toe

GUAYAQUIL - Het inroepen van pauselijke bemiddeling lijkt mij een goede beslissing, zo zei president Carlos Menem in een gesprek met de Ecuadoraanse televisie.

Aan de orde was het verschil van mening tussen Ecuador en Peru over de juiste afbakening van de grens tussen beide landen over een afstand van enige tientallen kilometers. Het interview werd afgenomen in verband met de beëdiging van Sixto Duran Ballen als nieuwe president van Ecuador als opvolger van Rodrigo Borja die als eerste het idee had gelanceerd van pauselijke bemiddeling in dit grensgeschil, dat al meer dan eens geleid heeft tot een oorlogstoestand tussen Peru en Ecuador.

Als echte zeeman gegrepen door natuurschoon

Christoffel Columbus was niet alleen op zoek naar goud

COLUMBUS ondernam vijfhonderd jaar geleden zijn eerste reis naar het westen en belandde toen in het Caribisch gebied. De bewoners van het Caribisch gebied, die abusievelijk indianen werden genoemd, waren dus de eersten die in contact kwamen met Columbus. Columbus koesterde drie motieven om in 1492 koers te zetten naar het Westen. Deze motieven zijn duidelijk te signaleren in de journalen die hij bijhield tijdens zijn reizen. Uiteraard was het menselijk motief aanwezig: het vergaren van rijkdom. Vervolgens speelde het goddelijk motief, dat hem een vurige bezieling gaf, een duidelijke rol. Tenslotte werd hij gemotiveerd door een verheerlijking van de natuur.

= door Ercala Maduro =

In menig boek en in ettelijke discussies wordt Columbus uitgemaakt voor een grote boef en leugenaar. "Hij was een boef, zoals vele andere ontdekkingsreizigers die in zijn voetsporen traden en ook naar Amerika gingen. De goudkoorts was bij Columbus begonnen. Hij loog toen hij geen goud vond of althans maar weinig op zijn eerste reis. Hij loog zelfs tegen zijn opdrachtgevers, de koningen van Spanje.

Maar was Columbus inderdaad zo begerig naar goud? En wilde hij zo gauw mogelijk rijk worden? Het is inderdaad zo dat in zijn scheepsjournalen en brieven telkens over goud of het zoeken naar goud geschreven werd.

De eerste dag nadat land was bereikt, schreef Columbus al in zijn journaal: *"Ik was oplettend en deed alle moeite om te weten te komen of er goud was"* (13 oktober 1492). Vervolgens lezen wij de volgende uitdrukkingen omtrent goud: *"Ik wil nergens te lang blijven, maar zeilen en naar vele eilanden gaan om goud te vinden"* (15 oktober 1492). *"De admiraal gaf het bevel dat niets weggenomen zou worden, zodat zij dat zouden afleveren dat de admiraal wilde, en niets anders dan goud"* (1 november 1492).

Hij deed zelfs schietgebedjes om zijn wens, goud vinden, in vervulling te zien gaan. *"Onze Heer in Uw goedertierendheid leidt mij zodat ik het goud dat ik zoek, mag vinden"* (23 december 1492). De tekens en informatie die hij geloofde te hebben gevonden omtrent de aanwezigheid van goud, bepaalden ook zijn reisroute. *"Ik besloot naar het zuidwesten te gaan om naar goud en edele stenen te zoeken".* (13 oktober 1492). *"Hij wenste naar het eiland dat men Venegue noemde te vertrekken, waarover hij berichten had, zoals hij begreep, dat daar veel goud was"* (13 november 1492). *"De admiraal geloofde dat hij zeer dichtbij de bron was en dat Onze Heer hem zou wijzen waar goud geboren werd"* (17 december 1492). *"Bij dageraad hees hij de zeilen om op zoek te gaan naar de eilanden waarover de indianen hem hadden verteld dat zij veel goud hadden en enkele van deze eilanden hadden meer goud dan aarde"* (22 december 1492).

Zodoende zeilde Columbus van het ene eiland naar het andere eiland. Zeer waarschijnlijk hadden de indianen zo een middel om zich van Columbus, een *hebberige lastpost*, te ontdoen. Columbus interesseerde zich heel weinig voor de eigenlijke bewoners van de eilanden bij zijn zoeken naar goud. Onmiddellijk geloofde hij hen te hebben begrepen wanneer zij hem zelfs over het zeer begeerde goud inlichtingen verschaften.

Bovendien liet Columbus zich, bij het zoeken naar goud, leiden door zijn voorkennis. Columbus was een belezen persoon en hij bezat de kennis die Marco Polo en de Middeleeuwse schrijvers

'Dit eiland is het mooiste wat menselijke ogen hebben gezien'

vermeldden: namelijk dat er in China goud 'geboren' werd in overvloed. Door de geografische kennis die hij had, wilde hij in westelijke richting naar China varen. Cathay was dat deel van de toen bekende wereld waar men zeer rijk was aan goud.

TEKENS

Toen hij land had bereikt en steeds in de veronderstelling verkeerde dat hij in Voor-Indië was beland, gaven alle tekens aan dat er goud was. Dat hij het land allerlei informatie zou interpreteren als zou er veel goud zijn, was tevoren bepaald en gededuceerd van zijn voorkennis. Wij lezen in zijn journalen: *"Hij zei weer dat hij gelooft dat er enorme rijkdommen, edelstenen en specerijen waren"* (14 november 1492). *"Aan de hand van de hitte die zij op deze plaats [illegible] verduren, zei de admiraal, argumenteerde hij dat in deze India en waar zij naar toe gingen, veel goud zou zijn"* (21 november 1492). *"De admiraal geloofde dat er goede rivieren zouden zijn en veel goud"* (11 januari 1493).

Welke zaken brachten hem ertoe om zijn gelolof, dat er goud was, te bevestigen? Hoe interpreteerde hij deze 'signalen'? Een rivier herinnerde hem aan de rivier de Taag. *"Toen hij zich herinnerde dat aan de monding van de rivier de Taag, bij de zee, goud gevonden werd, geloofde hij zeker dat deze rivier goud moest hebben"* (25 november 1492).

Nu weten wij dat deze interpretatie volkomen onjuist was. De analogie klopte niet en was zeer vaag. Het uitgangspunt was ook niet juist daar men geen goud in de stroming van de rivier de Taag vond. Zijn interpretaties van impressies op het land omtrent goud waren helemaal verkeerd. De 'signalen', die aangaven dat er goud was, had hij uit de heersende algemene kennis uit de late Middeleeuwen. Toen geloofde men dat de meeste waardevolle dingen kwamen uit de zeer warme streken, waarvan de inwoners zwart waren of waar er parkieten waren.

Bewoners met een zwarte huidkleur en parkieten werden beschouwd als signalen van hitte, en hitte als het teken dat er rijkdom was. Het is daarom begrijpelijk dat wij in het journaal van Columbus kunnen lezen: *"De indianen die naar het schip kwamen, hadden begrepen dat de admiraal een parkiet wilde".* (13 december 1492).

WAARDE

Waarom zocht Columbus voortdurend naar goud indien goud niet zijn belangrijkste motief was? Columbus wist dat goud zo'n waarde had dat hij daarmee eenieder kon verlokken om toch nog iets te ondernemen. Door de zeelieden goud te beloven wist hij hen gerust te stellen in moeilijke momenten van wanhoop.

Zo lezen wij in zijn journaal: *"Vandaag zagen zij helemaal geen land meer en velen klaagden en huilden uit vrees dat zij voor een lange tijd geen land meer zouden zien. De admiraal stelde hen op hun gemak met beloften dat zij land en rijkdom zouden verkrijgen en om hen hoop te geven en hun vrees voor een lange reis te verdrijven".*

Enkele dagen later schreef men over de doorgestane wanhoop: *"Vandaag konden de zeelieden het niet langer uithouden en klaagden van de lange reis, maar de admiraal monterde hen op, zo goed als hij kon en stelde hen de voordelen die zij zouden behalen in het vooruitzicht"* (10 oktober 1492).

Columbus verschafte de zeelieden weer hoop door zijn beloften dat zij rijk zouden worden en hun hebzucht gaf hen weer doorzettingsvermogen. Zeer waarschijnlijk moest hij wel mooie beloften doen uit vrees voor muiterij onder zijn manschappen, die [illegible] ring als zeeman, maar al te goed kende.

Niet alleen voor de zeelieden was het vergaren van rijkdom de belangrijkste drijfveer, maar dit was ook zo voor de koningen van Spanje. Ongetwijfeld zouden zij de expeditie niet hebben gefinancierd indien zij het vooruitzicht op rijkdom niet hadden. Daar het journaal dat Columbus bijhield voor hen bestemd was, moest wel op elke pagina vermeld worden dat er signalen waren van de aanwezigheid van goud. Dat was zijn manier om de motivatie van koning Ferdinand en koningin Isabella hoog te houden. Bovendien wisten zij zo dat hij zich wel degelijk aan zijn belofte had gehouden. In één van zijn brieven schreef Columbus dat hij goud vergaard had en bewaard had: *"Zodat dat de koningin zou behagen en dat zij de onderneming zouden beoordelen aan de hand van een aantal grote stenen gevuld met goud".*

Columbus had gelijk toen hij veronderstelde dat voor de kroon goud het belangrijkste motief was en dat dát zijn goede betrekkingen met hen bepaalde. Rond 1498 begon hij in ongenade te raken bij de koningen en dit was gedeeltelijk te verklaren door het feit dat er geen goud meer te vergaren was op de Caribische eilanden. Uiteindelijk werden deze eilanden om het ontbreken van goud verklaard tot 'islas inutiles'.

Gedurende de laatste jaren van zijn leven trok Columbus zich terug in een klooster, waar hij niet rijk en verlaten stierf. Rijkdom vergaren was niet zijn belangrijkste motief om in 1492 koers te zetten in westelijke richting. Rijkdom betekende voor hem een attribuut bij zijn rol als ontdekker van een nieuwe zeeweg, evenals het beding bij de eerste reis, dat hij onderkoning moest worden over de nieuw verworven gebieden.

MISSIE

Terecht wordt Columbus soms beschreven als de laatste kruisvaarder. In een brief tijdens zijn vierde reis schreef hij: *"Ik maakte deze reis niet om profijt, eer of rijkdom, want de hoop om al die zaken was de dood. Ik kwam naar jullie, de koningen van Spanje, met een eerlijk doel en oprechte ijver en ik lieg niet".*

Zijn eerlijk doel was het verspreiden van het christendom. Volgens Marco Polo zou eens de keizer van China een verzoek hebben gedaan om wijze mensen te sturen om hem het evangelie te prediken. Zoals Columbus geloof had in de bijbel, evenveel geloof hechtte hij aan het reisverslag van Marco Polo. Dus wilde hij in westelijke richting varende China bereiken om daar aan het hof van de Gran Khan het evangelie te verkondigen. Columbus was een vroom mens en beoogde de universele overwinning van het christendom, na de val van Granada, de laatste Moorse vesting in Spanje tot 1492.

Hij was zeer devoot en zeilde nooit op zondag. Gedurende de hele eerste reis zag hij goddelijke interventies op hun route in de beweging van de golven tot aan de schipbreuk van zijn vlaggeschip 'Santa Maria' op Kerstnacht toe. Hij schreef: *"Door vele signalen had God zich geopenbaard op de reis".* (15 maart 1493).

Columbus geloofde dat hij een goddelijke missie had te vervullen en verkoos daarom de klassieke orthografie van zijn naam: Christophurus Columbus. Christophurus betekent Christum Ferens, de drager van Christus. Hij was de eerste pionier die het

evangelie over de oceaan bracht naar tot dan toe onbekende bevolkingen. Columbus betekent herbevolken. Zijn onderneming bracht nummerieke bevolkingen binnen het christelijke rijk. Ten tweede bracht hij voor de Spaanse kroon kolonies, nieuwe bevolkingen. Door de goddelijke voorzienigheid gebeurde het dat een persoon, die bestemd was om bepaalde daden te verrichten, de namen kreeg die bij hem correspondeerden.

'ONTDEKKING'

Hoe dacht Columbus zelf over de 'ontdekking'? Hij was ervan overtuigd dat hij Amerika niet had ontdekt, maar land had gevonden daar waar hij wist dat het zou zijn. Beter gezegd waar hij dacht dat India zou liggen. *"Hij was altijd overtuigd dat hij door de oceaan over te steken, voorbij het eiland Hierro, na een afstand van 3500 mijl te hebben afgelegd land zou vinden".* Zo groot was zijn overtuiging dat hij na het bereiken van dat afstand de zeelieden verbood om 's nachts te varen uit vrees dat zij het land voorbij zouden zeilen.

Nu weten wij dat de berekeningen van Columbus niet juist waren. Eveneens beschouwen wij zijn eerste reis in een ander perspectief, omdat wij op de hoogte zijn van de incidentele reizen van de Noormannen naar Noord-Amerika.

NATUUR

Het vergaren van rijkdom was niet het belangrijkste motief voor Columbus. Columbus was bovenal zeeman en voor een zeeman was de natuur zeer belangrijk. Op zee was een zeeman overgeleverd aan de natuurelementen. In deze geest speelde de natuur, die voor Columbus affiniteiten had met het begrip God, een belangrijke rol op de eerste reis. In een kantlijn van zijn exemplaar van het boek 'Geografie van Ptolomeus', schreef Columbus de volgende opmerking waaruit zijn vergelijking van God en de natuur blijkt: *"Bewonderenswaardig zijn de tumultteuze krachten van de zee. Bewonderenswaardig is God in de diepten".*

Vooral op zijn eerste reis had Columbus voortdurend aandacht voor de natuur om zich heen. Hij beschreef vissen, vogels, planten en dieren. Kort nadat hij land had bereikt, schreef hij de volgende episode, die voor ons zeer herkenbaar is: *"Zij visten ook met netten en vingen onder vele andere vissen één vis die inderdaad op een varken leek en niet als op een dolfijnachtige en waarvan gezegd werd dat het geheel een schelp was, die zeer hard was en dat het geen zachte plek had behalve de nek en de ogen en onderaan een opening had om te ontlasten"* (16 november 1492). Columbus geeft in zijn beschrijving zoveel details dat wij overduidelijk kunnen vaststellen dat het gaat om de *kaha di morto*, ook wel 'koffervis' genaamd. Hij gaf zijn mannen het bevel om deze vis in te zouten, zodat de Koningen van Spanje hem konden zien.

Columbus observeerde de natuur zeer aandachtig om drie beweegredenen. Ten eerste deed hij dat om te komen tot een pragmatische en effectieve interpretatie van zaken die de navigatie aangaan. Bovendien leidde deze observatie ook wel tot een finalistische, doelgerichte interpretatie, waarbij natuurverschijnselen het geloof en de hoop bevestigden die hij ten aanzien van een onderwerp reeds had. Zijn laatste beweegreden omvatte een uiteindelijk afwijzen van alle interpretaties. Het was een onveranderlijke bewondering van de natuur.

NAVIGATOR

Zijn pragmatische interpretatie van de natuur maakte Columbus tot een uitstekende navigator. Naast zijn aandacht voor dieren en planten was Columbus ook bezorgd om de navigatie. Ook als het ging om de praktisch dagelijkse navigatie en niet alleen om de wetenschappelijke kennis. In het voorwoord van zijn eerste journaal schreef hij: *"Bovenal is het zeer belangrijk dat ik het slapen vergeet en ervoor zorg dat ik een zeer oplettende navigator ben, zodat alles precies gebeurt, wat een grote inspanning vergt".* Hij liet zich letterlijk aan dit voornemen en elke dag maakte hij notities over de sterren, de wind, de diepte van de zee en de kustlijnen. Door deze observaties wist hij altijd de beste wind te kiezen om te zeilen en ontdekte hij magnetische variaties.

De doelgerichte interpretatie van Columbus hield in dat hij de observatie van de natuur ook gebruikte om een voorkennis die hij had te bevestigen. Columbus vertrok op 3 augustus 1492 uit Spanje, nadat hij de Canarische eilanden aandeed, bereikte hij op 12 oktober 1492 Guanahani, het eerste Caribisch eiland dat hij tegenkwam. Zijn reis duurde maandenlang. Gedurende de hele reis was hij op zoek naar signalen in de natuur die zouden aangeven dat hij land zou bereiken. Dit om zijn voorkennis dat hij in westelijke richting varende Azië zou bereiken, bij voorbaat te bevestigen.

SIGNALEN

Het lag voor de hand dat hij deze natuurkennis reeds enkele weken na zijn vertrek zag, getuige fragmenten uit zijn reisboek: *"Toen begonnen zij talrijke stukken groen gras te zien die, volgens verklaring van Columbus, waarschijnlijk kortgeleden van een land weggedreven waren"* (17 september 1492). *"Vanuit het noorden verscheen een grote duisternis, wat betekende dat het een land bedekte"* (17 september 1492). *"Er waren verscheidene stortbuien zonder wind wat een bepaald teken was dat land dichtbij was"* (19 september 1492). *Twee uilen kwamen naar het schip daarna een andere, wat een bepaald teken was dat land dichtbij was"* (20 september 1492). *"Zij zagen een walvis, een teken dat zij dichtbij land waren omdat deze schepsels altijd dichtbij de kusten verbleven"* (21 september 1492).

Dagen achter elkaar zag Columbus tekens, nu weten wij dat deze signalen hem bedrogen, dat zij geen echte tekens waren. Land werd uiteindelijk op 12 oktober 1492 gezien. Op zee duidden alle natuurtekens op de nabijheid van land, want dat was de wens en voorkennis van Columbus. Ongetwijfeld zou hij ook door deze doelgerichte interpretatie van de natuur de gemoederen onder zijn bemanning hebben gesusd.

In de vijftiende eeuw heerste de algemene gedachte dat de aarde plat was. Toen de zeelieden gedurende dagen geen land meer zagen, werden zij door angst bevangen. Zijn doelgerichte interpretatie van de natuur, spreekt ons niet meer aan en velen zouden hem misschien van leugens willen betichten.

BELANGELOOS

Maar het observeren van de natuur door Columbus had een ander aspect dat wij beter kunnen begrijpen. Columbus bewonderde de natuur belangeloos. Uit een fragment in het journaal van zijn derde reis doet hij getuigenis dat hij natuurschoon prefereerde boven kapitalistisch profijt. *"Hij zei dat zelfs als er hier (Caribisch gebied) geen winsten te behalen waren, als het ging om alleen de schoonheid van deze landen, zij niet minder waardevol zouden zijn".*

In zijn eerste reisboek komt geen eind aan de beschrijvingen van de natuurschoon in het Caribisch gebied. Deze opsomming wordt een hele verheerlijking van de natuur, waarvan enkele fragmenten, hierna weergegeven worden: *"Hier is de vis zo anders dan bij ons, dat het een wonder is. Sommige dikke zonnevissen zijn beschilderd met de meest heldere kleuren van de wereld: blauw, geel, rood en alle kleuren. Andere zijn beschilderd op duizenden manieren en de kleuren zijn zo helder dat iedereen verrukt zal zijn en zich zal verwonderen"* (16 oktober 1492). *"Hier en op heel het eiland zijn de bomen groen, zoals de planten en het gras in de maand april in Andalusia. Het zingen van de kleine vogels is zo fantastisch dat men nooit deze plek zou willen verlaten. Zwermen parkieten verduisteren de zon. Er zijn vele soorten grote en kleine vogels en zo anders dan de onze dat het een wonder is"* (21 oktober 1492). *"Zelfs de wind in deze plaats waait lieflijk"* (24 oktober 1492). *"Heel dit land heeft zeer hoge en mooie bergen, niet droog en rotsachtig, maar alle beklimbaar en met prachtige valleien. Zoals de bergen zijn ook de valleien vol hoge en bladerrijke bomen welke men met lust bewondert"* (26 november 1492).

Om zijn bewondering van de Caribische natuur uit te drukken gebruikte Columbus de overtreffende vorm. *"Vanuit de aarde stijgt een geur op zo goed en zo zoet, van de bloemen of de bomen dat het de schoonste zaak in de wereld was"* (19 oktober 1492). *"Verder zei hij dat dit eiland het mooiste was dat menselijke ogen ooit hebben gezien"* (28 oktober 1492). *"Hij zei dat hij nooit iets mooiers had gezien dan de vallei waardoor deze rivier stroomt"* (15 december 1492).

Zo schreef hij dat het groen van de bomen zo intens was dat het niet langer groen was: *"Hier groeien de bomen zo goed dat hun bladeren ophouden groen te zijn en bijna zwart worden door hun eigen groeikracht"* (16 december 1492).

ONWAARSCHIJNLIJK

Columbus was zich goed bewust van de onwaarschijnlijkheid van al die overtreffende vormen. Vervolgens ook hoe onovertuigend zij konden klinken, toch liep hij het risico en verklaarde dat het onmogelijk was anders te handelen:

"Bij het zien van deze haven, verklaarde hij dat het zo mooi was dat geen van de havens die hij ooit gezien had, gelijk was. En hij probeerde zich te excuseren door te zeggen dat hij te zeer de andere geprezen had, dat hij niet wist hoe deze haven te prijzen en dat hij vreesde ervan beschuldigd te worden alles overmatig te overdrijven. Maar hij verdedigde zijn

Vervolg op pag. 8

Bekende provo-figuren uit de jaren zestig waren Bernhard de Vries en Irene Donner, hier op de foto tijdens een persconferentie.

Wetenschappelijke studie van Virginie Mamadough

Provo's en kabouters zorgden voor doorbraak in jaren zestig

AMSTERDAM - Over publiciteit hadden ze niet te klagen. In de jaren zestig stonden de kranten bol van de witte fietsen, rookbommen, barrikades, kraakacties en het verzet tegen ontruimingen. Maar maakten provo's, kabouters en krakers alleen veel lawaai, of hadden ze daadwerkelijk invloed op het beleid van de overheid? Na jaren van spitten in de recente historie kan sociaal-geografe Virginie Mamadouh (29) op die vraag maar geen eenduidig antwoord vinden. Op 29 september promoveerde zij aan de Universiteit van Amsterdam op haar onderzoek naar de Amsterdamse bewegingen, die een kwart eeuw geleden probeerden de stad in eigen hand te nemen. Een streven, dat volgens sommige wetenschappers is mislukt. Want wat is er nou aanwijsbaar terechtgekomen van de idealen uit die tijd?

Mamadouh gaat te ver om te stellen dat de actievoerders van weleer hebben gefaald. Ze wil daarentegen de inzichten over de betekenis van de Amsterdamse sociale bewegingen bijstellen. Het effect dat ze hadden moet volgens de promovenda namelijk niet worden gezocht in hun invloed op de besluitvorming van de overheid. Provo's, kabouters en krakers waren immers veel breder bezig. Zij streefden naar een mentaliteitsverandering, vertolkten nieuwe opvattingen over de inrichting van de stad, over relaties, rolpatronen van mannen en vrouwen, en over de verhouding tussen mens en natuur.

"De actievoerders waren vooral opinievormers", concludeert Mamadouh. "Tegenover de grootschalige, functionalistische ontwikkelingsplannen van de autoriteiten stelden provos en kabouters een romantische, kleinschalige visie op de inrichting van Amsterdam. Een visie waarin de bewoners centraal stonden, in plaats van economische belangen. Het ging ze niet alleen om de concrete bestemming van buurten, straten of gebouwen te veranderen, maar ook om het op gang brengen van een publieke discussie over ruimtelijke ordening en inrichting van de leefomgeving".

De verhouding tussen het Amsterdamse gemeentebestuur en de actievoerders leidde soms tot paradoxale situaties, zegt de promovenda. Vaak ontmoetten krakers en politie elkaar tijdens harde acties op de barrikaden. Bij andere gelegenheden werd de bivakmuts afgelegd en met gemeentebestuurders rond de onderhandelingstafel gesproken over jongerenhuisvesting en voorzieningen voor de buurt.

Ondanks de kritiek op de overheid die provo's en kabouters uitten, schroomden de bewegingen er niet voor dankbaar gebruik te maken van subsidieregelingen, sociale uitkeringen en studiebeurzen. Mamadouh begint haar schets van de geschiedenis van de Amsterdamse sociale bewegingen in 1965 met de provo's. Hun voormannen waren de 'anti-rook magiër' Robert Jasper Grootveld en de anarchist - tegenwoordig raadslid - Roel van Duijn. Als eersten stelden zij de machtsverhoudingen in stad en land aan de orde. Het standbeeld het Lieverdje op het Spui in Amsterdam was hun centrale ontmoetingsplaats. Het beeld was aan de stad geschonken door sigarettenfabriek Hunter en werd daarom door Grootveld uitverkoren als startpunt voor zijn kruistocht tegen 'de verslaafde consument'.

Provo's werden begin jaren zeventig gevolgd door de kabouters. Die maakten furore met acties voor de Oranje Vrijstaat, een alternatieve staat binnen een staat, als protest tegen en als parodie op de 'autoritaire maatschappij'. Op de Dam werd een alternatief nationaal monument (een Oranjeboom) geplaatst, het 'stadhuis' werd gevestigd in het kantoor van de bond van dienstweigeraars en de staat werd de 'tachtig-jarige Kabouteroorlog' verklaard. Onderlinge ruzies, met name over de vraag of de Kabouters moesten meedoen aan de tweede kamerverkiezingen van 1971, verlamden de alternatieve staat.

Omstreeks diezelfde periode beleefden krakers hoogtijdagen in Amsterdam en ontstond de Nieuwmarktbeweging, die een jaren durend gevecht leverde tegen de sloop van woningen, ten behoeve van de aanleg van de metro.

De vier bewegingen vertonen duidelijke verschillen, maar hadden een ding gemeen, een grote betrokkenheid bij hun directe omgeving. Dat was een nieuw verschijnsel in Nederland.

"Bewogen Nederlanders maakten zich in die tijd druk over Vietnam, de honger in de derde wereld of de atoombom", zegt Virginie Mamadouh. Aanvankelijk vonden de actievoerders de stad ook niet echt een spannend strijdtoneel. "Je serieus met de stadspolitiek bezighouden leek me weinig spectaculair en nou niet bepaald leuk", schreef Steef Davidson in 1984 in 'De beste actiegroep ter wereld'.

"Aan 'Love and peace' hield je af en toe tenminste nog een aardig toeristenmeisje over dat iets van het 'magisch centrum' wilde zien. Uiteindelijk ontstond er toch een soort synthese tussen die tegenstrijdige gevoelens".

GRIJS BESTAAN

De reden waarom de actiegroepen zo tot de verbeelding spraken, verklaart Mamadouh uit de grijsheid van het bestaan ten tijde van de wederopbouw. 'Arbeid', luidde het parool. Tijd voor vertier schoot er nauwelijks over. De manier waarop jongeren aandacht vroegen voor stedelijke problemen was nieuw, spectaculair. De jaren zestig leken een aaneenschakeling van ludieke acties en demonstraties, maar dat is slechts schijn.

Mamadouh: "Tegenwoordig zijn er meer acties dan toen. Het is alleen niet zo eenvoudig meer om de aandacht te trekken, omdat iedereen demonstreert, van jongeren tot politieambtenaren. Wij zijn het heel gewoon gaan vinden. Nu zou het ondenkbaar zijn dat provo's worden gearresteerd, omdat ze op straat krenten uitdelen, maar toen voelde de politie zich echt geprovoceerd". De jongerenbewegingen hebben wel bereikt dat Amsterdam van een wat saaie provinciestad wereldwijd bekend werd als het centrum voor jeugdcultuur, zegt de promovenda. Van die verdienste zijn de dertigers en veertigers van nu zich goed bewust. Hun verwijt dat de jeugd van tegenwoordig, vergeleken met de generatie van de zestiger jaren saai is en niet geïnteresseerd in maatschappelijke problemen, vindt Mamadouh echter onzin.

"De manier van actievoeren spreekt de jongeren van tegenwoordig gewoon minder aan", zegt ze nuchter. "Die hoort bij de gevestigde orde en is daarom niet spannend. Bovendien hebben veel jongeren het idee dat al die acties van destijds weinig hebben uitgehaald".

Voor Virginie Mamadouh had het onderzoek een tweeledig effect. Het leidt niet alleen tot haar promotie, ze deed er ook oneindig veel kennis door op over de stad die sinds 1982 haar woonplaats is. Zij werd geboren in Grenoble en keek in eerste instantie wat vreemd aan tegen verschijnselen als provo's en kabouters. "Elders in Europa had je dergelijke bewegingen veel minder. Misschien omdat bij voorbeeld in Frankrijk studenten niet zelfstandig wonden. Hun huisvesting was gebonden aan hun status als student en ze verbleven op campussen. Daarnaast was de Franse overheid veel minder bereid tot praten met andersdenkenden en bestaan er geen coalities van politieke partijen. Ik denk dat de bloei van de jongerenbewegingen in Nederland te maken heeft met de gewoonte om compromissen te sluiten. In Nederland is men meer bereid om naar elkaar te luisteren. In ieder geval kan voor politici in Nederland de steun van een relatief kleine groep mensen heel belangrijk zijn voor je positie in de coalitie".

In de samenleving anno 1992 zouden provo's en kabouters niet meer aanslaan, meent Mamadouh. Ook de kraakbeweging is volgens haar nagenoeg onzichtbaar geworden. "Dat komt doordat de stedelijke vernieuwing voor een belangrijk deel is voltooid. De vraagstukken van destijds zijn grotendeels opgelost. Misschien dat ze weer terugkeren, gezien de bezuinigingen op de stadsvernieuwing. De grootste stedelijke vraagstukken zijn nu de Bijlmer en de IJ-oevers. En tja, in dat laatste gebied woont nog bijna niemand".

Mr. S. Slachter: "Juridische taal te moeilijk"

Positie verdachte steeds moeilijker in Nederland

= door ANP-verslaggever Madeleen Wesseling =

AMSTERDAM - De positie van verdachten in strafzaken wordt steeds zwakker. Geheimtaal en te veel juridisch taalgebruik maken processen onduidelijk. Oneigenlijk gebruik van wraking en vormfouten doet de goeden onder de kwaden lijden. En niet op de laatste plaats: degenen met het laatste woord, de rechters zelf, leggen ontoelaatbaar verschillende straffen op.

Mr. S. Slagter, persrechter in Amsterdam en een van de meest uitgesproken magistraten van Nederland, ziet het hellend vlak duidelijk voor zich: Er mankeert van alles aan het juridische wereldje waarin verdachten zich bevinden. In zijn afscheidsrede op 15 september zal hij zich vooral tegen het onnodig gebruik van juridische taal afzetten. De situatie van verdachten staat daarbij voor hem centraal. Voor hen wil de vaak autoritaire en harde rechter een lans breken. "Het proces heeft de structuur van een spel. Er mag niet vals gespeeld worden."

Slagter verruilt dit najaar zijn onafhankelijke, onpartijdige positie als rechter voor een baan als voorzitter van de Raadkamer wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers '40-'45. Terwijl hij nu buiten de politiek om werkt, zal hij straks juist uitvoerder zijn van politieke standpunten en beslissingen. Dat contrast is groot. Zeker voor een man als Slagter, die gewend is aan het feit dat zijn wil wet is.

Slagter is niet zomaar een rechter. Formeel is hij een van de vele voorzitters van strafkamers die Nederland kent, maar door zijn uitlatingen distantieerde hij zich van de groep. Hij haalde vrijwel wekelijks de publiciteit, jarenlang. Niet alleen vanwege de grote strafzaken die hij op zijn bord kreeg, maar vooral door zijn taalgebruik dat afwijkt van de formele aanpak van de meeste dames en heren in toga. "Mevrouw, huilt u weleens?", vroeg hij eens een notaris in een groot proces, die volgens de rechter geen enkele emotie vertoonde. Kritiek terzijde schuivend, vindt Slagter dat een dergelijke informele, vaak speelse aanpak van verdachten wel door de beugel kan.

HUMOR

"Humor in de rechtszaal kan functioneel zijn. Het geeft het proces een wat normaler, dagelijks tintje. Ten slotte is een strafzaak niet het einde van de wereld. Dat gevoel wil ik bij een verdachte wegnemen. Niet alleen om hem of haar meer op het gemak te stellen. Maar ook om daarmee de waarheid boven tafel te krijgen. Bovendien is humor vaak een middel om te overleven. Ondragelijke dingen kunnen daarmee dragelijk gemaakt worden".

Fel gekant is Slagter tegen het veel te juridisch taalgebruik in de rechtszaal. "Verdachten weten vaak niet eens waar hun advocaat het over heeft. Ze zwerven barsten van de technische woorden, vaktaal die vaak in gewoon Nederlands omgezet kan worden. Bovendien blijft er van de openbaarheid van een proces weinig over als niet alleen verdachten, maar ook het publiek of de pers een zaak niet kan volgen omdat de taal veel te juridisch is. Via publieke tribune of de media moet de maatschappij een kijkje in de arena kunnen nemen. Als de zaken daar niet te volgen zijn, blijft van die openbaarheid niets over".

Vooral als de tendens doorzet dat ook televisiecamera's rechtszaken gaan verslaan en naar buiten brengen is een ander taalgebruik, volgens Slagter, nodig. Aan een informelere aanpak van strafzaken en verdachten zit een risico. Advocaten zijn er toch al steeds meer als de kippen bij om rechters te verdenken van partijdigheid. Mocht een zinnetje of woord maar een beetje in de richting gaan van een mening, worden rechters al gauw gewraakt.

Dat gebeurde ook Slagter. In het proces tegen twee politiemensen, die onder meer betrokken zouden zijn geweest bij drugsverkoop, trok de strafkamer onder voorzitterschap van Slagter zich terug omdat de advocaten twijfel hadden over de mogelijke partijdigheid van de rechter. Slagter: "Als dat idee bij de verdediging bestaat moet je iedere vorm van twijfel wegnemen en jij als college terugtrekken. Iets anders is of het waar is, die partijdigheid. Zoiets ligt gevoelig voor mij. Onpartijdig zijn is de essentie van je vak. Ik geloof in die onpartijdigheid van rechters en hun integriteit. Daarom is het zo vervelend als juist die eigenschap ter discussie gesteld wordt. Bovendien lijkt wraking een beetje modeverschijnsel te worden. Het is vaak een publicitaire troef van raadslieden om de publieke opinie in hun richting te krijgen."

'FORUM SHOPPEN'

Daarnaast mag het, volgens Slagter, absoluut niet gebeuren dat verdachten via wraking hun eigen rechters gaan kiezen. "Iedereen weet dat 'forum shoppen' volstrekt verkeerd is. Dat geldt zowel voor het Openbaar Ministerie als voor de advocatuur. Rechters mogen daarom niet zomaar toegeven aan wrakingsvoorstellen van advocaten. Ik heb mij in de bewuste zaak tegen de politiemensen alleen maar teruggetrokken omdat ik nu, aan het einde van mijn werk in Amsterdam, die discussie niet wil hebben."

Slagter is, nog afgezien van het wrakingsverschijnsel, sowieso niet altijd te spreken over de aanpak van een aantal advocaten in strafzaken. Niet alleen hoort hij zelden nog een mooi pleidooi, veel advocaten manifesteren zich, volgens hem, bovendien met te veel geschreeuw en weinig wol. Over de alertheid van de advocatuur op bij voorbeeld vormfouten, waarmee zware jongens achter de tralies vandaan kunnen blijven, is Slagter minder uitgesproken.

"Op zich heb ik niets tegen het wijzen op vormfouten. Als die gemaakt worden, moeten ze gehonoreerd worden. Maar ik ben wel bang voor de gevolgen. Op de immense hoeveelheid verdachten is het groepje dat profiteert van vormfouten erg klein. Wanneer van de mogelijkheid om vormfouten aan te pakken te veel oneigenlijk gebruik wordt gemaakt, gaat men zoeken naar manieren om dit middel weg te halen. Het gevolg is dan dat het middel voor iedereen verloren gaat. De goeden moeten dan onder de kwaden lijden."

Eenzelfde soort verschijnsel ziet Slagter in de commotie die ontstaan is over ontsnappingen, bij voorbeeld met helicopters uit gevangenissen. Slagter is al niet een groot voorstander van gevangenisstraffen, maar door deze paar, geslaagde ontsnappingen, wordt het regime in alle gevangenissen aangepakt. Daar lijden alle gedetineerden onder en moet dus de grote massa gebukt gaan onder de truc's die slechts enkelen uithalen. "Ik ben niet tegen het gebruiken van de mazen in het net en bij voorbeeld het zoeken en vinden van kleinere fouten. Ik ben bang voor de immense gevolgen die dit kan hebben voor alle anderen."

VERSCHILLEN

Slagter hikt niet alleen aan tegen de uitholling van de positie van verdachten in het algemeen, ook over de verschillen in de straffen is hij niet best te spreken. Met minister-president Lubbers, die vindt dat de Nederlandse liberale rechters met hun tolerante straftoemeting de normvervaging in de hand werken, is hij het in ieder geval niet eens.

"Ik weet niet of hier te licht gestraft wordt. Er is geen referentiekader. In het buitenland gelden heel andere systemen ten aanzien van gratie en voorlopige invrijheidsstelling. Straffen daar kun je niet vergelijken met straffen hier. Wel vind ik het onaanvaardbaar dat in een land de straffen per arrondissement zo uiteen kunnen lopen. Natuurlijk kun je nooit appels met peren vergelijken: de ene verdachte is de andere niet. Maar er zou wel een computersysteem moeten zijn waarin, aan de hand van standaardgegevens, uitspraken opgeslagen staan. Wanneer vonnissen goed gemotiveerd worden en alle relevante omstandigheden voor de straf aangegeven zijn, kan een dergelijk computersysteem een referentiekader zijn waarin de rechters hun straffen kunnen toetsen. Onoirbare verschillen kunnen daarmee weggewerkt worden."

In zo'n computersysteem zou, volgens Slagter, zeker niets moeten staan over een eventuele buitenlandse achtergrond van een verdachte. Hij vindt dat een buitenlandse herkomst ook geen reden is om lager te straffen, zeker niet als een buitenlander al langer in Nederland verblijft. Eigenrichting bij voorbeeld -een voor sommige buitenlanders geaccepteerde vorm van wraak- is voor Slagter uit den boze. Wie hier op het verkeerde pad komt, heeft zich neer te leggen bij het oordeel dat rechters over hem vellen.

Hoe gaat de nu van alles en iedereen onafhankelijke rechter straks werken aan de leiband van de politiek? Een gesprek over zijn nieuwe werk vindt Slagter duidelijk moeilijker dan praten over zijn juridisch verleden. Als rechter is hij onafhankelijk van wat de politiek zegt en wil. In zijn nieuwe functie is hij juist uitvoerder van de politiek.

Als voorzitter van de uitkeringsraad heeft hij wel wat beleidsvrijheid, maar zijn eigen mening of overtuiging doet niet terzake als de politiek iets anders wil. Toch denkt Slagter met dat contrast geen moeite te hebben. "Ik ben mij volledig bewust van de uiterst gevoelige materie. Verder wil ik geen uitspraken doen over hete hangijzers zoals de uitkeringen aan de tweede generatie-slachtoffers."

SLACHTOFFERS

De raadkamer van de wet uitkering vervolgingsslachtoffers kent gelden toe aan mensen die slachtoffer zijn van vervolgingen op grond van onder meer ras of geloof. Nu nog zijn dat uitkeringen aan de slachtoffers zelf en aan hun na de oorlog geboren kinderen. Er bestaan plannen om die kinderen van vervolgingsslachtoffers -de tweede generatie- van deze wet uit te sluiten en een uitkering op grond van deze wet.

Christoffel Columbus (vervolg van pag. 7)

bewondering" (21 december 1492). Bovendien zwoer hij dat hij niet overdreef: *"Hij zei zulke dingen van de vruchtbaarheid, de schoonheid en de bergen van deze eilanden die bij deze ankerplaats liggen, dat hij de Koningen verzocht zich niet te ergeren aan zoveel lofzang, want hij kon ze verzekeren dat hij ervan overtuigd was niet één procent te hebben gesproken van hun pracht"* (14 november 1492). Uiteindelijk betreurde hij zelfs dat zijn taalgebruik te kort zou schieten: *"Hij zei tot de zeelieden in zijn gezelschap om aan de Koningen verslag te doen van de betovering die zij zagen, want duizenden tongen zouden niet voldoende zijn om het uit te drukken of duizenden handen om het te beschrijven"* (27 november 1492).

Na een onafgebroken verheerlijking van de natuur was het logisch dat Columbus de wens ging koesteren om dit toppunt van schoonheid nooit te verlaten: *"Hij zei dat het zo'n grote vreugde was om al dat groen, die bossen en die vogels te zien dat hij er niet toe kon komen van hen weg te gaan en naar zijn schepen terug te keren"* (28 oktober 1492). Dagen later verklaarde hij: *"Dit was zo wonderlijk voor hem om de bomen te zien en de bladeren, het heldere water, de vogels en de lieflijkheid van de plaatsen, dat hij zei te geloven dat hij nooit meer wenste de plaats te verlaten'.* (27 november 1492).

Het Caribische landschap kon Columbus als het ware echt verleiden. In zijn nabijheid vergat hij zijn interpretaties en zijn zoeken naar profijt, om zich onvermoeid en doelloos terug te trekken. Vanwege deze typische neiging kan men concluderen dat hij op zoek was naar de onbekende, ongerepte natuurlijke schoonheid en uiteraard liefde voor de Caribische natuur koesterde. Weken nadat zij land hadden bereikt, schreeft Columbus de volgende frasen: *"Ik zou langer verpozen dan ik wenste vanwege mijn verlangen om het te zien en het plezier dat ik kreeg bij het gapen naar de schoonheid en de frisheid van deze landen, waar ik ook terecht kwam".* (27 november 1492).

Geraadpleegde literatuur:
S.E. Morison, Admiral of the Ocean Sea, Boston; 1942.
J.H. Parry and Philip Sherlock, A short history of the West Indies, third edition, St. Martin's Press, New York.
Eric Williams, From Columbus to Castro, London 1970.
Las Casas B. de, Historia de Las Indias, Mexico 1951.
P. Chaunu, Conquête et exploitation des nouveaux mondes XVI siècle, Paris, 1969.
T. Todorov, La Conquête de l'Amérique, Seuil, 1982.
J.H. Parry, The age of reconnaissance, New York, 1963.
R.R. Palmer & J. Colton, A history of the modern world, New York, 1950.
Bibliotheek M. Maduro (ook dank voor de fijne medewerking).

Consumentenman van de t.v. wil op Curaçao komen wonen

Wim Bosboom: "Geluk moet je afdwingen"

door Freda Torrenga =

WIM BOSBOOM in Nederland beter bekend als 'De consumentenman van de televisie' vierde een paar weken vakantie op Curaçao en hij heeft er van genoten.....Vergenoegd nippend van zijn **piña colada** vertelt hij op het terras van Van der Valk Plaza over zijn carrière en over zijn visie op Curaçao. "Ik vind het werkelijk een geweldig eiland en ik heb hier trouwens verschrikkelijk lekker gegeten. Overal hoor". Tevreden blikt hij naar zijn omvangrijke buik. "Dit spek heb ik duur betaald", lacht hij "want ik ben gek op lekker eten en dat kost wat. Ja, we hebben het hele eiland bekeken, mijn vrouw en ik. We zijn ook nog bij de Marine geweest, dat was allemaal niet zo leuk, jammer genoeg. Daar mag je trouwens best wat over schrijven".

"Kijk, mijn grootvader had gezegd: "Je moet bij de Marine gaan. Dat is een heel goede bedrijfstak, want dan brengen ze je koffie op bed". Nou, dat vond ik een goed idee. Ik ben in de officiersopleiding gekomen en jawel hoor...koffie op bed. Ik kwam bij de Marine-inlichtingendienst, terecht, ja, zwaar geheim hoor...Lekker trouwens die piña colada... Over die inlichtingendienst mag ik nog steeds niets vertellen. Nou, toen ik hier op Curaçao kwam dacht ik: ik ga toch es bij de Marine kijken. Ik had gehoord dat ze daar op Boca St. Michiel een soort ontspanningscentrum hadden, dus toog ik met mijn vrouw die kant op. We waren aan een rondrit over het eiland bezig om al die strandjes te bekijken. Je hebt hier, zo las ik wel 64 strandjes, maar je moet ze natuurlijk wel zien te vinden, want ze hebben die dingen goed verstopt. Opeens zag ik dat bord van de Marine, dus zeg ik tegen mijn vrouw: daar gaan we even kijken. We hebben er even gezellig gezeten en een kopje koffie gedronken, niets aan de hand.
Dus zeg ik een paar dagen later tegen mijn vrouw, het lijkt me best aardig om daar eens een dagje door te brengen. Ik snorkel graag en ik heb een onderwatercamera, het leek me daar een prima stek. Goed, we kwamen daar aan en toen werden we toch op een akelige manier weggebonjourd met de opmerking: 'het is hier alleen voor de Marine'. Ik kon natuurlijk niet aantonen dat, toen die vent nog in de wieg lag, ik al marine officier was. En ik loop ook niet met tatouages rond.
Wat ze niet moeten vergeten is dat het hele Nederlandse volk kromligt om de Marine te bekostigen, want het is een dure grap. Dat ze dan op een volkomen stille dag, want er was niemand, een Nederlandse toerist niet toestaan om daar een beetje te recreëren kan er bij mij niet in. Ze hadden evengoed kunnen zeggen: 'ach, mevrouw, meneer, eigenlijk is dit voor de Marine, maar er is toch bijna niemand. Kom maar hoor, als u wilt'. Dat is tenminste netjes. Maar om in een volstrekt lege omgeving mensen weg te blaffen... Ik heb er nog over gedacht om mij te gaan melden bij de Marine in Nederland. Maar ik dacht, ik ben hier op vakantie, wat zal ik me verder nog druk maken. We zijn toen terechtgekomen op andere mooie stranden en we vonden dat prachtig".

TELEVISIE

Er komt een dame langs ons tafeltje lopen. Ze staart gespannen naar Wim Bosboom. "U bent het toch he? van de televisie..." zegt ze met een dwepende blik. "Ja mevrouw, ik ben het hoor, helemaal".
"Ja, die televisie, dat is een verhaal op zich. Daar ben ik maar niet zo een twee drie ingerold. Na mijn Marineperiode werkte ik bij Talens, van de verf en daarvoor moest ik heel veel naar het buitenland. Ik bezocht alle filialen en dat heb ik een aantal jaren gedaan, maar eigenlijk was dat niets voor mij. Op een gegeven moment hadden we bij Talens iemand zitten, een zekere Hordenberg. Die man had een boek geschreven en ik fotografeerde en filmde veel. Het was in de tijd dat men pas begonnen was met de tv in Nederland. Dat leek ons wel wat en toen hebben we samen gesolliciteerd. Dat is overigens niks geworden. Ze hadden mensen nodig met ervaring. Ze zagen echt niets in ons en je kunt natuurlijk ook niet iedere klungel aannemen. Tv was er echter voor die tijd niet, dus ervaring hadden we ook nooit opgedaan. Toen heb ik naar allerlei filmmaatschappijen geschreven en uiteindelijk kreeg ik een brief van een zekere Jan Derks. Die had een groot reclamebureau en maakte ook reclamefilms en die wilde ook wel eens met me praten. Hij vond schijnbaar mijn brief nogal aardig. Hij had, dat was wel vreemd, niets voor me, maar zei dat hij een goed woordje zou doen bij Verschuren van Multifilm. Dat was een filmbedrijf in Haarlem dat werkte voor de tv.
Ik heb toen die Verschuren gebeld en werd aangenomen als een soort leerling. Ik moest lampen poetsen en sjouwen en dat soort gedoe en zelfs auto's wassen. Mijn vader was goed giftig, want ik had een baan gehad in het bedrijfsleven en ja, dit was natuurlijk een enorme achteruitgang. Maar zo werd ik van lieverlee toch cameraman en daarna vroegen ze me bij de VARA en dat heb ik gedaan".
Er wordt inmiddels een begin gemaakt met de tweede piña colada. Genietend neemt hij een teugje. "Bij de VARA werd ik regisseur van het actualiteitenprogramma 'Achter het Nieuws'. Van daaruit ben ik terechtgekomen in de consumentenvoorlichting. In het programma 'Koning Klant', dat was verschrikkelijk populair. Later heeft de TROS mij gevraagd of ik datzelfde bij hun wilde opzetten en dat heb ik toen gedaan".

GELUK

"Er zijn een paar dingen die mijn lot bepaald hebben, maar je moet in dit vak ook geluk hebben. Het zijn meestal dezelfde mensen die geluk hebben, geluk moet je afdwingen. Als je gewoon gaat zitten gebeurt er natuurlijk niks. Maar als je overal gaat praten en de mensen leert kennen, dan kan je het geluk hebben tegen de juiste personen aan te lopen, maar daar moet je dus wel het nodige voor doen. Om dus nog even terug te komen op het begin van mijn tv-carrière: mijn geluk was de man die ik mijn hele leven dankbaar zal blijven. Aan hem heb ik mijn loopbaan te danken, daar vertel ik zo nog over. Ik was dus filmer op dat moment en de eerste filmopnamen die ik maakte. Dat ging zo, opeens was iedereen weg en moest er nog een dingetje gemaakt worden voor het journaal. Dat was in dit geval de aankomst van de vader van Ard Schenk, de schaatser, die op Schiphol arriveerde. Er was niemand meer, dus mocht ik het doen. Dat lukte, maar als het niet gelukt was, doordat het bijvoorbeeld stormde, of dat ik bibberde, dan hadden ze gezegd 'nou, dat is nog niet veel, die jongen'. Maar het liep goed af. Mijn baas, Herman Wigbold zei: 'ik heb nog wat voor jou te doen'. Het was in '67 tijdens de zesdaagse oorlog in Israel. Ik moest toen een vraaggesprek doen met een voorlichter van de luchtmacht, een zekere kapitein De Jong. Ik moest die man vragen: 'hoeveel vliegtuigen hebben de Israeliërs en hoeveel de Egyptenaren?' (Die Israeliërs hadden minder vliegtuigen dan de Egyptenaren) dus mijn tweede vraag was: waarom zijn de Israeliërs dan sterker, terwijl ze minder vliegtuigen hebben? Ik stel dus mijn eerste vraag. De Jong beantwoordt die en prompt daarop kreeg ik een **black-out**, ik wist niet meer waar ik zat. Het zweet brak me uit, alles werd donker voor m'n ogen. De Jong zag dat het niet goed met me ging en hij zei: 'Nou vraagt u zich waarschijnlijk af hoe het komt dat de Israeliërs toch gewonnen hebben, ondanks het feit dat ze minder vliegtuigen hebben'. En toen was ik er doorheen. Die man heeft dus eigenlijk mijn loopbaan gered, daar ben ik hem eeuwig dankbaar voor.
Bij de VARA zeiden ze: "die jongen deed het wel aardig, laat ie het nog maar es doen.' En zo rol je van het een in het ander".

WRAK

"Zo rolde ik ook in die consumentenvoorlichting, heel eenvoudig omdat de jongen die het deed wegging, die werd voorlichter bij de overheid. Die had het misschien een half jaar gedaan en mijn baas zei: 'dat is toch wel een aardige manier van tv maken, heb jij daar geen zin in?' Het leek me wel interessant en toen ben ik het gaan doen. Samen met een vriend uit de journalistiek, Hans van de Graaf, ben ik er ingedoken en er kwamen heel wat schandalen aan het licht. Vooral met tweedehands auto's. Daar kwamen ontelbaar veel klachten over binnen. Nou, dan ga je daar eens in wroeten en je houdt het niet voor mogelijk wat er dan boven water komt. Als zo'n eerste uitzending succes heeft dan gaan de mensen schrijven. Er was met die tweedehands autohandel zo enorm veel oplichterij dat we hebben gezegd: we moeten zien dat we een krachtig voorbeeld stellen. We hebben toen de Rijkspolitie benaderd en gezegd: 'Als jullie, of de ANWB, of wie dan ook, iets aantreffen, dan willen we dat graag horen'. We kregen al gauw meldingen van schandalige auto's, bijvoorbeeld een auto die uit twee delen bestond.
Ze hadden het voorstel van de ene auto vastgezet aan het achterstuk van een andere. Gewoon met klinknageltjes. En als je gas gaf, dan ging ie helemaal zo uit elkaar en als je remde, dan ging de motorkap in elkaar, het was net een harmonica. Toen was er nog geen autokeuring. Het was in de tijd dat iedereen opeens een autootje wilde hebben, maar eigenlijk geen geld voor had, dus dan krijg je zwendelaars die daar op in springen. Je had ook een vent die had een winkel in Tilburg met twee ingangen, één aan de voorkant van het gebouw en één aan de achterkant. Hij had die zaken aan de voor- en de achterkant verschillende namen gegeven. Als de mensen door de achterdeur binnenkwamen, dan kwamen ze in dezelfde zaak waar ze net geweest waren, alleen alle auto's stonden andersom en zo leek het een heel andere winkel. Het duurt heel lang voordat mensen dat door hebben. Ik heb ook een vent gehad, die huurde een weiland en daar gaf hij een show met 50 auto's de ene nog beroerder dan de andere. Dat waren de zogenaamde weilandwinkels. Twee dagen later was de hele winkel

Wim Bosboom in de studio van Radio Korsou FM met Freda Torrenga.

verdwenen. Er waren er ook die voor een weekend een oud pand huurden. Als je 's zaterdags een auto kocht, dan mocht je, als die niet goed was,'s maandags terugkomen. Maar 's maandags was er helemaal geen winkel meer te bekennen... Samen met de ANWB hebben we aan die praktijken paal en perk weten te stellen en daar ben ik nog steeds trots op. Iedereen die fout zat kreeg ons op zijn nek. Dat werd ons natuurlijk niet in dank afgenomen en we werden dan ook veel bedreigd, want het is natuurlijk puur onderwereld wat zich met zulke zaken bezighoudt. Maar daar ben ik niet bang van hoor".

GARANTIE

"Toen zijn de goede automerken begonnen om zelf een garantie te geven op tweedehands auto's en daarna kreeg je ook de BOVAG garantie, dat is de garantie van de bond van garagehouders. Dat werd uitvoerig in onze uitzendingen gepropageerd: 'Koop alleen een auto met BOVAG garantie'. Dat hielp al aardig. Het programma bestaat trouwens nog steeds. Eerst heette het 'De miskoop van de maand' en nu 'Het wrak van de weg'. Zo'n auto, die dus echt levensgevaarlijk was om in te rijden, werd in ons programma op spectaculaire wijze vernietigd, steeds op een andere manier. Met op de achtergrond het zinnetje uit een liedje van het Cocktail Trio: **Die zien we nooit meer terug...**
We lieten dan eerst die auto zien aan de keurmeester en dan zeiden we: "Nou, wat moet daarmee gebeuren?" Waarop de keurmeester antwoordde: 'die moet vernietigd worden'. Dan brachten we hem bijvoorbeeld tot ontploffing, of lieten hem uit een hoge kraan vallen, of samenpersen tot een klein pakje, of we lieten er een vrachtwagen overheen rijden. Maar nu is het in Nederland zo goed geregeld, dat als je er in stinkt het echt je eigen schuld is".

THUISWERKER

"Om op de consumentenrubriek terug te komen, daarin hadden we natuurlijk van alles. Je had veel beroepsoplichters, zoals de heer Gieskes, de zogenaamde thuiswerkkoning. Wat die man allemaal verzon om zijn zakken te vullen...
Hij zette b.v. advertenties in de krant voor mensen die thuiswerk zochten en dan kregen ze een schrijven dat ze bijvoorbeeld een tientje of vijfentwintig gulden moesten overmaken op postbus zus en zo in Amsterdam. En dan stond hij bij die postbus in het hoofdpostkantoor in Amsterdam de tientjes in zijn zakken te proppen en nam weer een andere postbus. Zelfs vanuit de gevangenis is hij doorgegaan. Dan was er ook iemand die 10 'schuine kaarten' aanbood voor vijfentwintig gulden. Dan kregen de mensen tien blanco schuin afgeknipte kaarten. Dat kwam allemaal in ons programma. We hadden konstant twee juristen voor ons aan het werk. We moesten, met vergelijkend warenonderzoek natuurlijk ook bliksems voorzichtig zijn met wat we zeiden. Je kunt niet zomaar zeggen produkt a moet je niet nemen en produkt b is goed. Nee, dan zei je: 'als u een nieuwe wasmachine wilt aanschaffen, dan lijkt ons merk a het beter dan merk b'. Je had ook een afwasmiddel waar je maar een druppeltje van nodig had om een enorme afwas inclusief vette pannen te doen. Nou dan moet je net die stevige knuisten van de meeste Nederlandse huisvrouw hebben. Een druppeltje uit zo'n fles knijpen dat lukt ze nooit. Nee, ze knijpen zo stevig in die fles, dat er nooit een enkele druppel uitkomt maar een heel straaltje. Wij dus in de studio hele stapels borden enzovoort laten afwassen in dat produkt en daarna in een ander produkt. Nou, dat bleef lood om oud ijzer. En zo hebben we in de loop der jaren heel wat werk verzet. Het programma bestaat nog steeds en heet nu bij de TROS 'Kieskeurig'. Ik doe het met veel plezier, maar volgend jaar, om precies te zijn november 1993, dan zit het er voor mij op. Dan wordt ik 65 en dus gepensioneerd. Wat ik dan ga doen? Misschien word ik wel **penshonado** hier op Curaçao, want ik vind dit een uniek eiland".

"Kijk toch eens", hij gebaart naar de pontjesbrug. "Waar ter wereld vind je zo'n unieke lokatie in de tropen. Nergens toch? En als ze nou nog wat mooie stranden laten aanleggen, en het eiland een beetje schoonhouden en al die autowrakken enzovoorts opruimen, dan denk ik dat wij het hier best kunnen uithouden".

Impressies van een huisarts

[illegible]

Wachten in de rij

IK STOND VANOCHTEND in de rij. Om half acht al. Ik bleek me vergist te hebben. Het loket zou pas om acht uur open gaan. Eenmaal daar aangeland bleek ik in de verkeerde rij te hebben gestaan. Opschuiven naar een andere rij dus. Om de hoek. Aan de andere kant van het gebouw. Daar stonden al een heleboel mensen. Ik sloot me aan. De deuren hadden al open moeten gaan, maar het personeel was nog niet voltallig. Wat er wel was, stond moeilijk te doen. Eindelijk na een uur wachten gingen de deuren van het gebouw open.
Ik ben de enige makamba in de rij. Naast me ontspint zich een geanimeerd gesprek. Over makamba's. Ik weet niet of ik de aanleiding vorm hiervoor. Er wordt wat scheef naar me gekeken. Men komt tot de conclusie dat de makamba's *masha mal hende* zijn. Slechte manieren hebben, bedoelen ze. M'n buurman in de rij vertelt levendig hoe hij laatst ergens stond te wachten. "Komt er een *makamba* aan die gewoon langs de rij heen stapt en meteen naar het loket doorloopt. *Hòmbu*. Ik zeg: *hé sua*, je moet achteraan aansluiten. De makamba zegt dat ie dat helemaal niet hoeft. Hij moet eerder aan de beurt komen. En een andere keer. Komt er een auto aanrijden. Tot vlak voor de deur van het gebouw. Stapt er zo'n makamba uit. Loopt ook weer door. Hoeft ook niet te wachten, vindt hij. Hij is dokter. *Hòmbu. Mal hende* die makamba's".
Ik weet niet of ik me nu beledigd moet voelen of het als een compliment op moet vatten. Ik sta nog steeds op dezelfde plaats, in de rij. Die niet opschuift. Ik zeg: "*Nan tur ta asina* - zijn ze allemaal zo -?"
Ze kijken half verrast, half verbaasd naar me. Dat hadden ze kennelijk niet gedacht, dat ik ze begreep. Ze mompelen van niet. Een tijdje is het stil. Dan worden m'n buren in de rij weer onrustig. Er zit geen beweging in de rij. Ik wacht nu al vijf kwartier. Achter het loket is nog weinig beweging waar te nemen. De man achter me begint weer: "*Hòmbu*. Wat doen die mensen toch allemaal? Ze beginnen eerst met uitrusten als ze komen. Dan pas gaan we werken. Dat kan toch niet". Algehele bijval. Sommige mensen weten nuttig gebruik te maken van het wachten. Een aantal heeft een *walkman* op hun hoofd gezet en luisteren naar hun muziek. Anderen staan de nieuwsberichten te beluisteren die uit hun radiootje komt. Weer iemand anders staat te lezen.
Ik begin pijn in mijn rug te krijgen. Ik sta nu al anderhalf uur te wachten. Ik heb ook al allerlei nuttige dingen gedaan. Aantekeningen gemaakt over dingen die ik belangrijk vind en niet wil vergeten. Ik ga nu de mensen maar eens staan bekijken. Je moet wat te doen hebben. Hé, er komt beweging in de rij. Zowaar. Het personeel is voltallig, uitgerust en uitgediscussieerd. Na bijna twee uur wachten heb ik eindelijk dit loket en het vorige, waar ik eerst verkeerd stond, achter me. Ik heb m'n autobelasting betaald. Je moet er wat voor hebben om dat te mogen betalen. Het duurt gelukkig weer een heel jaar voor ik weer in de rij hoef.
Rijen, wachten, dat hoort bij het leven op Curaçao. Ik heb nergens zoveel rijen meegemaakt als hier. En ik ben zo ongeduldig van nature. Wat heb ik leren slikken. Leren wippen van het ene been op het andere. Geleerd de mensen te bestuderen. Praatje te maken. Je kunt je tijd nuttig besteden. Je kunt wegdromen, nadenken. Je kunt het creatief aanpakken.
Naast het gebouw waar ik werk, zag ik tot voor kort twee keer in de week lange rijen staan. Dat was het wachten op het uitbalen van de onderstand bij het loket van het kantoortje van Sociale Zaken. Tegenwoordig met de *Siguchèk* gaat het sneller. De uitreiking daarvan vindt ook nog maar één keer per twee weken plaats. Het was vroeger altijd feest. Er stonden stalletjes waar men limonade en snoeperij, zoals *kokoda*, *boyo*, *pastechi*, *lumpia*'s kon kopen. En muziek was er, niet te vergeten. Dat schalde uit grote radio's die sommige onderstanduitbetalers bij zich hadden. Soms ging er een aantal gezellig op de trap voor mijn deur zitten kletsen en *redu*'s uitwisselen.
Naarmate de tijd verstreek werden de stemmen luider. Dat kwam door de rum of het bier of gewoon het lange wachten. Na verloop van tijd verzocht ik ze altijd te vertrekken, omdat we er een beetje last van hadden. Soms ontaardde een gesprek in een woordenwisseling, en heel soms kwam het tot een handgemeen. Een enkele maal moest de politie er aan te pas komen. Het doktersbezoek was op deze dag altijd hoger dan gemiddeld. Het is gemakkelijk om de dokter ook nog even mee te pikken. De invoering van de *Siguchèk* heeft alles veranderd.
Maar de langste rij die ik me kan herinneren, was die bij Kranshi, het Bevolkingsregister. *Hòmbu*, daar moest je altijd lang wachten. Dat is nu gelukkig beter. Nu kun je tenminste in de airco je beurt afwachten. In rijen staan en wachten is een essentieel onderdeel van het leven op Curaçao. Je wordt geduldig. Ondanks jezelf. Kijk maar naar mij.

Beatrix als koningin

In het Rijksmuseum in Amsterdam is komende winter een fototentoonstelling te zien over Beatrix in haar functie als koningin. Alle andere aspecten worden buiten beschouwing gelaten.
Dat heeft een woordvoerder van het museum maandag bevestigd. De 140 foto's voor *In dienst van het koninkrijk* zijn gemaakt door Werry Crone, doorgaans werkzaam voor dagblad Trouw. Hij heeft de koningin geruime tijd systematisch gevolgd.

Hij kreeg de mogelijkheid activiteiten vast te leggen die normaal niet gefotografeerd worden, zoals het voorlezen voor de radio van de traditionele kerstboodschap. Ook de contacten van het staatshoofd met bij voorbeeld de premier zijn vastgelegd.
Verder worden de werkzaamheden die aan officiële aangelegenheden voorafgaan, zoals het oppoetsen van de troon daags voor prinsjesdag, in beeld gebracht. Crone reisde ook naar Japan om daar de zogenoemde *advance party* vast te leggen, de voorbereidingen door onder meer de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) van een staatsbezoek.
Crone besteedt meer aandacht aan de Rijksvoorlichtingsdienst, die de schier onmogelijke taak heeft het de pers naar de zin te maken zonder de niet altijd prgevoelige Oranjes te ontstemmen. Dat dit niettemin telkens weer met overgave geprobeerd wordt, blijkt ook uit de expositie. Behalve de RVD komen de hofhouding en het kabinet der koningin aan de orde. De 140 foto's verschijnen ook in een door Harry van Wijnen ingeleid boek onder dezelfde titel. De expositie is van 19 december tot en met 14 maart te zien.

Natuurlijk beter worden

door Rudolf de Wit

Lichaam heeft ook magnesium nodig

VAN MAGNESIUM IS bekend dat het onmisbaar is voor de regulering van veel vitale lichaamsfuncties. Maar een tekort lijkt vooralsnog bij mensen te leiden tot een ernstige verstoring van de afweermechanisme. Overigens is dit misschien wel het geval bij de 'tamponziekte'. In de Verenigde Staten is een aantal vrouwen overleden na het gebruik van tampons die dit mineraal te sterk absorbeerden.

Bij dieren leidt een ernstig en langdurig tekort aan magnesium tot een overreactie van het afweersysteem. Daarbij worden bepaalde witte bloedlichaampjes in een veel te grote hoeveelheid aangemaakt en scheiden de mestcellen te veel histamine af. Uit literatuuronderzoek komen steeds dezelfde bevindingen naar voren wat betreft de weerstand. Een magnesiumtekort zou leiden tot: het groter worden van de lymfe-organen, een afname van de reactie van de cellen in de milt, een daling van het gehalte aan antilichamen, een minder sterke afstoting van getransplanteerd weefsel en een verzwakking van de weerstand tegen infecties.

Men heeft bij proefdieren en bij mensen een verband kunnen aantonen tussen een magnesiumtekort en kanker. Over de hele wereld komt slokdarmkanker vaker voor bij mensen die een voedingspatroon hebben dat arm is aan magnesium.

Een magnesiumtekort schijnt bij ratten te kunnen bijdragen tot het ontstaan van verschillende soorten kanker. Maar het is goed mogelijk dat het tekort niet de oorzaak is, maar eerder een facet van een gebrek aan evenwicht in de mineralenspiegel. Magnesium speelt ongetwijfeld wel op andere punten een cruciale rol. Het is nodig voor het constant houden van de zuurgraad en voor het omzetten van suiker in energie. Het reguleert ook de opname van calcium en vitamine C.

Onze voedingsgewoonten zijn de laatste vijftig jaar zo ingrijpend veranderd, dat veel mensen die typisch Westers eten, op de rand van een magnesiumtekort balanceren. Dit komt voor een deel doordat het gehalte aan fosfor in onze voeding zo sterk is toegenomen. Fosfor komt onder andere voor in vlees, conserven en frisdranken. Een teveel aan fosfor kan een verbinding aangaan met andere belangrijke mineralen, zoals magnesium, zink en koper, zodat deze niet meer vrij beschikbaar zijn. Wanneer iemands voeding veel fosfor bevat, stijgt dus de behoefte aan magnesium. Als er sprake is van een te hoog fosforgehalte, moet ook de hoeveelheid calcium in het lichaam daarmee weer in evenwicht worden gebracht.

Maar een teveel aan calcium kan mede de oorzaak zijn van 'aderverkalking' en hartaandoeningen. Daarom zou men zowel een aanvullende dosis magnesium als een aanvullende dosis calcium moeten gebruiken —en dan liefst ook nog in een gelijke hoeveelheid. Helaas bevatten veel calcium-magnesiumsupplementen deze mineralen in verhouding 2:1. De kans bestaat dan dat problemen als gevolg van een kalkoverschot door het gebruik van deze preparaten nog ernstiger worden.

Voedingsmiddelen die rijk zijn aan magnesium, zijn bijvoorbeeld: honing, zemelen, groene groenten, noten, vis en schaaldieren uit zee, spinazie, beendermeel en kelp (een zeewierprodukt). Een aanvullende dosering ligt meestal tussen drie- en vijfhonderd milligram per dag. Als u een calciumsupplement inneemt, dan is het wel het geste wanneer u ook een net zo grote hoeveelheid magnesium inneemt. Een stevige kop geroosterde vliespinda's bevat 420 milligram magnesium.

GEDEPRIMEERD?

Verdrietig? Je zult je beter voelen als je beter gaat denken over anderen. Mensen die juist de negatieve beschrijvingen accentueren over de belangrijkste mensen in hun leven zijn het meest gedeprimeerd. Dit is gebleken in een onderzoek gedaan aan de Universiteit van New Jersey.

Eigenlijk is de beschrijving die je aan anderen geeft een projectie van jezelf. Kunt u zich voorstellen hoe moeilijk het is om te genezen met hulp van de massale steun juist van de mensen die jij zo negatief beschildert?

Begin de positieve kwaliteiten te zien in de mensen om je heen.

Geef ze kans om juist door jouw liefde te groeien zodat op momenten dat jij positieve kracht en liefde nodig hebt van anderen, je uit deze bronnen kunt putten. Negatief geklets over anderen heeft geen enkel nut. Positieve gedachte is juist 'het opsparen' van energie bij anderen. Deze energie is dan weer te gebruiken op momenten dat jij ziek of gedeprimeerd bent.

MANGAAN

Over de invloed van mangaan op het afweersysteem is weinig bekend. Men weet wel dat een mangaantekort kan leiden tot een afname van de produktie van antilichamen. Het toevoegen van extra mangaan aan het voer van dieren blijkt de produktie van antilichamen juist te stimuleren. Wanneer het mangaangehalte te hoog geworden is, wordt de aanmaak van antilichamen geremd. De T- en B-cellen kunnen dan minder goed functioneren en hun beweeglijkheid neemt af. Men heeft ook ontdekt dat mangaan veranderingen in de lichaamscellen kan veroorzaken en bij zoogdieren kankerverwekkend kan zijn.

Mangaan heeft net als vitamine E een vitarende werking en kan daardoor ook de afweeronderdrukkende invloed van corticosteroiden neutraliseren.

Het heeft een stimulerend effect op enzymen en is daarnaast ook belangrijk voor de voortplanting en de groei, voor de produktie van hormonen, voor de stofwisseling in de weefsels, voor het vitamine B1 metabolisme en voor het volledig benutten van vitamine E.

Een behoorlijke hoeveelheid mangaan is te vinden in bananen, zemelen, selderie, graanprodukten, lever, noten, ananas en volle granen. Een aanvullende dosering ligt meestal tussen vijf en vijftig milligram per dag.

Weer ondergeschoven Oranje opgedoken

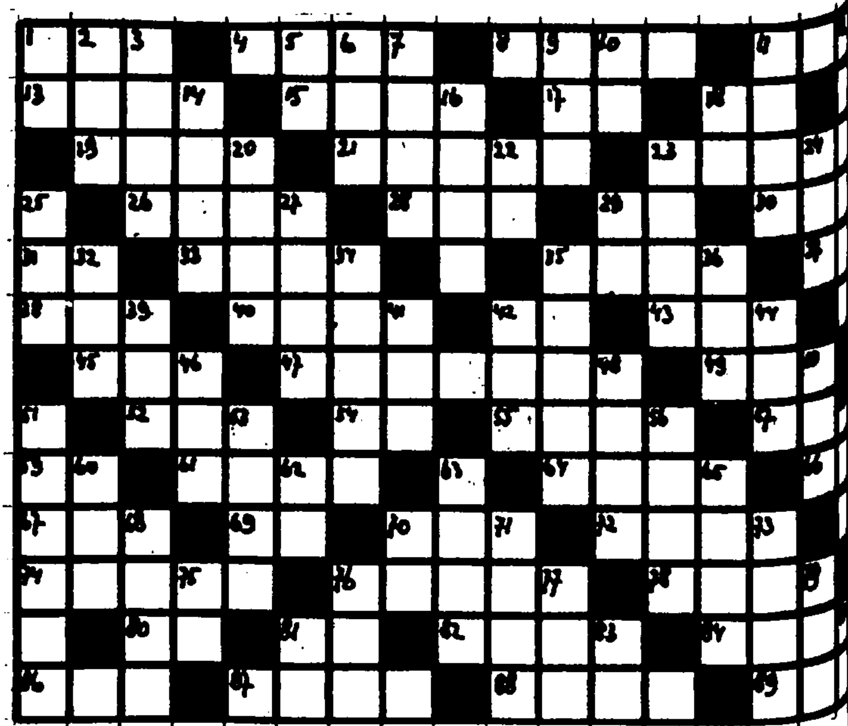
De bewering van **mevrouw Schaap-Abbo** uit Den Haag dat zij mogelijk een dochter is van prins Hendrik is helemaal voor haar rekening. Dat zegt de Rijksvoorlichtingsdienst. Schaap-Abbo vertelde dinsdag in twee televisie-programma's waarschijnlijk een dochter te zijn van prins Hendrik en daarmee een halfzus van prinses Juliana.

De kwestie komt ook aan de orde in het boek *De zwarte schapen van Oranje* van de onbekende auteur Korterink. Het boek verschijnt binnenkort bij uitgeverij Ruitenberg Boek in Hoevelaken.

Mevrouw Schaap-Abbo zou een volle zus zijn van mr. Lier, de Brabantse advocaat die in 1979 aan De Telegraaf vertelde een kind van Hendrik te zijn. Het tweetal zou nog twee zussen hebben die allebei kinderen zijn van dezelfde moeder en de echtgenoot van koningin Wilhelmina.

De moeder van het stel was Mien Abbo-Wenneker, die weduwe was toen ze in 1918 Albrecht ter wereld bracht. Ze trouwde later n et een adjudant van Hendrik, luitenant der infanterie Lier die Albrecht als zoon erke nde. Het gezin telde op eei gegeven moment zes kin deren. Hendrik zou voor vie van hen het levensonderhoud en de studie hebben betaald.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. medicijn; 4. slank; 8. teer; 11. weefsel; 13. vrucht; 15. bloem; 17. bijwoord; 18. bev... 19. deel van Spanje; 21. vlaskam; 23. dagblad; 26. groente; 28. stuk tof; 29. lidwoord; 30. havenstad; 31. bijwoord; 33. doorweekt; 35. afzetsel na verbranding; 37. sportterm; 38. speelgoed; 40. het zij zo; 42. selenium; 43. Europeaan; 45. kledingstuk; 47. aanspo... ring; 49. strik; 52. pluis; 54. gedeputeerde staten; 55. inval; 57. mep; 59. voegwoord; 61. tijding; 64. soort stof; 66. vogel; 67. recht stuk water; 69. water in Noord Brabant; 70. slokje; 72. biersoort; 74. handvat; 76. afschrift; 78. gordel; 80. Chinese maat; 81. nummer; 82. Ind. vaste fuik; 84. ontkenning; 86. onbepaald voornaamwoord; 87. inwendig orgaan; 88. woede; 89. watering.

VERTICAAL: 1. dokterskaart; 2. dun; 3. oningewijde; 5. slee; 6. gevangenis; 7. fris; 9. bron; 10. voertuig; 11. vragend voornaamwoord; 12. bewijsvoering; 14. kleur; 16. stel; 18. gewicht; 20. meisjesnaam; 22. in persoon; 23. deel van de hals; 24. groet; 25. zoogdier; 27. verlichtingsmiddel; 29. muzieknoot; 32. vod; 34. soort stof; 35. bijwoord; 36. hoeveelheid; 39. kledingstuk; 41. muurholte; 42. sportartikel; 44. diepte; 46. eetgerei; 48. honderiem; 50. haargroei; 51. lezing; 53. stuk hout; 56. gast; 58. voertuig; 60. vochtig; 62. rondhout; 63. bleek; 65. teken; 68. deel van een bloem; 70. nummer; 71. wandelhoofd; 73. fout; 75. zuivelprodukt; 76. sleepnet; 77. tijdsaanduiding; 79. bijwoord; 81. voorzetsel; 83. bijbelse figuur; 85. voorzetsel.

Schaken

door Jules Welling

De nieuwe landkaart

OP VOORHAND WAS al duidelijk dat de Schaakolympiade in de Filipijnse hoofdstad Manilla bijzonder interessant zou worden. De politieke ontwikkelingen in de voormalige Sovjet-Unie en Joegoslavië hebben voor ware aardverschuivingen gezorgd op de kaart van het internationale schaakleven. De Olympiade zou voor het eerst de nieuwe krachtsverhoudingen aangeven. Die verwachting is ook uitgekomen.

De vorige Olympiade werd twee jaar geleden in Novi Sad gehouden, de hoofdstad van de Servische provincie Vojvodina. Joegoslavië bestond toen nog en niets deed vermoeden dat het land uiteen zou vallen en zou afglijden naar een bloedige burgeroorlog. In Manilla was de oude republiek vertegenwoordigd door Slovenië, Kroatië en Bosnië. Servië werd op last van de Verenigde Naties geweerd.

Ook de Sovjet-Unie is in de tussentijd uiteengevallen en dat, zo werd verwacht, zou grote gevolgen hebben voor de schaakwereld. Immers, de Sovjet-Unie was traditioneel winnaar van de Olympiade met slechts één uitzondering: Buenos Aires 1978 toen de Hongaren een geslaagde greep naar de gouden medailles deden. Zou er na de desintegratie ook nog sprake zijn van de landen die vroeger samen de Sovjet-Unie vormden? Na de Olympiade 1992 in Manilla kan er geen twijfel over het antwoord meer bestaan: ja!

Ik roep even de eindstand in herinnering: 1. Rusland 39; 2. Oezbekistan 35; 3. Armenië 34½; 4. Verenigde Staten 34; 5/6. IJsland en Kroatië 33½, 7/10. Engeland, Georgië, Hongarije en Oekraïne 33. Vijf van de voormalige Sovjet-deelstaten bij de eerste tien. Rusland met overmacht Olympisch kampioen, zilver voor Oezbekistan en brons voor Armenië. Hieruit blijkt hoe enorm het aantal topspelers in die landen is. Ik geef hier de basisopstelling van de medaillewinnaars: 1. Rusland: Kasparov, Khalifman, Dolmatov, Kramnik; 2. Oezbekistan: Loginov, Serpev, Nenaschev, Zagrebelni; 3. Armenië: Vaganian, Lputian, Minasian, Akopian. Beroepsmatig volg ik het internationale topschaak al ruim twintig jaar, maar ik moet eerlijk toegeven dat de namen Nenaschev, Zagrebelni en Minasian volkomen nieuw voor me zijn. Ze speelden voor het eerst buiten hun landsgrenzen.

GEEN VERRASSING

Dat Rusland won — en met overmacht — was geen verrassing, zeker niet met wereldkampioen Kasparov in een bloedvorm. Hij kreeg formidabele steun van een geweldig nieuw talent, Vladimir Kramnik, een jeugdspeler die nog niet eens in het bezit van de internationale meestertitel is. Van hen zullen we in de toekomst nog veel horen; dat wordt een hele grote, zonder enige twijfel.

In de prognoses vooral kwam Oezbekistan helemaal niet voor. De Oekraïne, Georgië en de Balkische staten Estland, Letland en Litouwen waren — zeker op papier — veel sterker, maar door een overwinning op Israël in de laatste van de veertien ronden volgens het Zwitserse systeem grepen de Oezbeken overtuigend het zilver; daar viel in het geheel niets op aan te merken. Ook de derde plaats van de Armenen was verrassend. Met name de Oekraïners (Ivanchuk, Beljavsky, Romanishin, Enigorn) waren vooraf hoger ingeschat.

Niet onbelangrijk is het aspect emigratie in dit kader. Yusupov woont tegenwoordig in München, Salov in Linares (Spanje). Beiden behoorden in Novi Sad 1990 nog tot het superteam van de Sovjet-Unie, ze beschikken nog steeds over een Russisch paspoort, maar ze bedankten voor de eer om voor hun vaderland uit te komen. Alleen Khalifman, die ook in München woont, nam de uitnodiging aan. Het halve Amerikaanse team (Kamsky, Yermolinski, Gulko) bestond uit uitgeweken Sovjet-burgers; het VS-vrouwenteam zelfs helemaal!

Gurevich speelde op het eerste bord van België, Psachis (tweemaal Sovjet-kampioen) nam het topbord van Israël voor zijn rekening en dan laat ik de 'oude' emigranten Korchnoi (Zwitserland), Spasski (Frankrijk) en Sosonko (Nederland) gemakshalve maar even buiten beschouwing. Het zal duidelijk zijn dat met deze mensen ook nog een geducht Olympiadeteam te vormen zou zijn. En dit rijtje is gemakkelijk verder uit te breiden.

NIEUWE KAART

Deze Olympiade heeft duidelijk gemaakt dat het reservoire topspelers in de republieken van de voormalige Sovjet-Unie veel groter is dan werd aangenomen. Er is een nieuwe landkaart ontstaan. Het Amerikaanse team met Christiangen, die in Keulen woont, en Benjamin als enige echte Amerikanen hield zich kranig, maar viel net buiten de prijzen. Veel imponerender was het optreden van de IJslanders (Hjartarson, Petursson, (H.) Olafsson en Arnason). Zij vertegenwoordigden een landje van 270.000 inwoners en werden met Kroatië (Cebalo, Hulak, Lalic, Cvitan) gedeelde vijfde, een werkelijk indrukwekkende prestatie, waarmee opnieuw aangetoond werd dat IJsland relatief — gerelateerd aan het aantal inwoners — veruit het sterkste schaakland ter wereld is, veel sterker dan Engeland (Short, Speelman, Adams, Nunn) en Hongarije (Sax, Portisch, Ribli, Adorjan).

Hier volgt een indrukwekkende partij die de wereldkampioen in Manilla speelde: wit: Gata Kamsky (Verenigde Staten), zwart: Gary Kasparov (Rusland):
1. d2-d4, Pg8-ft 2. c2-c4, g7-g6 3. Pb1-c3, Lf8-g7 4. e2-e4, d7-d6 5. f2-f3, 0-0 6. Lc1-e3, e7-e5 7. d4-d5, c7-c6 8. Dd1-d2, C6xd5 9. c4xd5, a7-a6 10. Lf1-d3, Pf6-h5 11. g2-g4, Ph5-f4 12. Ld3-c2, b7-b5 13. Dd2-f2, Pb8-d7 14. Pg1-e2, b5-b4 15. Pc3-a4, a6-a5 16. Pe2xf4, e5xf4 17. Le3xd4, Pd7-e5 18. 0-0-0, Pe5-c4 19. Lf4-e3, Pc4xe3 20. Df2xe3, Ta8-b8 21. Lc2-b3, Lc8-d7 22. Kc1-b1, Dd8-e8 23. Pa4-b6, Ld7-b5 24. Td1-d2, a5-a4 25. Lb3-d1, Tb8-b7 26. e4-e5, b4-b3 27. a2xb3, a4xb3 28. Ld1xb3, De8-b8 29. Pb6-c4, Lb5xc4 30. Lb3xc4, Lg7xe5 31. De3-e2, Db8-a7 32. Th1-c1, Tf8-a8 33. b2-b3, Le5-f4 34. Kb1-c2, Tb7-e7 35. De2-d3, Da7-c5 36. Tc1-b1, Te8-e3 37. Dd3-d4, Ta8-a2† 38. Kc2-d1, Te3xf3 39. Dd4xf4, Tf3xf4 40. Td2xa2, Dc5-g1† 41. Kd1-c2, Dg1xh2 en wit gaf op.

Oudste resten Groningen

Archeologen zijn op het terrein van de nieuwbouw van **het Academisch Ziekenhuis in Groningen** (AZG) gestoten op de nu oudst bekende resten van bewoning van de huidige stad Groningen. Het gaat om haardkuilen van acht- à negenduizend jaar oud. De vondst is gedaan op een diepte van drie meter beneden NAP.

De vondst is bij toeval gedaan door stadsarcheoloog Gert Kortekaas en vrijwilligers van de Groningse Stichting Monument en Materiaal. Het Groningse Academisch Ziekenhuis wordt momenteel deel voor deel nieuw gebouwd op dezelfde plek waar het oude staat.

Bij de gevonden haardkuilen lagen ook enkele stukjes houtskool en splinters van vuursteen. Onderzoek moet nog aantonen hoe oud de gevonden restjes precies zijn.

Volgens de archeoloog hebben zo'n tachtig eeuwen geleden groepjes jagers veelvuldig op het huidige terrein van het AZG gebivakkeerd. Mensen leefden toen in halfnomadisch stamverband. "Ze moeten hier vaak op dit terrein geweest zijn", stelt Kortekaas nu vast. "Anders zouden we hiervan nooit zulke duidelijke sporen hebben gevonden".

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Raoul Strous
Kwartje 100B
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. België; 4. was; 7. absurd; 11. Tiran; 12. nu; 13. via; 15. lak; 16. iep; 17. ei; 19. shag; 21. egel; 24. olijk; 27. ab; 29. Hl.; 30. taps; 32. etui; 33. ultra; 34. gave; 35. vies; 36. ui; 37. na; 39. mits; 41. list; 43. saai; 45. ik; 46. kil; 47. hap; 49. pen; 50. ka; 52. berin; 54. tamtam; 55. een; 56. IJsland.

VERTICAAL: 1. banjo; 2. la; 3. ibis; 4. wilg; 5. ra; 6. sake; 8. Biel; 9. uk; 10. Duits; 14. aha; 16. iel; 18. mijter; 20. abuis; 22. Ghana; 23. havik; 25. lei; 26. kus; 28. eets; 30. tam; 31. pet; 35. vliet; 36. uil; 38. aap; 40. smaad; 41. lila; 42. thee; 43. spin; 44. iets; 48. are; 51. om; 53. ha.